

Έκθεση γ λυκείου

Τεύχος 2ο

Περιεχόμενα

1. Πανελλήνιες Εξετάσεις	2
2. Πανελλήνιες Εξετάσεις και Επιτήρηση.....	4
3. Η αντιγραφή στη δευτεροβάθμια	6
4. Για το πανεπιστήμιο.....	8
5. Το ακαδημαϊκό επάγγελμα	10
6. Χρήσεις της γλώσσας: Η γλώσσα της εκπαίδευσης.....	13
7. Η γλώσσα όχι ως μέσο, αλλά ως εμπόδιο.....	15
8. Γιατί να διδάσκουμε το Ολοκαύτωμα	17
9. Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων	19
10. Γιατί ενσωματώνονται μερικοί πιο γρήγορα;.....	21
11. Βασανιστές: όργανα της εξουσίας.....	22
12. Χάμαρμπεργκ: Αφήστε κατά μέρος τις «εθνικές ταυτότητες»	24
13. Ευρωπαϊκή Ένωση και γλώσσα	26
14. Οντολογία και πολιτική στον Σπινόζα.....	28
15. Κράτος και ελευθερία στον Σπινόζα	30
16. Λειτουργήματα και αξιώματα*.....	31
17. Η κενή τυραννία του αρχαιοελληνικού παραδείγματος.....	33
18. Ο λαός μεταξύ αγιογραφίας και ρωπογραφίας.....	35
19. Το μανιφέστο Russell – Einstein.....	37
20. Ιστορίες με πειράματα.....	39
21. Ο Α.-Φ. Χριστίδης και η πολιτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών.....	41
22. Α.-Φ. Χριστίδης (1946-2004).....	43
23. Ο Δ. Γληνός για την επιστήμη	45
24. Ο Τόμας Κουν και η επιστημονική αλήθεια	47
25. Κωνσταντίνος Λογοθετόπουλος, 1878 – 1961	50
26. Όλα γνωστά.....	52
27. Ξαναγράφοντας την Ιστορία.....	54
28. Εθνικό ό,τι είναι αληθές.....	56
29. Σπινόζα, Πραγματεία για τη διόρθωση του νου.....	58
30. Τα κίνητρα της συμπεριφοράς.....	61
31. Το κινητό τηλέφωνο σαν πολυμέσο	63
32. Γλώσσα και νέες τεχνολογίες: πολιτική και κοινωνική διάσταση.....	67
33. Κάνουν οι νέες τεχνολογίες «θαύματα»;	71
34. Δημήτρης Γληνός, κλασικισμός και προγονοπληξία	73
35. Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της	76
36. Η θεωρία της ψυχανάλυσης με διαφορετικό τρόπο.....	81
37. Μητρότητα	83

1. Πανελλήνιες Εξετάσεις

Γιώργος Μαυρογιώργος, Πανελλήνιες Εξετάσεις, Θέματα και Επιτήρηση, άρθρο στο <http://www.alfavita.gr>

Οι πανελλήνιες εξετάσεις είναι σε εξέλιξη. Η πολιτική εξουσία ενδιαφέρεται πάντοτε για την απρόσκοπτη διεξαγωγή τους. Κάθε φορά που δημιουργούνται «παρατράγουδα», όπως τώρα με τη Φυσική ή τα Νέα Ελληνικά και άλλα, δοκιμάζεται η ιδεολογική νομιμοποίηση ενός εξεταστικού μηχανισμού που προσφέρεται για την απόκρυψη της κοινωνικής του λειτουργίας, στην υπόθεση της κατανομής των υποψηφίων στις περιορισμένες και ιεραρχημένες θέσεις για σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Οι εισαγωγικές εξετάσεις έχουν κομβική σημασία στη σχέση σχολείου και κοινωνίας, όχι τόσο για την επιλογή των ικανότερων.

Θα υποστηρίζαμε ότι οι τεχνικές διευθετήσεις της διεξαγωγής τους μεταμφιέζουν την κοινωνική διάκριση και επιλογή σε τυπική ισότητα και κοινωνική ουδετερότητα. Αυτό σε τελευταία ανάλυση σημαίνει ότι, όταν δίδονται λανθασμένα ή πολύ δύσκολα θέματα, το κυρίαρχο ζήτημα είναι πώς το εξεταστικό σύστημα δε θα αμφισβητηθεί από την άποψη της δημόσιας εγκυρότητας. Η δημόσια εγκυρότητα είναι απαραίτητη για τη νομιμοποίηση του αποκλεισμού αυτών που θα αποτύχουν.

Η δημόσια εγκυρότητα επιτυγχάνεται με την επιτήρηση, το φορμαλισμό, την τυπικότητα, την κανονικότητα, το αδιάβλητο, τη σταθερότητα, το πρωτόκολλο, την αυστηρότητα, την ομοιομορφία, το απόρρητο, τη διαφάνεια, κ.α. Πρόκειται για μια πολιτική της βεβαιότητας και της εμπιστοσύνης, που εξασφαλίζει υψηλούς βαθμούς αποδοχής των αποτελεσμάτων. Έχουμε την άποψη ότι ο ντόρος που έχει ξεσπάσει για τα θέματα, τη διόρθωση και τη βαθμολόγηση είναι, από μια άποψη, αποπροσανατολιστική. Όχι πως οι εξετάσεις που γίνονται δε θάπρεπε να διαθέτουν υψηλούς βαθμούς εγκυρότητας, αξιοπιστίας και αντικειμενικότητας. Η εστίαση σε αυτά τα ζητήματα, ωστόσο, είναι ως εάν η πρόταση θα ήταν να εξασφαλίζουμε αντικειμενική βαθμολόγηση, που να κάνει αποτελεσματικότερη την κοινωνική διάκριση και επιλογή. Είναι, κατά πως φαίνεται, δυσκολότερα αποδεκτό να επιτελείται η κοινωνική διάκριση και επιλογή με λανθασμένες εκφωνήσεις θεμάτων.

Έτσι κι αλλιώς, βέβαια, ο σχετικός ντόρος για την έλλειψη αντικειμενικότητας ή τα δυσνόητα και λανθασμένα θέματα συμβάλλει αποφασιστικά στην ένταση του ταξικού χαρακτήρα των εξετάσεων. Ο ντόρος ενισχύει ιδεολογικά την παραπέρα εντατικοποίηση των φροντιστηρίων για τις επόμενες γενιές υποψηφίων, κάτι που είναι, κι αυτό, σε βάρος υποψηφίων από μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα.

[...]

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Στο κείμενο αναφέρεται η έννοια της «δημόσιας εγκυρότητας». Να διευκρινίσετε το περιεχόμενό της.

A3. Ποιος είναι, σύμφωνα με το κείμενο, ο ρόλος των εισιτηρίων εξετάσεων;

A4. Ποιοι είναι, σύμφωνα με το κείμενο, οι ευνοημένοι και ποιοι οι αδικημένοι των εξετάσεων;

- B1. Σε ποιο σημείο φαίνεται η σχέση του κειμένου με την επικαιρότητα; Τεκμηριώνεται έτσι ότι έχει δημοσιογραφικό χαρακτήρα; Σε ποιο είδος κειμένου θα το κατατάσσατε;
- B2. Ποιος είναι ο ρόλος της δεύτερης παραγράφου για τη δομή του κειμένου. Για ποιο λόγο είναι μόνο μία σύντομη περίοδος;
- B3. Ποια είναι η νοηματική σχέση της φράσης που αποτελεί τη δεύτερη παράγραφο με τις επόμενες παραγράφους του κειμένου;
- B4 Μπορείτε να βρείτε πέντε φράσεις ή λέξεις που διαμορφώνουν λόγο ύφος και ταυτόχρονα παραπέμπουν σε επιστημονικό λεξιλόγιο;
- B5. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): κατανομή, μεταμφιέζουν, αποκλεισμού, αποπροσανατολιστική, εστίαση. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.
- B6. Να βρείτε πέντε επίθετα (που χρησιμοποιούνται στο κείμενο ως προσδιορισμοί) και να τα χρησιμοποιήσετε σε δικές σας φράσεις κάνοντας νέα δικά σας ονοματικά σύνολα.
- Γ. Γράφεις κείμενο για τη σχολική εφημερίδα. Θέμα σου είναι οι ενδοσχολικές και οι πανελλαδικές εξετάσεις και τις παρουσιάζεις από τη δική σου οπτική. Επίσης, παρουσιάζετε τον τρόπο που βιώνετε εσύ και οι συμμαθητές σου όλη τη διαδικασία των εξετάσεων. (500 λέξεις)

Δείκτης Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Δείκτης Αναγνωσιμότητας

Αριθμός προτάσεων 17

Αριθμός Λέξεων 328

Αριθμός συλλαβών 871

Λέξεις ανα πρόταση 19.29

Συλλαβές ανα λέξη 2.66

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 30.58 πολύ δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.60 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 50.85 δύσκολο

2. Πανελλήνιες Εξετάσεις και Επιτήρηση

Γιώργος Μαυρογιώργος, Πανελλήνιες Εξετάσεις, Θέματα και Επιτήρηση, άρθρο στο www.alfavita.gr

[...]

Η επιτήρηση στις εξετάσεις

Ας αφήσουμε, για λίγο, στην άκρη το ζήτημα των θεμάτων και της βαθμολόγησης και πάμε σε ένα πιο προσιτό και τεχνικό/πρακτικό ζήτημα: την επιτήρηση στις εξετάσεις. Συνήθως δεν προκαλεί συζητήσεις και αμφισβητήσεις ούτε έχει αποτελέσει ποτέ αντικείμενο «μεταρρύθμισης», αν και η επιτήρηση εγγράφει ευρύτερες κοινωνικο-πολιτικές και ιδεολογικές αφετηρίες και προεκτάσεις. Αυτό που ισχυριζόμαστε είναι ότι ο ντόρος όταν γίνεται αποσπασματικά, ευκαιριακά και περιστασιακά και σε επιμέρους «δύστροπες» και επίμαχες πλευρές, η σχετική συζήτηση γίνεται μέρος του προβλήματος.

Θα χρησιμοποιήσουμε την περίπτωση της επιτήρησης για να υπογραμμίσουμε το γεγονός ότι έχουμε δεχτεί ως αυτονόητες τις σχετικές διευθετήσεις και δεν τις αμφισβητούμε αν και επιτελούν με το σύνολο των άλλων διευθετήσεων που γίνονται στο εξεταστικό σύστημα τη βασική λειτουργία της κοινωνικής διάκρισης και επιλογής. Η επιτήρηση και οι λειτουργίες της αντέχουν στο χρόνο και δύσκολα αλλάζουν οι σχετικές διευθετήσεις. Ας τις δούμε:

Επιτήρηση της κοινωνικής ανισότητας:

Η δήλωση συμμετοχής εξατομικεύει τα κοινωνικά χαρακτηριστικά και κατασκευάζει τον υποψήφιο άτομο – περίπτωση - ντοκουμέντο που προσφέρεται για μέτρηση, σύγκριση και διαχείριση. Υπογράφεται συμβολικά η ιδεολογία της ελεύθερης επιλογής και της ατομικής ευθύνης. Έτσι, προωθείται η αντίληψη ότι η συμμετοχή, η επιτυχία ή η αποτυχία, είναι υπόθεση προσωπικής στρατηγικής παρά κοινωνικών επικαθορισμών και ανισοτήτων. Η επιτήρηση των υποψηφίων και η εξομοίωσή τους αποκρύπτουν την πραγματικότητα των κοινωνικών προνομίων.

Επιτήρηση της ιδεολογίας του ατομικισμού και του ανταγωνισμού:

Υποψήφιοι και επιτηρητές εμπλέκονται σε ένα συμβολισμό που εκφράζει τον ατομικισμό και τον ανταγωνισμό, τα ιδεολογικά θεμέλια μιας κοινωνίας με άνισους όρους στην κατανομή προνομίων, πλούτου και εξουσίας. Τα ορατά –τεχνικά στοιχεία της διεξαγωγής τους αποκρύπτουν τη γραμματική της βαθιάς κοινωνικής δομής των προϋποθέσεων, πριν από τις εξετάσεις, μπροστά σ' αυτές και μετά από αυτές. Η αραιώση των υποψηφίων στο χώρο κάνει ορατή μια αλλαγή: το θρανίο των δύο έχει γίνει θρανίο για ένα. Πρόκειται για διευθέτηση που αποθεώνει την ιδεολογία του ατομικισμού και του ανταγωνισμού.

Η επιτήρηση της λογοκλοπής :

Οι εξετάσεις δίνουν έμφαση στη μηχανική απομνημόνευση και για επινόνηση ευρηματικών τρόπων αντιγραφής. Έτσι, η επιτήρηση γίνεται όλο και πιο επιτακτική. Τόσο όμως η μηχανική απομνημόνευση, όσο και η επιτήρηση ευνοούν την κατασκευή παθητικού και πειθαρχημένου υποψηφίου που δεν ενισχύεται στην ανάπτυξη δημιουργικής και κριτικής σκέψης, όσο στην εξάσκηση σε πρακτικές νόμιμης μνημονικής λογοκλοπής. Οι επιτηρούμενοι μπορούν να αντιγράψουν μνημονικά.

Η επιτήρηση της παθητικής ομοιομορφίας:

Παρά τον έντονο ατομικισμό, οι διευθετήσεις της τελετουργίας εκθέτουν και εξαναγκάζουν τα άτομα σε ομοιομορφία και συμμόρφωση. Καλούνται να κάνουν την ίδια ακριβώς εργασία, στο πλαίσιο προκαθορισμένου χρόνου και ρυθμού. Έτσι αναιρούνται βασικές αρχές της ατομικότητας, της αυτονομίας, της ελεύθερης έκφρασης, της μοναδικότητας, της διαφοράς, της πρωτοβουλίας, της δημιουργικότητας, κ.τ.ο.

Αν είναι έτσι, η επιτήρηση στις εξετάσεις προσφέρει πολλαπλές κοινωνικές λειτουργίες που είναι δυσδιάκριτες, στο όνομα της αδιάβλητης διεξαγωγής. Δεν είναι τραγική αντίφαση, άραγε, που η επιτήρηση την ίδια

στιγμή εξασφαλίζει και την αδιάβλητη διεξαγωγή των εξετάσεων αλλά και την κοινωνική διάκριση και επιλογή σε βάρος των υποψηφίων από μη προνομιούχα κοινωνικά στρώματα; Τελικά, το ζήτημα είναι εάν η κοινωνική διάκριση και επιλογή γίνεται με «ορθά» θέματα εξετάσεων ή η κατάργησή των εξεταστικών φραγμών; Πότε θα διεκδικήσουμε την ελεύθερη πρόσβαση των μαθητών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, για να μη χρειαζόμαστε θεματοθέτες, επιτηρητές, βαθμολογητές, φροντιστές και αντιγραφές; Πότε θα καταργηθούν οι εξετάσεις για να αμβλυνθούν τα κοινωνικά εμπόδια στις σπουδές;

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Πόσο απασχολεί γενικά το ζήτημα των επιτηρήσεων; Πόσο σημαντικό θεωρεί ο συγγραφέας το ζήτημα των επιτηρήσεων στις εξετάσεις; Γιατί;

A3. Πόσες πτυχές/ λειτουργίες της επιτήρησης αναδεικνύει το κείμενο;

A4. Τι σχέση έχουν οι εξετάσεις με την κοινωνική ανισότητα; Ποιος είναι ο ρόλος της επιτήρησης;

A5. Πώς συνδέονται οι εξετάσεις με την ιδεολογία του ατομικισμού; Ποιος είναι ο ρόλος της επιτήρησης;

A6. Πώς αποτρέπουν/ εμποδίζουν οι εξετάσεις την κριτική σκέψη;

A7. Πώς οι εξετάσεις, ενώ επιβάλλουν την ομοιομορφία, ευνοούν τις διακρίσεις και τους φραγμούς;

A8. Σε ποιο σημείο του κειμένου φαίνεται η γενική θέση του συγγραφέα για τις εξετάσεις και για τις σπουδές;

B1. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): εγγράφει, διευθετήσεις, επικαθορισμών, εμπλέκονται, λογοκλοπής. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.

B2. Να βρείτε πέντε επίθετα (που χρησιμοποιούνται στο κείμενο ως προσδιορισμοί) και να τα χρησιμοποιήσετε σε δικές σας φράσεις κάνοντας νέα δικά σας ονοματικά σύνολα.

B3. Στην τελευταία «παραγράφο» να εξηγήσετε τη σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων/ φράσεων: Παρά, Έτσι, Αν είναι έτσι, αλλά και, Τελικά, εάν.

B4. Πώς θα χαρακτηρίζατε το κείμενο; Λακωνικό ή αναλυτικό; Απαντήστε και εξηγήστε τεκμηριωμένα.

B5. Να βρείτε σημεία παρατακτικής και υποτακτικής σύνταξης (δυο για κάθε περίπτωση) και να σχολιάσετε για ποιον λόγο επιλέγεται κάθε φορά η συγκεκριμένη διατύπωση.

Γ. Γράφεις κείμενο για τη σχολική εφημερίδα. Θέμα σου είναι οι ενδοσχολικές και οι πανελλαδικές εξετάσεις και τις παρουσιάζεις από τη δική σου οπτική. Επίσης, παρουσιάζετε τον τρόπο που βιώνετε εσύ και οι συμμαθητές σου όλη τη διαδικασία των εξετάσεων. (500 λέξεις)

Δείκτης Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Δείκτης Αναγνωσιμότητας

Αριθμός προτάσεων 33

Αριθμός Λέξεων 541

Αριθμός συλλαβών 1429

Λέξεις ανα πρόταση 16.39

Συλλαβές ανα λέξη 2.64

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 34.35 πολύ δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.00 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 50.04 δύσκολο

3. Η αντιγραφή στη δευτεροβάθμια

Γιώργος Μαυρογιώργος, απόσπασμα από το «Εκπαίδευση: Ιστορίες εξοικείωσης στην αντιγραφή»,

Εκτός από το πανεπιστήμιο, η αντιγραφή ως οικειοποίηση της εργασίας, των απόψεων ή της κρίσης άλλων, έχει ενδημικό χαρακτήρα και στις άλλες βαθμίδες της εκπαίδευσης (δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο). Η κυριαρχία της απομνημόνευσης τόσο στις λεγόμενες προφορικές εξετάσεις και στις καθημερινές ανταλλαγές όσο και στις γραπτές εξετάσεις, είναι μια πολύ έγκυρη και αξιόπιστη ένδειξη για τη θεμελίωση του συγκεκριμένου ισχυρισμού.

Θα λέγαμε ότι η όλη τεχνολογία των επιτηρήσεων στις εξετάσεις καταλήγει να είναι επιτήρηση για επιβράβευση της μνημονικής αντιγραφής. Δεν έχω συναντήσει μαθητή ή φοιτητή που στις εξετάσεις να αναφέρει την πηγή από την οποία αντιγράφει τους ισχυρισμούς του. Αμφιβάλλω εάν γνωρίζουν τα ονόματα των συγγραφέων των βιβλίων που μελετούν. Τα βιβλία ταυτίζονται με τα γνωστικά αντικείμενα και ως τέτοια αναφέρονται. Τα βιβλία δεν έχουν συγγραφείς. Αλλά και οι ίδιοι οι συγγραφείς των σχολικών βιβλίων, όταν κάνουν παιδαγωγική «μεταποίηση» επιστημονικών γνώσεων σε σχολικές, προσφεύγουν σε διάφορες τεχνικές ανοικτές στο ενδεχόμενο αντιγραφής.

Όλοι μας έχουμε μικρή ή μεγάλη εμπειρία από τη σημασία που δίνει το σχολείο και το πανεπιστήμιο στην αντιμετώπιση της αντιγραφής. Όλοι μας έχουμε μνήμες από απίθανες ιστορίες και επινοήσεις αντιγραφής στις σχολικές εργασίες και κυρίως στις εξετάσεις. Οι κυρώσεις που προβλέπονται είναι πολύ βαριές: μονογραφή του γραπτού και μηδενισμός, αποβολή από την εξέταση, χαρακτηρισμός της διαγωγής, κ. α.. Ωστόσο, με τις εξετάσεις και τη βαθμολόγηση των γραπτών, επιβραβεύεται με άριστα η μνημονική αντιγραφή συναφών αποσπασμάτων από τις σχετικές σελίδες του βιβλίου. Είναι ενδιαφέρον ότι ακόμη και στις προφορικές εξετάσεις γίνεται, συνήθως, η υπενθύμιση «κλείσε το βιβλίο... όχι από μέσα» (: μπορείς να αντιγράψεις, αλλά απέξω).

Θα λέγαμε ότι έχουμε να κάνουμε, σε τελευταία ανάλυση, με μια εκπαίδευση παπαγάλων που απαγορεύει την αντιγραφή και τα «σκονάκια» αλλά την ίδια στιγμή με συστηματικό τρόπο επιβραβεύει τη μνημονική αντιγραφή και διδάσκει μαθήματα νόμιμης κλοπής της πνευματικής ιδιοκτησίας άλλων. Έτσι, ετοιμάζει και αντιγραφείς και πολίτες που επιβραβεύονται για την άκριτη αποδοχή απόψεων, χωρίς να χρειάζεται να σκέφτονται, να συνθέτουν και να δημιουργούν.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνεται;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Πόσο συνηθισμένο είναι το φαινόμενο που έχει θέμα το κείμενο;

A3. Αναπτύξτε σε μία παράγραφο με αιτιολόγηση την παρακάτω φράση του κειμένου: «Θα λέγαμε ότι η όλη τεχνολογία των επιτηρήσεων στις εξετάσεις καταλήγει να είναι επιτήρηση για επιβράβευση της μνημονικής αντιγραφής».

A4. Να εξηγήσετε την παρακάτω κρίση από το κείμενο και να αναφέρετε παραδείγματα: «Τα βιβλία ταυτίζονται με τα γνωστικά αντικείμενα και ως τέτοια αναφέρονται».

- A5. Αναπτύξτε σε μία παράγραφο με παραδείγματα την παρακάτω φράση του κειμένου: «Όλοι μας έχουμε μνήμες από απίθανες ιστορίες και επινοήσεις αντιγραφής στις σχολικές εργασίες και κυρίως στις εξετάσεις».
- A6. Η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος αποτελούν την αιτιολόγηση της βασικής θέσης του κειμένου (που εμπεριέχεται στην πρώτη παράγραφο). Ποια είναι η βασική θέση; Εντοπίστε στις δύο παραγράφους τέσσερα συγκεκριμένα στοιχεία που υποστηρίζουν την βασική θέση.
- B1. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία του κειμένου; (Σκεφτείτε ότι το συμπέρασμα βρίσκεται στην τελευταία παράγραφο).
- B2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τρίτη παράγραφος του κειμένου; (σύγκριση – αντίθεση)
- B3. Ποια είναι η νοηματική σχέση της δεύτερης και τρίτης παραγράφου με την πρώτη;
- B4. Ποια είναι η νοηματική σχέση της δεύτερης και τρίτης παραγράφου με την τελευταία;
- B5. Στις παρακάτω φράσεις να μετατρέψετε την σύνταξη από ενεργητική σε παθητική:
- α) μια εκπαίδευση παπαγάλων που απαγορεύει την αντιγραφή
 - β) μια εκπαίδευση παπαγάλων που επιβραβεύει τη μνημονική αντιγραφή και διδάσκει μαθήματα νόμιμης κλοπής της πνευματικής ιδιοκτησίας άλλων.
 - γ) μια εκπαίδευση παπαγάλων που ετοιμάζει αντιγραφείς και πολίτες που επιβραβεύονται για την άκριτη αποδοχή απόψεων.
- B6. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): οικειοποίηση, τεχνολογία, επινοήσεις. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.
- B7. Να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω επίθετα (που χρησιμοποιούνται στο κείμενο ως προσδιορισμοί) σε δικές σας φράσεις κάνοντας νέα δικά σας ονοματικά σύνολα: ενδημικό, απίθανες, βαριές, συναφών, προφορικές, συστηματικό, πνευματικής, άκριτη.
- Γ. Κατά πόσο ο συγκεκριμένος τρόπος γραπτής εξέτασης που κυριαρχεί στο σχολείο διαπιστώνει την μάθηση ή την γνώση; Θα μπορούσατε να προτείνετε άλλους τρόπους ελέγχου και αξιολόγησης της μάθησης και της γνώσης; Γράφεις κείμενο εκθεσιακού ύφους, επειδή «αυτό θέλουν», παρά τις εξαγγελίες για επικοινωνιακές περιστάσεις κλπ.

4. Για το πανεπιστήμιο

Γεράσιμος Βώκος, απόσπασμα από προφορική εισήγηση του (Σεπτέμβριος 2011, δήμος Καλαμαριάς)

[...]

Κυρίες και κύριοι, ως τώρα απευθύνθηκα σε όλους, τώρα θα απευθυνθώ στο καθένα από σας προσωπικά. Το πανεπιστήμιο βιάζεται, το πανεπιστήμιο περνάει μια από τις πιο δυσάρεστες φάσεις της ιστορίας του, όταν από επίσημα χείλη βιάζεται. Κυρίες και κύριοι, είμαι μέλος του πανεπιστημίου τριάντα τέσσερα χρόνια τώρα και το υπηρετώ. Ξέρω πολλούς, πάρα πολλούς – σχεδόν όλους τους συναδέλφους μου – μπορώ να σας βεβαιώσω ότι το πανεπιστήμιο δεν είναι αυτό του οποίου πασχίζουν σήμερα να δώσουν μία εικόνα ούτως ώστε να το καταβάλλουν στη συνείδηση του ελληνικού πληθυσμού. Στο πανεπιστήμιο προσπαθούμε, στο πανεπιστήμιο έχουμε δυσκολίες, το πανεπιστήμιο βεβαίως και αντικατοπτρίζει την κρίση την πολυποικίλη από την οποία περνάει η ελληνική κοινωνία. Δεν είναι λόγος αυτός να το καταρρακώσουμε. Πάντως, και από δω, και ως πρόεδρος τμήματος πολιτικών επιστημών και εκφράζοντας και τους συναδέλφους μου, μπορώ να σας βεβαιώσω ότι θα κάνουμε όλες τις προσπάθειες για να διδάξουμε, για να ερευνήσουμε και για να ετοιμάσουμε τους φοιτητές μας για σκέψη.

[...]

εναλλακτικά, μπορείτε να παρακολουθήσετε στο γιουτιούμπ το βίντεο από το παρακάτω link (ομιλία Βώκου, 3 Σεπτεμβρίου 2011

<http://youtu.be/dSLzvPkTgrQ>

<http://www.youtube.com/watch?v=dSLzvPkTgrQ&feature=youtu.be>

όλη η εισήγηση εδώ <http://www.youtube.com/watch?v=u01kcADYiKg>

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του ομιλητή;

β) ποια είναι η άποψη του; Πώς φαίνεται η θέση του;

γ) σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Ποιο είναι το βασικό πρόβλημα του πανεπιστημίου, κάτι που γίνεται αφορμή για να ειπωθούν οι συγκεκριμένες σκέψεις;

A3. Η άποψη του ομιλητή είναι ότι το πανεπιστήμιο λειτουργεί με ιδανικό τρόπο; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

A4. Ποιος είναι ο βασικός σκοπός που έχει ο ομιλητής ως πανεπιστημιακός δάσκαλος;

A5. (Ξανα)διαβάστε το κείμενο του Σπ. Ράση και απαντήστε: Με ποιους πανεπιστημιακούς δασκάλους νομίζετε ότι ταυτίζεται ο Γεράσιμος Βώκος;

B1. Βρείτε τουλάχιστον δύο σημεία που δείχνουν τον προφορικό χαρακτήρα του κειμένου.

B2. Για ποιο λόγο ο ομιλητής επιλέγει να μιλήσει κυρίως στο α' ενικό και στο α' πληθυντικό πρόσωπο;

Ποια ρηματικά πρόσωπα κυριαρχούν στην αρχή του λόγου και ποια στη συνέχεια;

B3. Με ποιον τρόπο προσπαθεί ο ομιλητής να κερδίσει την προσοχή του ακροατηρίου;

B4. Ποιους τρόπους πειθούς αναγνωρίζετε στο απόσπασμα που διαβάσατε; Τεκμηριώστε.

Γ1. Καθώς είστε στην Γ' λυκείου και προσπαθείτε να συνεχίσετε την ενασχόλησή σας με τα γράμματα έχετε κάποια εικόνα για το πανεπιστήμιο. Μπορείτε να δώσετε στοιχεία αυτής της εικόνας; (τόσο από την άποψη χώρων όσο και σχετικά με ζητήματα λειτουργίας του Πανεπιστημίου). Χωρίς όριο λέξεων.

Γ2. Γράφετε κείμενο για τη σχολική εφημερίδα. Περιγράψετε το πορτρέτο του καθηγητή που περιμένετε να συναντήσετε στο πανεπιστήμιο. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεστε στα θετικά χαρακτηριστικά που προσδοκάτε να

έχει και στον τρόπο που φαντάζεστε ότι θα σας αντιμετωπίζει ως/σαν φοιτητή/ -τρια. Ποιες απαιτήσεις θα έχει από εσάς; Κατά πόσο θα ανταποκρίνεται στις δικές σας απαιτήσεις; Κατά πόσο θα ενδιαφέρετε για τις δυσκολίες σας στα πλαίσια της πανεπιστημιακής σχολής ή και της φοιτητικής σας ζωής. (500 λέξεις)

μονάδες __

Δείτε και το επόμενο θέμα: 5. Το ακαδημαϊκό επάγγελμα

Β. Παρακολουθήστε και άλλες ομιλίες από το γιουτιουμπ και εστιάστε στον τρόπο με τον οποίο οι ομιλητές προσπαθούν να κερδίσουν την προσοχή του ακροατηρίου. Σταθείτε κυρίως στην αρχή της ομιλίας και προσπαθήστε να εξηγήσετε τις επιλογές των ομιλητών.

Αυγουστίνος Ζενάκος http://www.youtube.com/watch?v=xxRz_6Vdaho&feature=relmfu

Νικόλας Σεβαστάκης <http://www.youtube.com/watch?v=rhsZqwuhecM&feature=relmfu>

Γιάννης Σταυρακάκης <http://www.youtube.com/watch?v=i3Z-0ip0G6o&feature=relmfu>

Δημήτρης Τζιόβας <http://www.youtube.com/watch?v=SY-Op4CBiY4&feature=relmfu>

Anna Dezeuze <http://www.youtube.com/watch?v=V5QpYXxxAY8&feature=relmfu> στο 10^ο λεπτό

Δείκτες Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 7

Αριθμός λέξεων 160

Αριθμός συλλαβών 362

Λέξεις ανα πρόταση 22.86

Συλλαβές ανα λέξη 2.26

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 50.15 αρκετά δύσκολο, Β'-Γ' Λυκείου

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 14.83 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 39.42 αρκετά δύσκολο

5. Το ακαδημαϊκό επάγγελμα

Από τη λογιούσνη στην εμπορευματοποίηση της γνώσης, του Σπ. Ράση, Καθηγητή στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης στο Α.Π.Θ.

[επίλογος μιας εργασίας]

Σήμερα, στην αυγή του 21ου αιώνα, δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι βιώνουμε τη μεταστροφή του χαρακτήρα του Πανεπιστημίου. Κάποτε ήταν εκπαιδευτικό ίδρυμα αφιερωμένο αποκλειστικά στην παροχή παιδείας και στην παραγωγή και τη διάχυση της επιστημονικής γνώσης, που συνδέεται με υπαρκτά κοινωνικά προβλήματα και είναι ταγμένη στην προαγωγή της ζωής του κοινωνικού συνόλου, στη βάση μιας ανώτερης ηθικής εδρασμένης σε μια αυθεντική δημοκρατική παράδοση. Το Πανεπιστήμιο όμως του σήμερα είναι ένας τεχνοκρατικός οργανισμός ποικιλότροπα συνδεδεμένος, στο όνομα των πειστικών οικονομικών και πολιτικών αναγκών των σύγχρονων παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών, με εθνικούς και υπερεθνικούς οικονομικούς και πολιτικούς μηχανισμούς, την ιδιωτική πρωτοβουλία και το εταιρικό κεφάλαιο.

Δεν το αποδεικνύουν μόνον οι νεοεισαγμένες πρακτικές οργάνωσης και λειτουργίας του, ο ποιοτικός μετασχηματισμός τον οποίο έχει υποστεί η παρεχόμενη απ' αυτό γνώση ή ο εμφανής αναπροσανατολισμός του προς την κατεύθυνση του ατομοκεντρικού ανταγωνισμού, της επαγγελματικής αποδοτικότητας και της παραγωγικής αποτελεσματικότητας. Είναι, επιπλέον, ο ριζικός αναπροσδιορισμός του ρόλου των διδασκόντων του, ένας μεγάλος αριθμός των οποίων αναλαμβάνει θέσεις ευθύνης σε βιομηχανίες, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, υπουργεία και άλλα κέντρα εξουσίας.

Με αυτόν τον τρόπο μεταφέρουν τις κυρίως δραστηριότητές τους εκτός του ακαδημαϊκού ιδρύματος, την εργασία τους στο οποίο αντιμετωπίζουν ως πάρεργο ή χρησιμοποιούν ως εφαλτήριο για την οικονομική και κοινωνική προώθησή τους. Θέτουν έτσι συνειδητά τις γνώσεις και τις ικανότητές τους στην υπηρεσία του κατεστημένου.

Οι πρακτικές αυτές συντείνουν στην υιοθέτηση μιας νοοτροπίας κι ενός τρόπου ζωής που διαστρεβλώνουν την επαγγελματική τους ταυτότητα, αλλοιώνουν το ακαδημαϊκό τους ήθος και αναιρούν τον κοινωνικό τους ρόλο. Παράλληλα, συντελούν στη διάσπαση της συνοχής του πανεπιστημιακού σώματος και επιφέρουν τη διαταραχή της απαραίτητης για την ποιοτική αναβάθμιση της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης συναίνεσης, διαφοροποιώντας τους δραστικά από τους υπόλοιπους συναδέλφους τους, που έχουν ως αποκλειστική απασχόληση το έργο τους στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και πρωταρχική μέριμνά τους την προαγωγή της μορφωτικής και κοινωνικής αποστολής τους. Ταυτόχρονα, υλοποιούν και δικαιώνουν την «προφητεία» του Alvin Gouldner, που εδώ και πενήντα χρόνια προέβλεψε τη διάσπαση του ακαδημαϊκού σώματος σε πανεπιστημιακούς «τοποκεντρικούς» (Locals) και «κοσμοπολίτες» (Cosmopolitans), με απόλυτη διάσταση απόψεων και ιδεολογίας και σαφώς διακριτό ρόλο.

Οι δυο αυτές κατηγορίες Πανεπιστημιακών δασκάλων όχι μόνον έχουν υπόσταση στις μέρες μας αλλά και στεγανή θέση στην πανεπιστημιακή ιεραρχία. Οι «κοσμοπολίτες» ακαδημαϊκοί έχουν υιοθετήσει την εργαλειακή λογική του αναπτυγμένου καπιταλισμού, στη βάση της οποίας το διδακτικό τους έργο, που δεοντολογικά έπρεπε να είναι η πρωτεύουσα επαγγελματική υποχρέωσή τους, έχει μεταβληθεί σε δευτερεύουσα απασχόληση. Η εκτροπή αυτή, αντί να στηλιτεύεται ως ξένη προς την αποστολή του ακαδημαϊκού δασκάλου, τυγχάνει δυστυχώς επιστημονικής και κοινωνικής αναγνώρισης από την εξουσία και τα Μ.Μ.Ε. και οι «κοσμοπολίτες» ακαδημαϊκοί προβάλλονται ως πρότυπα προς μίμηση. Αντίθετα, οι «τοποκεντρικοί» δάσκαλοι, που αφιερώνονται αποκλειστικά στο επιστημονικό και διδακτικό τους έργο και επιμένουν στο να βλέπουν το ρόλο του Πανεπιστημίου ως **κοινότητας μάθησης και κέντρου έρευνας** για την κατανόηση του κόσμου και της βελτίωσης της ανθρώπινης

ζωής, που επιμένουν δηλαδή να θεωρούν το Πανεπιστήμιο ως κοιτίδα πολιτισμού, όχι μόνο δεν επιβραβεύονται, αλλά αντιμετωπίζονται με εφεκτική ανεκτικότητα και συγκρατημένη επιείκεια.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Το κείμενο είναι περίπου 490 λέξεις. Να το πυκνώσεις σε λιγότερες από 150.

A2. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα; Με ποιους πανεπιστημιακούς δασκάλους νομίζετε ότι ταυτίζεται; Πώς φαίνεται η θέση του;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

A3. Να δώσετε έναν τίτλο σε κάθε παράγραφο

A4. Ποια αρνητικά αποτελέσματα έχει η μετατροπή του πανεπιστημίου σε τεχνοκρατικό οργανισμό;

A5. Σε ποιον τύπο πανεπιστημίου αντιστοιχούν οι «κοσμοπολίτες» και σε ποιον οι «τοποκεντρικοί» πανεπιστημιακοί δάσκαλοι;

A6. Αναπτύξτε την παρακάτω φράση του κειμένου: «επιμένουν να βλέπουν το ρόλο του Πανεπιστημίου ως κοινότητας μάθησης και κέντρου έρευνας για την κατανόηση του κόσμου και της βελτίωσης της ανθρώπινης ζωής». [Να διευκρινίσετε το περιεχόμενο των όρων που αναφέρει (κοινότητα μάθησης, και κέντρο έρευνας) και να δείξετε πώς συνδέονται με την «κατανόηση του κόσμου» και τη «βελτίωση της ανθρώπινης ζωής»]

A7. Να εξηγήσετε με ποιους τρόπους «οι “κοσμοπολίτες” ακαδημαϊκοί προβάλλονται ως πρότυπα προς μίμηση».

B1. Ποια λειτουργία της γλώσσας χρησιμοποιεί κυρίως ο συγγραφέας (αναφορική ή μεταφορική). Τεκμηριώστε την απάντησή σας με δύο παραδείγματα. Γνωρίζετε από το σχολείο άλλες λειτουργίες της γλώσσας;

B2. Εντοπίστε στο κείμενο πέντε διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις και εξηγήστε τη σημασία τους (π.χ. επιπλέον, στη μέση της 2^{ης} παραγράφου «Είναι, επιπλέον, ο ριζικός...», προσθέτει με έμφαση ένα ακόμα στοιχείο για να στηρίξει την άποψη του)

B3. Να μετατραπεί η σύνταξη της παρακάτω φράσης σε παθητική:

α. Δεν το αποδεικνύουν μόνον οι νεοεισαγμένες πρακτικές οργάνωσης

β. Θέτουν έτσι συνειδητά τις γνώσεις και τις ικανότητές τους στην υπηρεσία του κατεστημένου.

B4. Στο τέλος του κειμένου ο συγγραφέας επιλέγει την παθητική σύνταξη («... όχι μόνο δεν επιβραβεύονται, αλλά αντιμετωπίζονται με εφεκτική ανεκτικότητα και συγκρατημένη επιείκεια».) Το ποιητικό αίτιο αποκρύπτεται, αλλά υπονοείται εύκολα από το σύνολο της παραγράφου. Να μετατρέψετε τη φράση γράφοντας την σε ενεργητική σύνταξη καταγράφοντας και το υποκείμενο ή τα υποκείμενα της).

B5. Η πρώτη παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με παραδείγματα και σύγκριση – αντίθεση. Να δικαιολογήσετε τεκμηριωμένα με αναφορές στην παράγραφο.

B6. Η δεύτερη παράγραφος αιτιολογεί μία θέση που διατυπώνεται στην πρώτη παράγραφο. Μπορείτε να εντοπίσετε ποια είναι η θέση και με ποια στοιχεία δικαιολογείται;

B7. Η τρίτη και η τέταρτη παράγραφος αναφέρονται στα αποτελέσματα όσων καταγράφηκαν στην δεύτερη και στο δεύτερο σκέλος της πρώτης παραγράφου.

B8. Η πέμπτη παράγραφος αναπτύσσεται με διαίρεση και με σύγκριση – αντίθεση. Να δικαιολογήσετε τεκμηριωμένα με αναφορές στην παράγραφο.

B9. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων (από τις τρεις πρώτες παραγράφους) από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): εδρασμένη, υπερεθνικός, μετασχηματισμός, εφαλτήριο, κατεστημένο.

Γ1. Γράφετε κείμενο για τη σχολική εφημερίδα. Περιγράψτε το πορτρέτο του καθηγητή που περιμένετε να συναντήσετε στο πανεπιστήμιο. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεστε στα θετικά χαρακτηριστικά που προσδοκάτε να έχει και στον τρόπο που φαντάζεστε ότι θα σας αντιμετωπίζει ως/σαν φοιτητή/ -τρια. Ποιες απαιτήσεις θα έχει από εσάς; Κατά πόσο θα ανταποκρίνεται στις δικές σας απαιτήσεις; Κατά πόσο θα ενδιαφέρετε για τις δυσκολίες σας στα πλαίσια της πανεπιστημιακής σχολής ή και της φοιτητικής σας ζωής. (500 λέξεις)

Γ2. Καθώς είστε στην Γ' λυκείου και προσπαθείτε να συνεχίσετε την ενασχόλησή σας με τα γράμματα έχετε κάποια εικόνα για το πανεπιστήμιο. Μπορείτε να δώσετε στοιχεία αυτής της εικόνας; (τόσο από την άποψη χώρων όσο και σχετικά με ζητήματα λειτουργίας του Πανεπιστημίου). Χωρίς όριο λέξεων.

Δείτε και το προηγούμενο θέμα 4: Για το πανεπιστήμιο

Δείκτες Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 19

Αριθμός λέξεων 492

Αριθμός συλλαβών 1326

Λέξεις ανα πρόταση 25.89

Συλλαβές ανα λέξη 2.70

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 21.54 πολύ δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 19.61 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 52.62 πολύ δύσκολο

6. Χρήσεις της γλώσσας: Η γλώσσα της εκπαίδευσης

απόσπασμα από κείμενο του Δ. Ν. Μαρωνίτη, Επιστημονικό Συμπόσιο, Χρήσεις της Γλώσσας (3-5 Δεκεμβρίου 2004), Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, (Σχολή Μωραΐτη), σελ. 232-233

Θα πρέπει εξαρχής να διευκρινιστεί ότι, όταν μιλούμε για γλωσσική αγωγή στη Μέση Εκπαίδευση, βρισκόμαστε μπροστά σε ένα είδος αδήλωτης διγλωσσίας: εννοείται **αφενός** η νέα ελληνική γλώσσα, **αφετέρου** η αρχαία ελληνική γλώσσα, σε σχέση μάλιστα φαινομενικής συμμαχίας, αλλά πραγματικού ανταγωνισμού. Μολονότι δηλαδή η νεότερη γλώσσα διαφιμίζεται ως αδιάκοπη συνέχεια της αρχαιότερης, δεν θεωρείται εντούτοις ισόβαρη και ισότιμη της. Έτσι ενδημεί στον χώρο της εκπαίδευσης (και όχι μόνον) ένα είδος ενδογλωσσικής ανισοτιμίας, που υποβαθμίζει τη νεοελληνική γλώσσα και την υποτάσσει στην αρχαία ελληνική, **ούτως ώστε** κάθε τόσο να προκηρύσσεται επιστράτευση της δεύτερης για τη θεραπεία, ή και τη σωτηρία, της πρώτης. Σε διδακτικό πάντως επίπεδο η αυθαίρετη αυτή ανισοτιμία καταφεύγει συχνά πυκνά στο επόμενο αγλωσσολογητό **δόγμα**, σύμφωνα με το οποίο: η επάρκεια της νεοελληνικής γλώσσας προϋποθέτει την κηδεμονία της από την αρχαία ελληνική γλώσσα· τα ελλείμματα της οφείλονται στην αστόχαστη απόρριψη αυτής της κηδεμονίας, που οδηγεί τη νεοελληνική γλώσσα σε ένα είδος απορρατισμού· όποιος μαθητευόμενος αρνείται την υποστήριξη και τον έλεγχο της αρχαίας ελληνικής γλώσσας είναι καταδικασμένος να βράζει στο ζουμί μίζερης λεξιπενίας.

Δεν θα επιμείνω περισσότερο σε ένα ιδεολόγημα, που το θεωρώ εξαντλημένο, ακυρωμένο ήδη σε παλαιότερα και πρόσφατα κείμενα. Εδώ ενδιαφέρουν κυρίως οι διδακτικές συνέπειες μιας επαμφοτερίζουσας, ελαφρώς σχιζοφρενικής, σχολικής γλώσσας, όπως αυτή ανακλάται όχι μόνο στον λόγο των μαθητών αλλά και στον λόγο των δασκάλων. Όπου, αντί της νηφάλιας συμμαχίας, αρχαίας και νέας ελληνικής γλώσσας, έχουμε εκβιαστικό ανταγωνισμό ή ασφυκτικό εναγκαλισμό τους. Αποτέλεσμα: τα αρχαία ελληνικά, όπως διδάσκονται σήμερα στο σχολείο, δεν αφήνουν μαθητές και δασκάλους να μιλήσουν και να καλλιεργήσουν με φυσικότητα και άνεση τη νεοελληνική, τη μητρική τους, γλώσσα· τα σχολικά εξάλλου νέα ελληνικά αποτελούν σταθερό εμπόδιο στην πρωτοβάθμια έστω προσπέλαση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας, μέσα από την ιστορική της εξέλιξη και την παράλληλη λογοτεχνική της άσκηση.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 80-100 λέξεις

Πριν γράψετε την περίληψη φροντίστε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη της συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κειμένου είναι;

B1. Σε μια παράγραφο 80 περίπου λέξεων γράψτε πώς αντιλαμβάνεστε, με βάση την εμπειρία σας, το νόημα της παρακάτω φράσης του κειμένου: «τα αρχαία ελληνικά, όπως διδάσκονται σήμερα στο σχολείο, δεν αφήνουν μαθητές και δασκάλους να μιλήσουν και να καλλιεργήσουν με φυσικότητα και άνεση τη νεοελληνική».

B2. Ποια είναι σύμφωνα με το κείμενο η «αδήλωτη διγλωσσία»; Ποιες είναι οι συνέπειές της;

B3. Ποιος είναι ο ρόλος της παρακάτω φράσης, που είναι η αρχική της δεύτερης παραγράφου; «Δεν θα επιμείνω περισσότερο σε ένα ιδεολόγημα, που το θεωρώ εξαντλημένο, ακυρωμένο ήδη σε παλαιότερα και πρόσφατα κείμενα».

B4. Η πρώτη παράγραφος έχει ως θέμα την αιτία, η δεύτερη τη συνέπεια. Ισχύει η προηγούμενη κρίση για τις δύο παραγράφους του κειμένου;

B5. Βρείτε πέντε (5) λέξεις ή φράσεις του κειμένου που του προσδίνουν λόγο (έντεχνο, καλλιεργημένο) χαρακτήρα. Να τις αντικαταστήσετε με λέξεις ή φράσεις περισσότερο λαϊκές.

B6. Ποιος είναι ο ρόλος/ η σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων/ φράσεων της πρώτης παραγράφου: α) αφενός ... αφετέρου, β) Έτσι, γ) ούτως ώστε;

B7. Πώς εξηγείτε τη φράση: «αγλωσσολόγητο **δόγμα**»; Μπορείτε να εξηγήσετε τη λέξη δόγμα;

Τι ύφος διαμορφώνεται στο τέλος της πρώτης παραγράφου; Δείχνει κάτι για την οπτική του συγγραφέα;

Πώς σχετίζεται το νόημα της λέξης «ιδεολόγημα» στην αρχή δεύτερης παραγράφου;

Γ. Σε υποθετικό διάλογο στα πλαίσια αλλαγών στην εκπαίδευση σας ζητούν τη γνώμη σας για το μάθημα των αρχαίων ελληνικών. Στο κείμενο που θα γράψετε θα πρέπει να εκφράσετε την άποψή σας:

α) για τον τρόπο που διδάσκεται η αρχαία ελληνική γλώσσα και για την αναγκαιότητα ή όχι αυτής της διδασκαλίας.

β) για τα αρχαία ελληνικά που διδάσκονται από μετάφραση και τη σκοπιμότητα αυτής της διδασκαλίας.

Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί σε ψηφιακή φόρμα συζήτησης στο Ίντερνετ και γι' αυτό πρέπει να είναι 400 με 500 λέξεις.

Αποτελέσματα αξιολόγησης του κειμένου, από το www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Δείκτης Αναγνωσιμότητας

Αριθμός προτάσεων 8

Αριθμός Λέξεων 291

Αριθμός συλλαβών 756

Λέξεις ανα πρόταση 36.38

Συλλαβές ανα λέξη 2.60

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 16.64 πολύ δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 20.92 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 61.98 πολύ δύσκολο

7. Η γλώσσα όχι ως μέσο, αλλά ως εμπόδιο

Του Σπύρου Α. Μοσχона, επίκουρου καθηγητή γλωσσολογίας, Καθημερινή, 7/2/2010,

Δεν είναι ασυνήθιστο η πολιτική της αφομοίωσης των μεταναστών να συνδυάζεται με πρακτικές γλωσσικού αποκλεισμού. Όλο και περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες για να δώσουν άδεια παραμονής ή ιθαγένεια απαιτούν επάρκεια στη γλώσσα της χώρας υποδοχής: από 4 στις 14 (ποσοστό 29%) το 2002, οι χώρες αυτές έφτασαν τις 11 στις 18 (61%) το 2007 και τις 20 στις 27 (74%) το 2008 (πηγή: ALTE). Ορισμένες χώρες (Γαλλία, Γερμανία, Λεττονία, Ολλανδία, Σουηδία) απαιτούν πιστοποίηση της γλωσσικής επάρκειας για είσοδο των μεταναστών στη χώρα. Για μόνιμη διαμονή ή για την απόκτηση ιθαγένειας το επίπεδο γλωσσομάθειας που θεωρείται επαρκές ποικίλλει. Χρησιμοποιώντας την κλίμακα του Κοινού Ευρωπαϊκού Πλαισίου Αναφοράς (επίπεδα A1, A2, B1, B2, C1, C2), σχετικά χαμηλή γλωσσομάθεια απαιτείται σε χώρες όπως η Ελλάδα (επίπεδο A2) και υψηλή σε χώρες όπως η Πολωνία και η Δανία (επίπεδο C2). Σε ελάχιστες χώρες δεν είναι απαραίτητη η γλωσσική επάρκεια· ανάμεσά τους και η Κύπρος.

Προφανώς, η θέσπιση προαπαιτούμενου γλωσσομάθειας σε τόσο πολλές ευρωπαϊκές χώρες δεν είναι τυχαία. Συνιστά πολιτική κατεύθυνση με στόχο τον περιορισμό του αριθμού των μεταναστών και δικαίως κρίνεται υπό αυτή την οπτική στην επιστημονική βιβλιογραφία.

[...]

Ας υποθέσουμε λοιπόν ότι για την απόδοση της ιθαγένειας λαμβάνεται υπόψη κάθε εναλλακτικός τρόπος πιστοποίησης της ελληνομάθειας: φοίτηση σε ελληνικό σχολείο, εξετάσεις του ΙΔΕΚΕ ή του ΚΕΓ, μαθήματα σε ανεξάρτητους οργανισμούς, προσωπική εμπειρία, αυτοδιδασκαλία, ικανότητα επικοινωνίας – και ότι όλα αυτά προσμετρώνται κατά την προφορική εξέταση ενώπιον της Επιτροπής Πολιτογράφησης. Και έστω ότι για την άδεια μόνιμης διαμονής παύει πλέον να είναι απαραίτητη η πιστοποίηση της γλωσσομάθειας· αρκεί ένα αποδεικτικό ότι ο ενδιαφερόμενος παρακολούθησε τόσες ώρες ελληνικής γλώσσας στα ΚΕΕ, εφόσον η γλωσσομάθειά του δεν πιστοποιείται με άλλον τρόπο. Σπάει έτσι ο ενδιάμεσος κρίκος στην αλυσίδα εκπαίδευση-πιστοποίηση-πολιτογράφηση.

Μία τέτοια κίνηση μόνο ευεργετικές επιπτώσεις θα είχε. Πρώτον, θα απελευθέρωνε την εκπαίδευση των μεταναστών από τις εξετάσεις – όπως περίπου θεωρείται αυτονόητο και για την εκπαίδευση των ελληνόφωνων. Το ίδιο το υπουργείο Παιδείας διακηρύσσει άλλωστε ότι «η Διά Βίου Μάθηση είναι ενεργός, συνεχής, αλλά επ' ουδενί εξαναγκαστική διαδικασία». Θα χρειαζόταν βέβαια να πολλαπλασιαστούν και να αναβαθμιστούν τα κέντρα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας· με περισσότερα τμήματα, νέους και πρόθυμους δασκάλους, τάξεις όλων των επιπέδων που να απευθύνονται σε σπουδαστές καθέννας από τους οποίους έχει διαφορετικές ανάγκες γραμματισμού και επικοινωνίας. Ποιος όμως φοβάται μian εκπαίδευση απαλλαγμένη από τον φόβο του αποκλεισμού;

Δεύτερον, η ίδια η προοπτική της ένταξης θα έδινε στους μετανάστες ένα πολύ ισχυρό κίνητρο να μάθουν ελληνικά. Αλλά στο ζήτημα αυτό το πιο δύσκολο είναι ν' αλλάξουμε τις ιδεολογικές μας συνήθειες. Συνηθίσαμε να θεωρούμε τη γλώσσα προαπαιτούμενο της ένταξης, ενώ στην πραγματικότητα ισχύει το αντίθετο: η απρόσκοπτη ένταξη των μεταναστών θα ήταν το ισχυρότερο κίνητρο για την ενίσχυση της ελληνομάθειάς τους.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε εκατό (100) περίπου λέξεις.

Πριν γράψετε την περίληψη φροντίστε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη της συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κειμένου είναι;

B1. Στο πρώτο μέρος του κειμένου («Δεν είναι... στην επιστημονική βιβλιογραφία») αναπτύσσεται ένας συλλογισμός. Μπορείτε να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξής του; (επαγωγή, παραγωγή)

B2. Η τρίτη παράγραφος του κειμένου είναι ένας συλλογισμός. Μπορείτε να τον κατατάξετε ανάλογα με το είδος των προτάσεων; (υποθετικός, διαζευκτικός, κατηγορικός)

B3. Στην τέταρτη παράγραφο («Μία τέτοια κίνηση... τον φόβο του αποκλεισμού») βρείτε τη σημασία των διαρθρωτικών λέξεων: μόνο, Πρώτον, όπως, άλλωστε, αλλά, όμως.

B4. Ποια είναι η δομή και ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου; («Δεν είναι ασυνήθιστο... και η Κύπρος»).

B5. Πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση: «Σπάει έτσι ο ενδιάμεσος κρίκος στην αλυσίδα εκπαίδευση-πιστοποίηση-πολιτογράφηση»; Μπορείτε να αναδιατυπώσετε το επιχείρημα του συγγραφέα; (60-70 λέξεις)

B5. *Για ποιον λόγο επιλέγεται το σχήμα λιτότητας στην αρχή του κειμένου («Δεν είναι ασυνήθιστο...»)*

Αναγνωρίστε τον τρόπο τεκμηρίωσης στην πρώτη παράγραφο;

Να αξιολογηθεί το επιχείρημα της πρώτης παραγράφου.

Να χαρακτηρίσετε την εκφραστική επιλογή με την οποία ξεκινά η τρίτη παράγραφος («Ας υποθέσουμε λοιπόν»).

Να σχολιάσετε τη χρήση της λέξης «ευεργετικές» σε συνδυασμό με τη λέξη «επιπτώσεις» στη φράση «ευεργετικές επιπτώσεις».

Γ. Πρόκειται να συμμετάσχετε σε εκδήλωση του σχολείου, στο οποίο φοιτούν αρκετοί μαθητές που είναι παιδιά μεταναστών και ανάμεσα στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι και η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Ετοιμάζετε ένα κείμενο που συγκεντρώνει τα επιχειρήματα των δύο αντίθετων οπτικών: α) η γνώση της ελληνικής γλώσσας είναι προϋπόθεση για τη χορήγηση ελληνικής ιθαγένειας και β) η χορήγηση ελληνικής ιθαγένειας είναι το ισχυρότερο κίνητρο για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. (555 λέξεις)

Αποτελέσματα αξιολόγησης του κειμένου, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Δείκτης Αναγνωσιμότητας

Αριθμός προτάσεων 20

Αριθμός Λέξεων 445

Αριθμός συλλαβών 1078

Λέξεις ανα πρόταση 22.25

Συλλαβές ανα λέξη 2.42

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 41.33 δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.34 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 44.72 δύσκολο

8. Γιατί να διδάσκουμε το Ολοκαύτωμα

United States Holocaust Memorial Museum, Guidelines for Teaching about the Holocaust
<http://www.ushmm.org/education/foreducators/guideline/>

Το Ολοκαύτωμα αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά πεδία για τη διερεύνηση βασικών ηθικών ζητημάτων. Με τη μελέτη αυτών των θεμάτων οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι:

- ✓ Το Ολοκαύτωμα είναι ένα ορόσημο όχι μόνο για τον 20^ο αιώνα, αλλά για όλη την ανθρώπινη ιστορία.
- ✓ Η μελέτη του Ολοκαυτώματος βοηθά τους νέους να κατανοήσουν τις ρίζες και τις συνέπειες της προκατάληψης, του ρατσισμού και της δημιουργίας στερεοτύπων σε κάθε κοινωνία.
- ✓ Το Ολοκαύτωμα παρέχει ένα πεδίο για να διερευνηθούν οι κίνδυνοι της σιωπής, της απάθειας και της αδιαφορίας μπροστά στην καταπίεση των άλλων.
- ✓ Οι δημοκρατικοί θεσμοί και οι αξίες δεν συντηρούνται από μόνοι τους αλλά με την αξιοποίησή τους, την ενίσχυσή και την προστασία τους. Η Δημοκρατία είναι ευάλωτη.
- ✓ Η σιωπή και η αδιαφορία για τον πόνο των άλλων, ή για την παραβίαση των δικαιωμάτων των πολιτών σε οποιαδήποτε κοινωνία, μπορεί να διαιωνίσει τα προβλήματα.
- ✓ Η μελέτη των ζητημάτων αυτών βοηθά του μαθητές να σκεφτούν και να προβληματιστούν για τη χρήση και την κατάχρηση της εξουσίας, τον ρόλο και τις ευθύνες των ατόμων, των οργανώσεων, και των εθνών όταν βρίσκονται μπροστά στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και στις πολιτικές της γενοκτονίας.
- ✓ Το Ολοκαύτωμα δεν ήταν ένα ατύχημα στην ιστορία. Συνέβη επειδή άτομα, οργανώσεις και κυβερνήσεις έκαναν επιλογές που όχι μόνο νομιμοποίησαν τις διακρίσεις, αλλά και επέτρεψαν τις προκαταλήψεις, το μίσος και τέλος μαζικό έγκλημα να λάβει χώρα.
- ✓ Ο προβληματισμός για τα γεγονότα αυτά βοηθά τους μαθητές να αντιληφθούν την αξία του πλουραλισμού και ενισχύει την αποδοχή της διαφορετικότητας σε μια πλουραλιστική κοινωνία.
- ✓ Η ιστορία του Ολοκαυτώματος δείχνει ότι ένα σύγχρονο έθνος μπορεί να χρησιμοποιήσει την τεχνολογική του πείρα και τη γραφειοκρατική του υποδομή για να εφαρμόσει μια καταστρεπτική πολιτική που κυμαίνεται από κοινωνική καταπίεση ως τη γενοκτονία.
- ✓ Όσο οι μαθητές γνωρίζουν τους ιστορικούς, κοινωνικούς, θρησκευτικούς, πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες που συνολικά οδήγησαν στο Ολοκαύτωμα, αντιλαμβάνονται την πολυπλοκότητα της υπόθεσης και πως η σύγκλιση των παραγόντων αυτών μπορεί να συνδράμει στη αποσύνθεση των δημοκρατικών αξιών. Οι μαθητές κατανοούν εντέλει ότι είναι ευθύνη των πολιτών σε κάθε κοινωνία να μάθουν να διακρίνουν τα σήματα κινδύνου και να μάθουν πότε να αντιδρούν για να προλάβουν μια γενοκτονία και τα στάδια που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αυτήν.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Το κείμενο είναι περίπου 355 λέξεις. Να γράψεις ένα δικό σου κείμενο περίληψης με διαφορετική δομή σε λιγότερες από 80.

A2. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

- A3. Να βρείτε πέντε σύνθετες λέξεις και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους. Να φτιάξετε νέες σύνθετες λέξεις με το δεύτερο συνθετικό και να τις χρησιμοποιήσετε σε προτάσεις ώστε να φαίνεται η σημασία τους
- A4. Να εντοπίσετε πέντε διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις και να εξηγήσετε το ρόλο τους.
- A5. Να βρείτε δυο μεταφορικές φράσεις και να εξηγήσετε τη σημασία τους.
- A6. Να χαρακτηρίσετε τη σύνταξη (ενεργητική, παθητική) και να την μετατρέψετε στην άλλη απ' ό,τι είναι:
- α) Το Ολοκαύτωμα παρέχει το πεδίο διερεύνησης των κινδύνων της σιωπής
- β) Δημοκρατικοί θεσμοί και αξίες δεν συντηρούνται από μόνοι τους αλλά με την αξιοποίησή τους
- Ερωτήσεις αντίστοιχες με τις παραγράφους
- B1. Γιατί το Ολοκαύτωμα χαρακτηρίζεται «ορόσημο»; Να βρείτε άλλες λέξεις που θα μπορούσαν να αποδώσουν τη σημασία του.
- B2. Ποιες νομίζετε ότι είναι οι αιτίες (ρίζες) και ποιες οι συνέπειες (αποτελέσματα) της προκατάληψης, του ρατσισμού και των στερεοτύπων; Να αναπτύξετε μία παράγραφο με τη μέθοδο αίτιο – αποτέλεσμα.
- B3. Κατά πόσο υπάρχει ~~αιτιώδης~~ αιτιώδης σχέση ανάμεσα στη σιωπή την απάθεια, την αδιαφορία και το Ολοκαύτωμα (ή την καταπίεση των άλλων); Να αναπτύξετε μία παράγραφο με τη μέθοδο αίτιο – αποτέλεσμα.
- B4. Νομίζετε ότι η Δημοκρατία είναι πράγματι ευάλωτη; Με ποιον τρόπο μπορεί ο καθένας να τη στηρίξει; Να αναπτύξετε μία παράγραφο με παραδείγματα.
- B5. Με ποιον τρόπο η αδιαφορία μπορεί να διαιωνίσει κάποια προβλήματα; Να αναπτύξετε παράγραφο με αιτιολόγηση.
- B6. Ποια είναι η ευθύνη των ατόμων σε περιπτώσεις καταπάτησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων; Να αναπτύξετε μία παράγραφο που θα περιέχει ορισμό.
- B7. Μπορείτε να σκεφτείτε τι είδους επιλογές νομιμοποιούν μαζικά εγκλήματα; Να αναπτύξετε μία παράγραφο με παραδείγματα. **(για ποιον λόγο επιλέγει τη λέξη «ατύχημα»;**)
- B8. Τι είναι πλουραλισμός; Να αναπτύξετε μία παράγραφο που θα περιέχει ορισμό.
- B9. Με ποιους τρόπους είναι δυνατόν να υπηρετήσει η επιστήμη μια καταστρεπτική πολιτική; Ποια είναι η ευθύνη του επιστήμονα; Να αναπτύξετε μία παράγραφο με παραδείγματα.
- B10. Νομίζετε ότι στο σχολείο γνωρίσατε «τους ιστορικούς, κοινωνικούς, θρησκευτικούς, πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες που συνολικά οδήγησαν στο Ολοκαύτωμα»; Πώς θα μπορούσε να γίνει αυτό; Να γράψετε ένα κείμενο τριών παραγράφων για τη θέση, το περιεχόμενο και τη σκοπιμότητα του μαθήματος της ιστορίας στο σχολείο.

9. Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Επειδή η αναγνώριση της αξιοπρέπειας, που είναι σύμφυτη σε όλα τα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας, καθώς και των ίσων και αναπαλλοτριωτων δικαιωμάτων τους αποτελεί το θεμέλιο της ελευθερίας, της δικαιοσύνης και της ειρήνης στον κόσμο.

Επειδή η παραγνώριση και η περιφρόνηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου οδήγησαν σε πράξεις βαρβαρότητας, που εξεγείρουν την ανθρώπινη συνείδηση, και η προοπτική ενός κόσμου όπου οι άνθρωποι θα είναι ελεύθεροι να μιλούν και να πιστεύουν, λυτρωμένοι από τον τρόμο και την αθλιότητα, έχει διακηρυχθεί ως η πιο υψηλή επιδίωξη του ανθρώπου.

Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα από ένα καθεστώς δικαίου, ώστε ο άνθρωπος να μην αναγκάζεται να προσφεύγει, ως έσχατο καταφύγιο, στην εξέγερση κατά της τυραννίας και της καταπίεσης.

Επειδή έχει ουσιαστική σημασία να ενθαρρύνεται η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη.

Επειδή, με τον καταστατικό Χάρτη, οι λαοί των Ηνωμένων Εθνών διακήρυξαν και πάλι την πίστη τους στα θεμελιακά δικαιώματα του ανθρώπου, στην αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης προσωπικότητας, στην ισότητα δικαιωμάτων ανδρών και γυναικών, και διακήρυξαν πως είναι αποφασισμένοι να συντελέσουν στην κοινωνική πρόοδο και να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες ζωής στα πλαίσια μιας ευρύτερης ελευθερίας.

Επειδή τα κράτη μέλη ανέλαβαν την υποχρέωση να εξασφαλίσουν, σε συνεργασία με τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών, τον αποτελεσματικό σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιακών ελευθεριών σε όλο τον κόσμο.

Επειδή η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση.

Η ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Διακηρύσσει ότι η παρούσα Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποτελεί το κοινό ιδανικό στο οποίο πρέπει να κατατείνουν όλοι οι λαοί και όλα τα έθνη, έτσι ώστε κάθε άτομο και κάθε όργανο της κοινωνίας, με τη Διακήρυξη αυτή διαρκώς στη σκέψη, να καταβάλλει, με τη διδασκαλία και την παιδεία, κάθε προσπάθεια για να αναπτυχθεί ο σεβασμός των δικαιωμάτων και των ελευθεριών αυτών, και να εξασφαλιστεί προοδευτικά, με εσωτερικά και διεθνή μέσα, η παγκόσμια και αποτελεσματική εφαρμογή τους, τόσο ανάμεσα στους λαούς των ίδιων των κρατών μελών όσο και ανάμεσα στους πληθυσμούς χωρών που βρίσκονται στη δικαιοδοσία τους.

Άρθρο 1

Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφότητας.

Άρθρο 2

Κάθε άνθρωπος δικαιούται να επικαλείται όλα τα δικαιώματα και όλες τις ελευθερίες που προκηρύσσει η παρούσα Διακήρυξη, χωρίς καμία απολύτως διάκριση, ειδικότερα ως προς τη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τις θρησκείες, τις πολιτικές ή οποιεσδήποτε άλλες πεποιθήσεις, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τη γέννηση ή οποιαδήποτε άλλη κατάσταση.

Δεν θα μπορεί ακόμα να γίνεται καμία διάκριση εξαιτίας του πολιτικού, νομικού ή διεθνούς καθεστώτος της χώρας από την οποία προέρχεται κανείς, είτε πρόκειται για χώρα ή εδαφική περιοχή ανεξάρτητη, υπό κηδεμονία ή υπεξουσία, ή που βρίσκεται υπό οποιονδήποτε άλλον περιορισμό κυριαρχίας.

Άρθρο 3

Κάθε άτομο έχει δικαίωμα στη ζωή, την ελευθερία και την προσωπική του ασφάλεια.

Άρθρο 4

Κανείς δεν επιτρέπεται να ζει υπό καθεστώσ δουλείας, ολικής ή μερικής. Η δουλεία και το δουλεμπόριο υπό οποιαδήποτε μορφή απαγορεύονται.

Άρθρο 5

Κανείς δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια ούτε σε ποινή ή μεταχείριση σκληρή, απάνθρωπη ή ταπεινωτική.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξεις περίληψη σε εκατό (100) περίπου λέξεις.

B1. Να αναπτύξετε μία παράγραφο με αιτιολόγηση και με θεματική πρόταση την παρακάτω: «η ταυτότητα αντιλήψεων ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες αυτές έχει εξαιρετική σημασία για να εκπληρωθεί πέρα ως πέρα αυτή η υποχρέωση».

B2. Για ποιο λόγο στο προοίμιο αιτιολογείται η διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης;

B2. Για ποιον λόγο το άρθρο 1 ξεκινά με τη φράση «Όλοι οι άνθρωποι...» και το άρθρο 2 με τη φράση «Κάθε άνθρωπος...»;

B2. Για ποιον λόγο τα δικαιώματα παρατίθενται στο άρθρο 3 και όχι στην αρχή; Ποιο θεωρείτε ποιο σημαντικό από τα δικαιώματα;

B3. Εντοπίστε στο προοίμιο δύο φράσεις, μία με παθητική σύνταξη και μία με ενεργητική και σχολιάστε την επιλογή της καθεμιάς διατύπωσης.

B4. Να βρεθούν συνώνυμες λέξεις τέτοιες ώστε να αντικαταστήσουν τις παρακάτω στο αρχικό κείμενο: ιδανικό, κατατείνουν, διαρκώς, αναπτυχθεί, προοδευτικά. (Οι λέξεις είναι από την περίοδο: «Διακηρύσσει ότι η ... στη δικαιοδοσία τους»).

Γ. Σκεφτείτε αν στις μέρες μας, όσα ορίζονται στα άρθρα 3, 4 και 5 της διακήρυξης τηρούνται ή καταπατούνται και αιτιολογήστε την άποψή σας σ' ένα κείμενο που θα ετοιμάσετε για την έκθεση του σχολείου! (400 λέξεις)

Γ. Βρείτε ολόκληρο το κείμενο της διακήρυξης. Διαλέξτε δύο άρθρα που θα τα αναπτύξετε ή θα εξηγήσετε γιατί τα διαλέξατε σε μία (για το καθένα) παράγραφο 100 περίπου λέξεων.

Αποτελέσματα αξιολόγησης του κειμένου, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Δείκτες Αναγνωσιμότητας

Αριθμός προτάσεων 24

Αριθμός Λέξεων 531

Αριθμός συλλαβών 1292

Λέξεις ανα πρόταση 22.13

Συλλαβές ανα λέξη 2.43

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 40.82 δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.89 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 42.84 αρκετά δύσκολο

10. Γιατί ενσωματώνονται μερικοί πιο γρήγορα;

δημοσίευμα στην Καθημερινή, 02.11.2002

<http://www.kathimerini.gr/133580/article/epikairothta/kosmos/giati-enswmatwnontai-merikoi-pio-grhgora>

Τόσο οι μετανάστες όσο και οι χώρες υποδοχής αμφιταλαντεύονται. Οι μετανάστες ονειρεύονται να νιώσουν ευπρόσδεκτοι, αλλά θέλουν και να διατηρούν την αρχική ταυτότητά τους. Οι χώρες υποδοχής θέλουν την ενσωμάτωση των μεταναστών, όμως ίσως τρέφουν μία μυστική ελπίδα ότι οι μετανάστες κάποτε θα επιστρέψουν στο σπίτι τους. Αυτές οι αβεβαιότητες είναι χειρότερες στην Ευρώπη απ' ό,τι στην Αμερική, διότι στις ΗΠΑ οι συνεκτικές αξίες της χώρας είναι ασυνήθιστα σαφείς, ενώ υπάρχει επίσης εμπειρία πολιτισμικής συνύπαρξης.

Οι αισιόδοξοι ελπίζουν ότι τελικά η Ευρώπη θα διδαχθεί από την Αμερική. Αμερικανοί μελετητές επισημαίνουν ότι η πρώτη μεγάλη μεταναστευτική κρίση στις ΗΠΑ ξέσπασε το 1830, όταν κατέφθασαν οι πρώτοι καθολικοί Ιρλανδοί. Ο θρησκευτικός τους ζήλος θεωρήθηκε ότι αντιβαίνει τις φιλελεύθερες αξίες που είχαν καλλιεργήσει οι τότε κάτοικοι των ΗΠΑ. «Οτιδήποτε λέμε τώρα στην Ευρώπη για την ανικανότητα των μουσουλμάνων να ζήσουν σε μία φιλελεύθερη κοινωνία, το έλεγαν τότε για τους Ιρλανδούς» λέει ο Αριστίντ Ζόλμπεργκ, του πανεπιστημίου NYU της Νέας Υόρκης.

Η ενσωμάτωση αργεί τόσο, όσο περισσότερο οι μετανάστες πιστεύουν ότι θα γυρίσουν στην πατρίδα τους. Στο μεταξύ, η δεύτερη γενιά, αν μεγαλώσει σε χώρα που δεν δέχεται την πολιτισμική πολυμορφία, κινδυνεύει να αποξενωθεί. Σε αντίθεση με τους γονείς τους, τα παιδιά των μεταναστών δεν βλέπουν τη χώρα όπου γεννήθηκαν ως Γη της Επαγγελίας. Επίσης, το πιθανότερο είναι να έχουν μεγαλώσει στη φτώχεια, αφού, οι χαμηλοί μισθοί των γονιών τους, τους στερούν πολλά από τα αγαθά που απολαμβάνουν τα υπόλοιπα παιδιά. Το μεγαλύτερο πρόβλημα για τις δυτικές κοινωνίες είναι πώς θα καταφέρουν να ενσωματώσουν τα παιδιά των ανθρώπων αυτών.

ΘΕΜΑΤΑ

1. Ποιο τρόπο ανάπτυξης παραγράφου διακρίνετε στην πρώτη παράγραφο;
2. Ποιο τρόπο ανάπτυξης παραγράφου διακρίνετε στην δεύτερη παράγραφο; Για ποιον λόγο παρατίθεται ένα όνομα και η ιδιότητά του;
3. «Αν μεγαλώσει σε χώρα που δεν δέχεται την πολιτισμική πολυμορφία, κινδυνεύει να αποξενωθεί». Από τι πράγμα νομίζετε ότι κινδυνεύει αποξενωθεί;
4. Εξηγήστε τη μεταφορική φράση: «Σε αντίθεση με τους γονείς τους, τα παιδιά των μεταναστών δεν βλέπουν τη χώρα όπου γεννήθηκαν ως Γη της Επαγγελίας».
5. Με βάση το κείμενο μπορείτε να απαντήσετε στο ερώτημα του τίτλου;
6. «Το μεγαλύτερο πρόβλημα για τις δυτικές κοινωνίες είναι πώς θα καταφέρουν να ενσωματώσουν τα παιδιά των ανθρώπων αυτών». Γιατί νομίζετε ότι αυτό είναι το σημαντικότερο πρόβλημα; Πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί;
7. «Οι συνεκτικές αξίες της χώρας είναι ασυνήθιστα σαφείς, ενώ υπάρχει επίσης εμπειρία πολιτισμικής συνύπαρξης». Πώς αντιλαμβάνεστε το νόημα της παραπάνω φράσης του κειμένου;
8. «Οι χώρες υποδοχής θέλουν την ενσωμάτωση των μεταναστών...». Χρησιμοποιώντας τη φράση ως θεματική περίοδο αναπτύξτε μια παράγραφο με αιτιολόγηση.
9. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ πρόσφυγα και μετανάστη; Συμβουλευτείτε και ένα λεξικό και στη συνέχεια διατυπώστε την άποψή σας σε μία παράγραφο που θα αναπτύσσεται με σύγκριση-αντίθεση βρίσκοντας κοινά χαρακτηριστικά και διαφορές.

11. Βασανιστές: όργανα της εξουσίας...

Γιώργος Ρωμαίος, διασκευασμένο άρθρο, Το Βήμα, 23-05-2004

Οι βασανιστές «γεννιούνται ή γίνονται;». Το ερώτημα έχει από χρόνια απασχολήσει τους επιστήμονες, λόγω της διαχρονικότητας του φαινομένου. Την απάντηση θα αναζητήσουμε στην έρευνα-μελέτη της Μίκας Χαρίτου-Φατούρου, που κυκλοφόρησε με τον τίτλο «Ο βασανιστής ως όργανο της κρατικής εξουσίας» (εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα). Η έρευνα βασίστηκε στα βασανιστήρια των ΕΣΑτζήδων κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής δικτατορίας και εμπλουτίστηκε με σημαντικά στοιχεία από ανάλογες έρευνες επιστημόνων σε διάφορα κράτη.

Η κυρία Χαρίτου-Φατούρου, ομότιμη καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, είναι διεθνώς γνωστή για τις μελέτες της περί ψυχολογίας των κρατικών οργάνων καταστολής, θέμα για το οποίο πρόσφατα εξέδωσε δύο βιβλία από τους εκδοτικούς οίκους Routledge Press και University of California Press.

Θα παραθέσω μερικά στοιχεία από την έρευνα. «Καθώς η δίκη των βασανιστών του ΕΑΤ/ΕΣΑ προχωρούσε σάστισα με όσα παρακολουθούσα. Τα πρώην μέλη της Στρατιωτικής Αστυνομίας κατηγορούσαν άμεσα ή έμμεσα τους ανωτέρους τους ότι τους είχαν "μετατρέψει" σε βασανιστές. Σιγά σιγά αυτοί οι άνθρωποι αποκάλυψαν μια συνταρακτική ιστορία, το πέρασμά τους από τα κέντρα εκπαίδευσης της Στρατιωτικής Αστυνομίας και την κατάληξή τους να γίνουν βασανιστές. Σταδιακά έγινε φανερό ότι περιέγραφαν ένα προσεκτικά σχεδιασμένο σύστημα εκπαίδευσης του οποίου υπήρξαν τα θύματα». Οι κρατικοί βασανιστές δεν είναι άτομα με σαφή προδιάθεση που αρέσκονται να βασανίζουν ανθρώπους, αλλά συνηθισμένοι άνθρωποι, που επιλέγονται με κάποια ειδικά κριτήρια και εκπαιδεύονται για να γίνουν βασανιστές υπακούοντας σε κάποια εξουσία βίας...

Δυστυχώς φυτώρια βασανιστών δεν ανθούν μόνο σε δικτατορικά καθεστώτα, αλλά και σε κράτη τα οποία κυβερνώνται από πολιτικές ηγεσίες δημοκρατικά εκλεγμένες. Στο βιβλίο της κυρίας Χαρίτου-Φατούρου καταγράφονται τα εξής: «Σχεδόν τα τρία τέταρτα των αξιωματικών που κατηγορήθηκαν για σφαγές κατά τον εμφύλιο πόλεμο στο Ελ Σαλβαδόρ είχαν εκπαιδευθεί στη Στρατιωτική Σχολή στο Fort Benning των ΗΠΑ. Μερικοί από τους διακεκριμένους απόφοιτους της ίδιας σχολής, όπως ο δικτάτορας του Παναμά Νοριέγκα, ο αρχηγός της αργεντινής χούντας Γκαλιτέρι, ο πρόεδρος της Ονδούρας Γκαρσία και ο πρόεδρος της Βολιβίας Μπάντζερ, ευθύνονται για κατάφωρες παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων... Αλλά και στη δίκη των βασανιστών στην Ελλάδα υπήρξαν ενδείξεις ότι μερικοί από τους αξιωματικούς που δικάζονταν είχαν εκπαιδευθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες».

Οι βασανιστές, λοιπόν, δεν γεννιούνται, αλλά «κατασκευάζονται». Βέβαια και οι βασανιστές έχουν τη δική τους ευθύνη, αλλά την κύρια ευθύνη έχουν τα καθεστώτα που «κατασκευάζουν» τους βασανιστές.

Η άλλη όψη του προβλήματος είναι ότι έχουν μειωθεί τα ανταντακλαστικά των πολιτών και οι αντιδράσεις σε φαινόμενα οργανωμένων βασανισμών. Τη στάση του «θεατή» και τις συνέπειές της έχει περιγράψει δραματικά ο πάστορας Martin Niemoller: «Στη Γερμανία οι ναζιστές πρώτα ήρθαν για τους κομμουνιστές, και εγώ δεν μίλησα γιατί δεν ήμουν κομμουνιστής. Μετά ήρθαν για τους Εβραίους, και εγώ δεν μίλησα γιατί δεν ήμουν Εβραίος. Μετά ήρθαν για τους συνδικαλιστές, και εγώ δεν μίλησα γιατί δεν ήμουν συνδικαλιστής. Μετά ήρθαν για τους καθολικούς, εγώ ήμουν προτεστάντης και γι' αυτό δεν μίλησα. Μετά ήρθαν για μένα, αλλά τότε δεν είχε μείνει πια κανείς να μιλήσει για κανέναν».

ΘΕΜΑΤΑ

1. Η προτελευταία παράγραφος («Οι βασανιστές, λοιπόν... που «κατασκευάζουν» τους βασανιστές») αποτελεί συμπέρασμα που προκύπτει από τις τέσσερις προκειμένες παραγράφους. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία; Να αξιολογήσετε το επιχείρημα. (να απαντήσετε τεκμηριωμένα με βάση τη θεωρία πειθούς) [100 λέξεις]

2. «ψυχολογία των κρατικών οργάνων καταστολής» Πώς αντιλαμβάνεστε το νόημα της φράσης; [30 λέξεις]
3. Πώς νομίζετε ότι κάποιος γίνεται βασανιστής; (Τεκμηριώστε την απάντησή σας στο κείμενο) [30 λέξεις]
4. Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της τέταρτης παραγράφου; [30 λέξεις]
5. Ποια είναι η νοηματική σχέση της τελευταίας παραγράφου με το υπόλοιπο κείμενο; [30 λέξεις]
5. Με ποιον τρόπο, στην τελευταία παράγραφο, λειτουργεί πειστικά η αναφορά στα λόγια του πάστορα;
6. Ποια πρέπει να είναι η στάση των πολιτών σε περιπτώσεις που εκδηλώνονται φαινόμενα βασανιστηρίων αλλά και κάθε είδους καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Το κείμενό σας θα αποτελέσει περίληψη προσχεδιασμένου προφορικού λόγου που θα εκφωνήσετε σε σχολική εκδήλωση. [200 λέξεις]

Αναζητήστε τα βιβλία:

- α) Ανθρωποφύλακες του Περικλή Κοροβέση
- β) ΜΑΤ, οι κρανοφόροι του Χρήστου Μπρατάκου

12. Χάμαρπεργκ: Αφήστε κατά μέρος τις «εθνικές ταυτότητες»

Του Ν. Ρούσση, *Ελευθεροτυπία* - 01/12/2009

Οι συζητήσεις που γίνονται στη Γαλλία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες για τον καθορισμό «εθνικής ταυτότητας» μπορούν να οδηγήσουν μόνο στον αποκλεισμό των μειονοτήτων, που ζουν και εργάζονται σ' αυτές τις χώρες, υποστήριξε, χθες, σε δημόσια διακήρυξή του, ο επίτροπος για τα ανθρώπινα δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης Τόμας Χάμαρπεργκ.

Σημειώνοντας ότι η Ευρώπη εξακολουθεί να μην είναι απαλλαγμένη από τον ρατσισμό, την ξενοφοβία και τις διακρίσεις και οι μειονότητες εξακολουθούν να αποτελούν στόχο, στα κηρύγματα μίσους, της βίας και των συστηματικών διακρίσεων, κυρίως στην αγορά εργασίας, ο κ. Χάμαρπεργκ απευθύνει έκκληση προς τους Ευρωπαίους ηγέτες να αγκαλιάσουν την πολυπολιτισμικότητα και να αποφύγουν τους στενούς ορισμούς των εθνικών ταυτοτήτων. «Όλοι ανήκουμε σε πολλές διαφορετικές κατηγορίες, οι οποίες δεν εξαρτώνται μόνον από εθνική καταγωγή, την εθνικότητα ή την πίστη. Η επιβολή μιας δήθεν μοναδικής ταυτότητας δημιουργεί μια βάση για θρησκευτική αντιπαράθεση και όχι μόνο».

Φαίνεται, συμπεραίνει ο κ. Χάμαρπεργκ, ότι η μισαλλοδοξία έχει εξαπλωθεί κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και οι εξτρεμιστικές ομάδες και τα ακραία κόμματα έχουν γίνει πιο ενεργά και πιο απειλητικά, πετυχαίνοντας να εξασφαλίσουν τη συναίνεση, στις πράξεις τους, των νέων και των άνεργων ανδρών. Ο αντίκτυπος της «παγκοσμιοποίησης» θεωρείται μία εξήγηση γι' αυτά τα προβλήματα, υποστηρίζει ο επίτροπος και σημειώνει ότι η αυξημένη μετανάστευση στο εσωτερικό και μεταξύ των χωρών και η συνεχιζόμενη ηλεκτρονική επανάσταση δημιούργησαν ένα αίσθημα ανασφάλειας μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών.

Όλο και περισσότεροι άνθρωποι φαίνεται να αισθάνονται την ανάγκη να καθορίσουν τη δική τους ταυτότητα σε έναν κόσμο που αλλάζει τόσο γρήγορα, καταλήγει, σ' αυτό το σημείο, ο επίτροπος. Ωστόσο, συμπεραίνει ο επίτροπος, παρά τη θλιβερή ιστορία των διακρίσεων και της καταπίεσης των μειονοτήτων και των ευάλωτων ομάδων, η Ευρώπη έχει μόνον ωφέλειες από το να εξελιχθεί σε μια εγγενώς πλουραλιστική και πολύπλευρη ήπειρο. Η πολυπολιτισμικότητα είναι μία αξία, που πρέπει να προστατευθεί στην Ευρώπη.

ΘΕΜΑΤΑ

Περίληψη

A1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε ογδόντα (80) περίπου λέξεις.

A2. Το κείμενο παρουσιάζει εκτενέστερη «δημόσια διακήρυξη», δηλαδή αποτελεί περίληψη ενός μεγαλύτερου κειμένου. Ποια χαρακτηριστικά της περίληψης διακρίνετε; (αναφορικός λόγος, αποφυγή προσωπικών σχολίων, κλπ)

Ασκήσεις

B1. Το κείμενο έχει ειδησεογραφικό χαρακτήρα. Πώς μπορεί να τεκμηριωθεί αυτό με βάση τη δομή του; (ανεστραμμένη πυραμίδα)

B2. Να εντοπίσετε το ξένο σχόλιο στην είδηση και να εξηγήσετε για πιο λόγο χρησιμοποιείται.

B3. Να συζητήσετε τις έννοιες: αποκλεισμός, ενσωμάτωση, αφομοίωση, ένταξη, σε σχέση με την αντιμετώπιση των μειονοτήτων στα σύγχρονα εθνικά κράτη.

B4. Να αναζητήσετε στην ιστορία παραδείγματα για τον τρόπο αντιμετώπισης των μειονοτήτων.

B5. Στο κείμενο γίνεται συχνή αναφορά στον «επίτροπο για τα ανθρώπινα δικαιώματα». Τι εξυπηρετεί αυτό για την τεκμηρίωση των απόψεων και για την οπτική γωνία του συντάκτη;

B6. Να μετατραπεί η σύνταξη των ακόλουθων φράσεων σε παθητική: α) «Η επιβολή μιας δήθεν μοναδικής ταυτότητας δημιουργεί μια βάση για θρησκευτική αντιπαράθεση», β) «η αυξημένη μετανάστευση στο εσωτερικό και μεταξύ των χωρών δημιούργησαν ένα αίσθημα ανασφάλειας».

B7. Ποιος είναι ο σκοπός του κειμένου; (να πείσει, να πληροφορήσει, να εκθέσει απόψεις και προβληματισμούς).

Παραγωγή λόγου (με συγκεκριμένους ζητούμενους τρόπους ανάπτυξης παραγράφου).

Γ1. «Όλοι ανήκουμε σε πολλές διαφορετικές κατηγορίες, οι οποίες δεν εξαρτώνται μόνον από εθνική καταγωγή, την εθνικότητα ή την πίστη». Σε ποιες άλλες «κατηγορίες» μπορεί να ανήκει κάποιος Ευρωπαίος; Σκεφτείτε και αναπτύξτε σύντομα δύο τέτοιες κατηγορίες. (παράγραφος με διαίρεση 80-90 λέξεων)

Γ2. Πώς καταλαβαίνετε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης: «Η επιβολή μιας δήθεν μοναδικής ταυτότητας δημιουργεί μια βάση για θρησκευτική αντιπαράθεση και όχι μόνο». (παράγραφος με αίτιο - αποτέλεσμα 80-90 λέξεων)

Γ3. Πώς καταλαβαίνετε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης: «η μισαλλοδοξία έχει εξαπλωθεί και οι εξτρεμιστικές ομάδες και τα ακραία κόμματα έχουν γίνει πιο ενεργά και πιο απειλητικά, πετυχαίνοντας να εξασφαλίσουν τη συναίνεση των νέων και των άνεργων ανδρών». (παράγραφος με αίτιο - αποτέλεσμα 80-90 λέξεων)

Γ4. Αναπτύξτε την παρακάτω φράση: «η αυξημένη μετανάστευση στο εσωτερικό και μεταξύ των χωρών και η συνεχιζόμενη ηλεκτρονική επανάσταση δημιούργησαν ένα αίσθημα ανασφάλειας μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών». (παράγραφος με αίτιο - αποτέλεσμα 80-90 λέξεων)

Γ5. Αναπτύξτε την παρακάτω φράση: «θλιβερή ιστορία των διακρίσεων και της καταπίεσης των μειονοτήτων και των ευάλωτων ομάδων». (παράγραφος με παραδείγματα 80-90 λέξεων)

Γ6. Πώς καταλαβαίνετε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης: «η Ευρώπη έχει μόνον ωφέλειες από το να εξελιχθεί σε μια εγγενώς πλουραλιστική και πολύπλευρη ήπειρο». (παράγραφος με αιτιολόγηση 80-90 λέξεων)

Γ7. Αναπτύξτε την παρακάτω φράση: «Η πολυπολιτισμικότητα είναι μία αξία, που πρέπει να προστατευθεί στην Ευρώπη». (παράγραφος με ορισμό και αιτιολόγηση 80-90 λέξεων)

13. Ευρωπαϊκή Ένωση και γλώσσα

1^ο κείμενο. Γλωσσική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει στην ανάπτυξη ποιοτικής εκπαίδευσης με την προαγωγή της κινητικότητας των πολιτών, την εκπόνηση κοινών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, τη δημιουργία δικτύων, την ανταλλαγή πληροφοριών και την ανάληψη δέσμευσης για τη δια βίου μάθηση.

Οι γλώσσες αποτελούν το θεμέλιο των δραστηριοτήτων αυτών. Οι πολύγλωσσοι πολίτες μπορούν καλύτερα να αξιοποιήσουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες που προσφέρει η ενοποιημένη Ευρώπη.

Η γλωσσική πολιτική της ΕΕ προωθεί την πολυγλωσσία με τελικό στόχο να μπορεί κάθε Ευρωπαίος πολίτης να ομιλεί τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες, παράλληλα με τη μητρική του. Ο στόχος αυτός εντάσσεται στη δήλωση των ηγετών της Ένωσης στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, τον Μάρτιο 2002, σύμφωνα με την οποία κάθε παιδί της ΕΕ πρέπει να διδάσκεται τουλάχιστον δύο ξένες γλώσσες από πολύ μικρή ηλικία.

Σταθμοί της γλωσσικής πολιτικής της ΕΕ:

[Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 12ης Μαΐου 2009 σχετικά με ένα στρατηγικό πλαίσιο ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης \("ΕΤ 2020"\)](#)

Το Συμβούλιο για την εκπαίδευση της ΕΕ υπενθύμισε τη σημασία του στόχου της Βαρκελώνης του 2002, δηλαδή της εκμάθησης δύο ξένων γλωσσών από νεαρή ηλικία. Οι υπουργοί κάλεσαν την Επιτροπή να συνεχίσει τη δράση της έτσι ώστε οι πολίτες να μπορούν να επικοινωνούν σε δύο ξένες γλώσσες, να προωθηθεί η διδασκαλία γλωσσών, όπου χρειάζεται, στο πλαίσιο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, όπως και για ενήλικους, και να παρέχεται στους μετανάστες η δυνατότητα να μάθουν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής τους.

[Ενημερωμένο στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, Δεκέμβριος 2008](#)

Η Επιτροπή παρουσιάζει στο έγγραφο αυτό το στρατηγικό της όραμα για συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ με στόχο τη μεταρρύθμιση των εκπαιδευτικών τους συστημάτων. Η στρατηγική αυτή καλύπτει άμεσες προτεραιότητες για το διάστημα 2009-10, πιο μακροπρόθεσμες προκλήσεις καθώς και προτάσεις για τη βελτίωση των μέσων επίτευξής τους.

Από το σάιτ (site) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πολυγλωσσία
ακριβής διεύθυνση: http://ec.europa.eu/education/languages/eu-language-policy/index_el.htm

2^ο κείμενο. Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις (04-02-2009 - 18:28)

Τον περασμένο Ιανουάριο, οι ευρωβουλευτές ενέκριναν ψήφισμα που υπογραμμίζει ότι "το δικαίωμα κάποιου να μιλά και να εκπαιδευτεί στη μητρική του γλώσσα είναι ένα από τα πιο βασικά θεμελιώδη δικαιώματα".

Από το σάιτ (site) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

ακριβής διεύθυνση: http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/019-47956-033-02-06-902-20090202STO47935-2009-02-02-2009/default_el.htm

ΘΕΜΑΤΑ

1. Τα παραπάνω κείμενα χαρακτηρίζονται από απουσία διαρθρωτικών λέξεων. Να ξαναγράψετε το πρώτο κομμάτι («Η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει... πολύ μικρή ηλικία») συνδέοντας μεταξύ τους τις περιόδους με διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις

2. Αναπτύξτε σε μια παράγραφο με αιτιολόγηση την παρακάτω φράση του κειμένου: «Οι πολύγλωσσοι πολίτες μπορούν καλύτερα να αξιοποιήσουν τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες που προσφέρει η ενοποιημένη Ευρώπη». (Η φράση να χρησιμοποιηθεί σε θεματική περίοδο)

3. Να μετατρέψετε τη σύνταξη στις δύο παρακάτω φράσεις του κειμένου από ενεργητική σε παθητική.

α. «Το Συμβούλιο για την εκπαίδευση της ΕΕ υπενθύμισε τη σημασία του στόχου της Βαρκελώνης του 2002, δηλαδή της εκμάθησης δύο ξένων γλωσσών από νεαρή ηλικία».

β. «Η Επιτροπή παρουσιάζει στο έγγραφο αυτό το στρατηγικό της όραμα για συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ με στόχο τη μεταρρύθμιση των εκπαιδευτικών τους συστημάτων».

4. Να βρείτε λέξεις με τέτοια σημασία, ώστε να αντικαταστήσουν τις παρακάτω υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενό του.

ανάληψη δέσμευσης, με τελικό στόχο, σημασία του στόχου, όραμα για συνεργασία, ψήφισμα που υπογραμμίζει

5. Ο Ιστότοπος (site) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε πολλές περιπτώσεις ζητά τη γνώμη των πολιτών για ζητήματα που απασχολούν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης δίνει τη δυνατότητα αποστολής μείλ (e-mail) από τους πολίτες που θέλουν να εκφράσουν τη γνώμη τους ή να απευθύνουν ερωτήσεις.

Εσείς αποφασίζετε, ως μαθητική κοινότητα, να αξιοποιήσετε αυτή τη δυνατότητα για να καταθέσετε τον προβληματισμό και τις απορίες σας σχετικά με τα ζητήματα που θέτουν τα δύο κείμενα που διαβάσατε. Πιο συγκεκριμένα το κείμενό σας θα αφορά τους τρόπους με τους οποίους θα επιτευχθούν οι εκπαιδευτικοί γλωσσικοί στόχοι που τίθενται. Επίσης, θα αφορά το κοινό πλαίσιο αξιών που θα προωθούν τα εκπαιδευτικά συστήματα όλων των ευρωπαϊκών χωρών. [Πεντακόσιες (500) λέξεις είναι το όριο που γίνεται δεκτό]

Αναζητήστε πληροφορίες/ βιβλία του Κέντρου ελληνικής γλώσσας:

Γλώσσα, γλώσσες στην Ευρώπη

Εθνικές γλώσσες και πολυγλωσσία

Κλασικές γλώσσες

Γλώσσα, κοινωνία, ιστορία, η Ευρώπη του νότου.

14. Οντολογία και πολιτική στον Σπινόζα

Άρης Στυλιανού, Θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου, Αθήνα: Πόλις 2006, σελ. 186-188

Η φιλοσοφία του Σπινόζα θέτει ως βασική της αρχή την απόλυτη αναγκαιότητα της υπόστασης, δηλαδή του Θεού ή της Φύσης. Τούτο σημαίνει πως όλα στον κόσμο είναι αναγκαία και δεν μπορούν να υπάρχουν με τρόπο διαφορετικό από αυτόν με τον οποίο υπάρχουν, πως τίποτε δεν μπορεί να είναι διαφορετικό από ό,τι όντως είναι. Ο σπινοζικός ντετερμινισμός είναι, επομένως, απόλυτος, από μεταφυσική και από οντολογική άποψη.

Εντούτοις, επειδή ακριβώς πρόκειται για ντετερμινισμό που δεν εμπεριέχει το παραμικρό ίχνος τελεολογίας, επειδή δηλαδή δεν υπάρχουν τελικοί σκοποί στον Θεό ή στη Φύση, η σπινοζική σύλληψη περί αναγκαιότητας δεν καταλήγει να είναι για τους ανθρώπους ένα *fatum*, ούτε τους οδηγεί σε οποιασδήποτε μορφής μοιρολατρία. Αντίθετα η κατανόηση του καθορισμένου και αναγκαίου χαρακτήρα των όσων συμβαίνουν στη φύση και στην ανθρώπινη ζωή βοηθά και διευκολύνει τελικά τους ανθρώπους, στον βαθμό που έχουν την ικανότητα να συλλαμβάνουν τα γεγονότα ως απολύτως αναγκαία και, συνεπώς, να ταραάζονται λιγότερο από τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν.

Έτσι, οι άνθρωποι μπορούν να αντιδρούν καλύτερα, δηλαδή πιο ενεργητικά και αυτόνομα, στα εξωτερικά ερεθίσματα, στους εξωτερικούς καθορισμούς. Στο μέτρο που μπορούν να είναι ενεργητικοί και αυτόνομοι, είναι επίσης χαρούμενοι, παραγωγικοί και, εντέλει, ελεύθεροι και ευτυχισμένοι. Κάτι τέτοιο όμως δεν μπορεί να το πετύχει κανένας άνθρωπος μόνος του, διότι οι δυνάμεις του είναι πολύ περιορισμένες σε σχέση με τις εξωτερικές δυνάμεις και αιτίες. Οι άνθρωποι, αντίθετα από ό,τι πίστευε ο Λοκ, δεν γεννιούνται ελεύθεροι. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο, και παρά τα προβλήματα και τις συγκρούσεις που προκύπτουν από τη συμβίωση τους, οι άνθρωποι είναι φύσει κοινωνικοί και ζουν σε οργανωμένες κοινότητες. Μάλιστα, **ο Σπινόζα θεωρεί πως δεν υπάρχει τίποτε πιο ωφέλιμο για έναν άνθρωπο απ' ό,τι ένας άλλος άνθρωπος**. Ο ένας άνθρωπος βρίσκει τον άλλο και αλληλοβοηθούνται, ακριβώς τη στιγμή που ο καθένας τους αναζητά το συμφέρον του, δηλαδή το ωφελιμότερο πράγμα για τον εαυτό του. Και το βρίσκει ακριβώς στους άλλους ανθρώπους.

Με βάση τα προηγούμενα, είμαστε σε θέση να εντοπίσουμε και να περιγράψουμε το πεδίο της συλλογικής ανθρώπινης δράσης, που δεν είναι άλλο από την πολιτική και την ιστορία. Παραμένει ωστόσο το εξής πρόβλημα: αν όλα είναι καθορισμένα με τρόπο απόλυτο από τις εξωτερικές δυνάμεις και συνθήκες, πόσο αυτόνομα μπορεί να δράσει ο άνθρωπος και πώς θα καταφέρει να δημιουργήσει νέες μορφές συλλογικής ζωής; Εδώ προκύπτει το μέγα ζήτημα της ανθρώπινης ελευθερίας, καθώς και της ελευθερίας της βούλησης, ζήτημα που ταλάνισε τον Σπινόζα, όπως διαπιστώνουμε διαβάζοντας την αλληλογραφία του: ακόμα και οι πιο στενοί, καλόπιστοι φίλοι και συνομιλητές του δεν μπορούσαν να καταλάβουν και να αποδεχτούν τη βασική του θέση, ότι δηλαδή ελευθερία είναι η γνώση της αναγκαιότητας.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του ομιλητή;
- β) ποια είναι η άποψη του; πώς φαίνεται η θέση του;
- γ) σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

- A2. Ποια είναι η βασική αρχή της φιλοσοφίας του Σπινόζα; ποιο είναι το κύριο χαρακτηριστικό της; (1^η παράγραφος)
- A3. Ποιο είναι το θέμα της δεύτερης παραγράφου;
- A4. Τι είναι αυτό που βοηθά τους ανθρώπους; (2^η παράγραφος). Πώς τους βοηθά; (3^η παράγραφος)
- A5. Να αναπτυχθεί σε μία παράγραφο η φράση: «δεν υπάρχει τίποτε πιο ωφέλιμο για έναν άνθρωπο απ' ό,τι ένας άλλος άνθρωπος». Ποια σχέση έχει η προηγούμενη κρίση με την κρίση “homo homini lupus”;
- A6. Για ποιον λόγο οι άνθρωποι διαλέγουν τη συμβίωση; (3^η παράγραφος)
- A7. Τι είναι η πολιτική κοινωνία για τον Σπινόζα; (3^η και 4^η παράγραφος)
- A8. Ποιο πρόβλημα παρουσιάζεται στην αντίληψη του Σπινόζα για τη συλλογική δράση; (4^η παράγραφος)
- A9. Πώς λύνεται το πρόβλημα που παρουσιάζεται στην αντίληψη του Σπινόζα για τη συλλογική δράση; (4^η παράγραφος)
- A10. Πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση «ελευθερία είναι η γνώση της αναγκαιότητας».
- B1. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος («Εντούτοις, επειδή ακριβώς... αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν;»).
- B2. Ψάξτε στα λεξικά και βρείτε τη σημασία των λέξεων «ντετερμινισμός» και «τελεολογία».
- B2. Ποια είναι η διαφορά ανάμεσα στην «τελεολογία» και την «αναγκαιότητα»; Με ποιον τρόπο εκφράζεται γλωσσικά κάθε έννοια;
- B3. Ποια είναι η νοηματική σχέση μεταξύ της δεύτερης και της τρίτης παραγράφου;
- B4. Στην τρίτη παράγραφο του κειμένου («Έτσι, οι άνθρωποι... άλλους ανθρώπους») να βρείτε δέκα διαρθρωτικές λέξεις/ φράσεις. Για ποιον λόγο νομίζετε ότι έχει τόσο πολλές;
- B5. Ποια είναι η νοηματική σχέση μεταξύ της τρίτης και της τέταρτης παραγράφου;
- Γ. «Ο ένας άνθρωπος βρίσκει τον άλλο και αλληλοβοηθούνται, ακριβώς τη στιγμή που ο καθένας τους αναζητά το συμφέρον του, δηλαδή το ωφελιμότερο πράγμα για τον εαυτό του. Και το βρίσκει ακριβώς στους άλλους ανθρώπους». Το παραπάνω απόσπασμα εξηγεί την κοινωνική ζωή των ανθρώπων. Να στηρίξετε ή να απορρίψετε το σκεπτικό του Σπινόζα (λέμε τώρα...) με συγκεκριμένες αναφορές στην καθημερινή κοινωνική ζωή. Να εντοπίσετε οφέλη και προβλήματα της κοινωνικής συνύπαρξης.

Δείκτης Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html
Αριθμός προτάσεων 16
Αριθμός Λέξεων 430
Αριθμός συλλαβών 1001
Λέξεις ανα πρόταση 26.88
Συλλαβές ανα λέξη 2.33
Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 42.21 δύσκολο, TEI-AEI
Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 15.69 επίπεδο TEI - AEI
Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 44.20 δύσκολο

15. Κράτος και ελευθερία στον Σπινόζα

Άρης Στυλιανού, Θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου, Αθήνα: Πόλις 2006, σελ. 194-195

Στην πραγματικότητα, ο Σπινόζα θεωρεί την κρατική εξουσία και κυριαρχία απόλυτο μέγεθος: το κράτος ή θα είναι απόλυτο ή δεν θα υπάρχει, δηλαδή δεν θα μπορεί να διατηρηθεί, θα είναι κατ' ανάγκην θνησιγενές. Αυτή η θέση θυμίζει αρκετά την πολιτική θεωρία του Χομπς. Όμως, για τον Σπινόζα, η ελευθερία έκφρασης και λόγου δεν αντιβαίνει στον απόλυτο χαρακτήρα του κράτους· αντίθετα, ένα κράτος που περιορίζει αυτές τις ελευθερίες είναι κράτος που έχει λόγους να φοβάται, είναι κράτος μερικό και σχετικό, χάνει κάτι από τον απόλυτο χαρακτήρα του. Όσο πιο τυραννικό και καταπιεστικό είναι ένα κράτος, όσο περισσότερο περιορίζει τις πολιτικές ελευθερίες, τόσο πιο αδύναμο είναι κατ' ουσίαν και τόσο πιο κοντά στην καταστροφή του βρίσκεται.

Προϋπόθεση για να κατανοήσουμε αυτή την κάπως παράδοξη σπινोजική θέση είναι να συλλάβουμε τη διαφορά ανάμεσα στη δύναμη και την ισχύ: η δύναμη (potentia) αποτελεί πραγματικό μέγεθος, μετρήσιμο ποσό, έχει οντολογικό αντίκρισμα και αφορά την εσωτερική, εγγενή αρετή και ικανότητα ενός πράγματος· αντίθετα, η ισχύς (vis ή και potestas, δηλαδή εξουσία), παρότι έχει επίσης μια υλική πραγματικότητα, δεν στηρίζεται σε στέρεη οντολογική βάση, αλλά συνδέεται με εξωτερικά, επίπλαστα και ευμετάβλητα χαρακτηριστικά. Η δύναμη, όταν είναι όντως δύναμη, είναι δυνατή· η ισχύς είναι κατά βάθος αδύναμη και εύθραυστη. Έτσι, ένα τυραννικό και καταπιεστικό καθεστώς μπορεί να παρουσιάζεται ως ισχυρό, αλλά στην πραγματικότητα είναι αδύναμο και ασταθές. Γι' αυτό και το αληθινά δυνατό κράτος είναι εκείνο που παραχωρεί στους πολίτες του όσο το δυνατόν ευρύτερη ελευθερία γνώμης και έκφρασης.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του ομιλητή;
- β) ποια είναι η άποψη του; Πώς φαίνεται η θέση του;
- γ) σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Το τυραννικό κράτος είναι απόλυτο; Εξηγήστε με βάση την ελευθερία που παρέχει στους ανθρώπους.

A3. Πολιτικές ελευθερίες, δύναμη, ισχύς: εξηγήστε τη σχέση που έχουν μεταξύ τους οι έννοιες.

B1. Εξηγήστε τη σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων/ φράσεων στην πρώτη παράγραφο:

α) ή... ή, β) Όμως γ) αντίθετα δ) Όσο... όσο... τόσο... τόσο

B2. Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της πρώτης και ποιος της δεύτερης παραγράφου;

B3. Πώς αναπτύσσεται ο συλλογισμός της δεύτερης παραγράφου;

B4. Να διακρίνετε νοηματικά τις έννοιες δύναμη και ισχύς σύμφωνα με όσα αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο.

Να συσχετίσετε την απάντησή σας με το κείμενο του Γ. Βώκου «Λειτουργήματα και αξιώματα» (επόμενο θέμα)

Γ. Η ελευθερία της γνώμης και της έκφρασης στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι πάντα ένα ζητούμενο. Να αναπτύξετε προβληματισμό σχετικό με την βαρύτητα που μπορεί να έχουν οι γνώμες που διατυπώνονται, με ποια κριτήρια αξιολογούνται (θυμηθείτε τη θεωρία πειθούς) και γίνονται αποδεκτές ή απορρίπτονται; Να συνδέσετε την σχολική πραγματικότητα με την προετοιμασία για την ελευθερία γνώμης και έκφρασης σχετικά με τα κοινά ζητήματα στην κοινωνία.

Δείκτης Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 8

Αριθμός λέξεων 241

Αριθμός συλλαβών 577

Λέξεις ανα πρόταση 30,13

Συλλαβές ανα λέξη 2,39

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 35,00 δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 17,18 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 49,00 δύσκολο

16. Λειτουργήματα και αξιώματα*

Γεράσιμος Βόκος, «Λειτουργήματα και αξιώματα». Επιφυλλίδες, Άγρα, σ. 124-125

Αναφερόμενος στις θεολογικοπολιτικές έριδες που σπάραζαν την εποχή του, ο Σπινόζα εκπλησσόταν για τη θηριωδία με την οποία άνθρωποι που δίδασκαν τα ιδανικά της αγάπης, της ομόνοιας, της χαράς, της ειρήνης, της εγκράτειας, εξόντωναν τότε (τότε!) τούς αντιπάλους των. Πού, πώς και τι να θεμελιώσεις σε ένα έδαφος ποτισμένο με τόσο αίμα; Ακούγοντας, λοιπόν, το μάθημα των πραγμάτων, ο Σπινόζα αναζητά τις αιτίες του κακού και προβαίνει σε μία διάκριση που, κατά τη γνώμη μου, δεν έχει γίνει αντικείμενο συστηματικής προσοχής εκ μέρους όσων δοκιμάζουν να σκεφτούν τις πολιτικές πράξεις.

Ο συγγραφέας της Ηθικής διακρίνει τα λειτουργήματα από τα αξιώματα και υποστηρίζει ότι η ραγδαία μετατροπή των πρώτων στα δεύτερα δεν είναι άμοιρη, τόσο των πολιτικών συγκρούσεων όσο και της απόστασης που χωρίζει την πολιτική θεωρία από την πολιτική πράξη. Γιατί αν ένα οργανικό σύνολο δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τις συγκεκριμένες, πρακτικές, ορατές και αυτονόητες λειτουργίες που το συνιστούν, δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι οι λειτουργίες αυτές αποτελούν οπωσδήποτε αξιώματα. Τα πράγματα γίνονται ακόμη πιο επικίνδυνα, όταν οι λειτουργίες μετατρέπονται σε αξιώματα. Διότι ενώ μια **λειτουργία** ως αναγκαία και, συνεπώς, αυτονόητη δεν χρειάζεται κανενός είδους θεμέλιο, το **αξίωμα** πρέπει να θεμελιώσει την ύπαρξη του, γιατί, καθώς είναι μετέωρο, θα καταρρεύσει. Ο ρόλος της θεμελίωσης προκύπτει, τώρα, επιτακτικός: τα αξιώματα πρέπει πάση θυσία να αποκτήσουν υπόσταση, γι' αυτό και θεμελιώνονται ως λειτουργήματα.

Με αφετηρία τη σπινοζική διάκριση μπορούν να τεθούν πρωτοβάθμιες ερωτήσεις και να διαπιστωθεί, για παράδειγμα, κατά πόσο η όρεξη για ένα λειτουργήματα αποτελεί ή όχι και επιθυμία για ένα αξίωμα και μήπως, τελικά, το μόνο πού απομένει λειτουργικό είναι το σύστημα των αξιωμάτων. Τι θα σήμαινε όμως αυτή η διαπίστωση για ένα σύνολο που πρέπει να λειτουργήσει; Και πώς, επιτέλους, αυτό το σύνολο λειτουργεί; Η απάντηση στα προηγούμενα ερωτήματα καλό θα ήταν να αφορούσε όλο και περισσότερο κόσμο.

Προφορική και ουσιαστική άσκηση: να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου (λεξιλόγιο, συντακτικό, σχήματα λόγου, γραμματικοί τύποι). Εντοπίστε στοιχεία που σας αρέσουν και στοιχεία που δε σας αρέσουν.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε εβδομήντα (70) περίπου λέξεις.

Πριν γράψεις την περίληψη να απαντήσεις (προφορικά) στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Κατά πόσο οι καταστάσεις που περιγράφονται στην πρώτη παράγραφο αφορούν μόνο την εποχή του Σπινόζα;

B1. Να αναπτύξετε (δηλαδή να εξηγήσετε το περιεχόμενό της) την παρακάτω φράση του κειμένου: «τα αξιώματα πρέπει πάση θυσία να αποκτήσουν υπόσταση, γι' αυτό και θεμελιώνονται ως λειτουργήματα».

B1. Να αναπτύξετε (δηλαδή να εξηγήσετε το περιεχόμενό της) την παρακάτω φράση του κειμένου: «κατά πόσο η όρεξη για ένα λειτουργήματα αποτελεί ή όχι και επιθυμία για ένα αξίωμα».

B1. Για ποιον λόγο στη δεύτερη παράγραφο, οι λειτουργίες προσδιορίζονται με τόσα επίθετα;

B1. Για να προσεγγίσετε τις έννοιες «**αξίωμα**» και «**λειτουργία**», όπως χρησιμοποιούνται στη δεύτερη παράγραφο, να ανατρέξετε και στη διάκριση μεταξύ δύναμης και ισχύος, όπως παρουσιάζεται στο κείμενο «Κράτος και ελευθερία στον Σπινόζα» (Άρης Στυλιανού, Θεωρίες του κοινωνικού συμβολαίου, Αθήνα, Πόλις 2006, σ. 194-195).

B2. Να βρείτε έναν τρόπο ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου («Ο συγγραφέας της... θεμελιώνονται ως λειτουργήματα»).

B3. Ποιος είναι ο ρόλος της παρένθεσης στην πρώτη παράγραφο; («εξόντωναν τότε (τότε!)»)

B3. Ποιος είναι ο ρόλος των ερωτημάτων στην τελευταία παράγραφο;

B4. Να σχηματίσεις φράσεις της νεοελληνικής με τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: λειτουργήμα, αξίωμα, μετατροπή, θεμέλιο, υπόσταση. Μπορείς να αλλάξεις τον γραμματικό τύπο της λέξης. (Προσοχή: στις φράσεις να φαίνεται η σημασία των λέξεων).

Γ. Το κείμενο αναφέρεται στη διάκριση αξιωμάτων και λειτουργημάτων. Στις μέρες μας, σε ορισμένες περιπτώσεις επαγγελματιών αποδίδουμε το χαρακτηρισμό λειτουργήματα. Γράφεις ένα κείμενο και εξηγείς ποια είναι τα χαρακτηριστικά των δύο εννοιών. Στη συνέχεια αναπτύσσεις τον προβληματισμό σου σχετικά με το επάγγελμα που σκέφτεσαι να ακολουθήσεις (για παράδειγμα: ποια κριτήρια καθορίζουν την επιλογή σου, πώς σκέφτεσαι το εργασιακό μέλλον σου, τι διλήμματα αντιμετωπίζεις, πόσο επηρεάζεσαι από το οικείο περιβάλλον, κλπ). Το κείμενό σου είναι έκθεση που γράφεις στο σχολείο, ενώ δεν έχεις καμία διάθεση και είσαι κουρασμένος/-η επειδή χτες βράδυ ξενύχτησες στο φέισμπουκ. (400-500 λέξεις)

Σύμφωνα με το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* «λειτουργήμα είναι το [litúrjima] O49: χαρακτηρισμός επαγγέλματος που έχει έναν ευρύ και σοβαρό κοινωνικό ρόλο: *Η δουλειά του δασκάλου / του γιατρού / του δικαστή δεν είναι απλό επάγγελμα, είναι ~. Η άσκηση του δικαστικού λειτουργήματος απαιτεί υψηλό αίσθημα ευθύνης*».

* http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html

Δείκτες Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 13

Αριθμός Λέξεων 301

Αριθμός συλλαβών 707

Λέξεις ανά πρόταση 23.15

Συλλαβές ανά λέξη 2.35

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 44.75 δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.78 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 42.42 αρκετά δύσκολο

17. Η κενή τυραννία του αρχαιοελληνικού παραδείγματος

Απόσπασμα από κείμενο της Έλενας Πατρικίου

Η άρρωστη σχέση του νεοελληνισμού με το παρελθόν του και, ειδικότερα, με το αρχαιοελληνικό παρελθόν, είναι περίπου γνωστή. Αλλά στην περίπτωση της καταγωγικής σχέσης που (υποτίθεται πως) έχει η σύγχρονη αστική δημοκρατία με την αρχαιοελληνική, υπάρχει μία σοβαρή δικαιολογία για την αρχαιολατρική παθογένεια: το γεγονός πως η ιδεολογικοποιημένη αυτή σχέση αποτελεί ευρωπαϊκό (άρα αναντίρρητης σοφίας) προϊόν εισαγωγής.

Αν κάθε εθνική ιστορία δεν παραλείπει όχι απλώς να επαίρεται, αλλά και να θεμελιώνει την ιδρυτική της αφετηρία σε κάποιου είδους δημοκρατικές πρωταρχικές αναζητήσεις (η Ιταλία στο κοινοτικό κίνημα του 12ου και 13ου αιώνα, η βασιλοκτόνος Αγγλία στα Commons, η Γαλλία στην τομή της Επανάστασης...), όλες συναινούν στον καθορισμό της αθηναϊκής δημοκρατίας ως αρχετυπικής δομής από την οποία ευθέως κατάγεται η ευρωπαϊκή αστική δημοκρατία. Στην παραδοσιακή αρχαιογνωστική επιστήμη των δυτικών πανεπιστημίων (που εισάγουμε και πληκτικά αναπαράγουμε) η δημοκρατία γεννήθηκε, όπως η Αθηνά από το κεφάλι του Δία, στην Αθήνα του Περικλή και, ύστερα από μία αδιανόητα μακρόχρονη χειμερία νάρκη, ξύπνησε, επηξημένη και βελτιωμένη, στην Εσπερία του 19ου αιώνα. Εξού και το μόνο ερώτημα που προκύπτει γι' αυτήν την ιστοριογραφία (είτε στην συντηρητική είτε στην μαρξιστική και εξίσου συντηρητική εκδοχή της) είναι το κατά πόσον η αθηναϊκή δημοκρατία, με τον αποκλεισμό των δούλων και των γυναικών, αποτέλεσε τελικά μία αληθινή δημοκρατία.

Χρειάστηκε μία σειρά μικρών αλλά θεμελιωδών εξεγέρσεων ενάντια σ' αυτό το τυραννικό ιστοριογραφικό ιδεολόγημα και μία συγκλονιστική διανοητική επανάσταση, αυτή που πραγματοποιήθηκε μεταπολεμικά από τον Ζαν-Πιέρ Βερνάν και τον Πιέρ Βιντάλ-Νακέ στην παρισινή Ανωτάτη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, για να διαπιστώσουμε έκπληκτοι τα εξής ιστορικά αυτονόητα: 1. Πως η ελληνική Πόλις, δεν είναι, όπως ήθελαν οι γερμανοί ιστορικοί (και τα νεοελληνικά εγχειρίδια) “πόλη-κράτος”, αφού το κράτος είναι ένα κοινωνικό φαινόμενο άγνωστο στο σύνολο του αρχαιοελληνικού κόσμου. 2. Πως η γέννηση της πόλεως τον 8ο αιώνα αποτελεί το ιδρυτικό γεγονός για μία σειρά από πολύμορφες εξελίξεις τυπικά αρχαιοελληνικές, που οδηγούν σε διεκδικήσεις δημοκρατικής διεύρυνσης του πολιτικού σώματος και των οποίων αποκορύφωμα είναι η κλασική Αθήνα. 3. Πως θεμελιώδης παράγοντας αυτών των εξελίξεων είναι η δημιουργία της οπλιτικής φάλαγγας και πως στις ελληνικές κοινωνίες ο πολίτης είναι πολίτης επειδή είναι οπλίτης. 4. Πως η πόλις δεν είναι μόνον ένας ισονομικός και ισηγορικός τρόπος διαχείρισης των κοινών μεταξύ ίσων (ή όμοιων), αλλά και ένας τρόπος διαχείρισης των ιερών μεταξύ θεών και ανθρώπων (και επομένως η αρχαία δημοκρατία είναι ένας τρόπος διαχείρισης της πολυθεϊστικής θρησκευτικής εμπειρίας). Και τελικά 5. Πως η ισονομική και ισηγορική διαχείριση των κοινών δεν είναι προνόμιο των ελληνικών πόλεων, αλλά και ενός πλήθους άλλων κοινωνιών, των Κοζάκων της Ουκρανίας και των Οσόλο της Νότιας Αιθιοπίας συμπεριλαμβανομένων.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Το κείμενο είναι περίπου 730 λέξεις. Να το πυκνώσεις σε λιγότερες από 150.

A2. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

A3. Να προτείνετε έναν δικό σας τίτλο στο κείμενο με 10-15 λέξεις. Αιτιολογήστε την πρότασή σας.

A4. Σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων, εξηγήστε πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση: «...καταγωγικής σχέσης που (υποτίθεται πως) έχει η σύγχρονη αστική δημοκρατία με την αρχαιοελληνική...» (1^η παρ.)

A5. Ποια είναι η νοηματική σχέση της δεύτερης με την πρώτη παράγραφο;

A6. Ποια είναι η νοηματική σχέση της τρίτης παραγράφου με τις δύο πρώτες;

A7. Τι ονομάζει η συγγραφέας «τυραννικό ιστοριογραφικό ιδεολόγημα»; (αρχή 3^{ης} παραγράφου)

A8. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της αρχαίας ελληνικής πόλης σύμφωνα με τον Ζαν-Πιέρ Βερνάν και τον Πιέρ Βιντάλ-Νακέ;

A9. Σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων, εξηγήστε πώς αντιλαμβάνεστε τη φράση: «η πόλις δεν είναι μόνον ένας ισονομικός και ισηγορικός τρόπος διαχείρισης των κοινών μεταξύ ίσων...» (3^η παράγραφος)

A10. Σε ποια χαρακτηριστικά της κοινωνίας των Κοζάκων και των Οσόλο αναφέρετε η συγγραφέας; (τέλος 3^{ης} παραγράφου).

B1. Ποιος είναι ο ρόλος της παρένθεσης στη δεύτερη παράγραφο;

B1. Τι εξυπηρετεί η αριθμηση στην 3^η παράγραφο;

B2. Εξηγήστε σύντομα τις δύο μεταφορικές φράσεις του κειμένου: «Η άρρωστη σχέση του νεοελληνισμού με το παρελθόν του...», «...μία αδιανόητα μακρόχρονη χειμερία νάρκη...». (Για να βοηθηθείτε θα πρέπει να τις εντοπίσετε στο κείμενο).

B3. Η παρακάτω φράση του κειμένου υπαινίσσεται ότι υπάρχει ζήτημα αυθεντίας. Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί; και, δεύτερο, νομίζετε ότι η συγγραφέας συμφωνεί ή όχι με την αυθεντία; «το γεγονός πως η ιδεολογικοποιημένη αυτή σχέση αποτελεί ευρωπαϊκό (άρα αναντίρρητης σοφίας) προϊόν εισαγωγής».

B4. Η αναφορά στα ονόματα του Ζαν-Πιέρ Βερνάν και του Πιέρ Βιντάλ-Νακέ λειτουργεί ως επίκληση στην αυθεντία ή ως επίκληση στη λογική, δηλαδή τεκμηρίωση;

B5. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): καταγωγικής, επαίρεται, αρχετυπικής, επηυξημένη, ιδεολόγημα. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.

B6. Να βρείτε πέντε σύνθετες λέξεις και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους. Να κάνετε δικές σας προτάσεις χρησιμοποιώντας τις ίδιες σύνθετες λέξεις.

B7. Νομίζετε ότι το κείμενο είναι «εύκολο» ή «δύσκολο»; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας αναφερόμενοι σε τρία χαρακτηριστικά: α) το θέμα του, β) τη σύνταξη και γ) το λεξιλόγιο.

Γ. Γράφεις έκθεση στην οποία παρουσιάζεις τα βασικά χαρακτηριστικά της σύγχρονης δημοκρατίας. Επίσης σκέφτεσαι και γράφεις για τον τρόπο που προετοιμάζονται οι μαθητές από το εκπαιδευτικό σύστημα ώστε να γίνουν ενεργοί πολίτες που θα συμμετέχουν στους θεσμούς του δημοκρατικού πολιτεύματος. Το κείμενό σου είναι έκθεση που γράφεις στο σχολείο, ενώ δεν έχεις καμία διάθεση και είσαι κουρασμένος/-η επειδή χτες βράδυ ξενύχτησες στο φέισμπουκ. (400-500 λέξεις)

Αναγνωσιμότητα κειμένου, αποτελέσματα αξιολόγησης

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 15

Αριθμός λέξεων 424

Αριθμός συλλαβών 1070

Λέξεις ανα πρόταση 28.27

Συλλαβές ανα λέξη 2.52

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 29.25 πολύ δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 18.20 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 46.66 δύσκολο

18. Ο λαός μεταξύ αγιογραφίας και ρωπογραφίας

Του Παντελη Μπουκαλα, από την Καθημερινή, 19/6/2011

Δεν είναι ένας ο «λαός», όσος εμπεριέχεται σε αυτό το ήδη ομηρικό όνομα, ούτε και μία η αναπαράστασή του με λέξεις ή και με τους αριθμούς της στατιστικής. Ο, τι αποσαφηνίστηκε με τους αιώνες είναι πως καλύπτει τους λεγόμενους «κοινούς» ή «απλούς ανθρώπους», τους υπηκόους, και μάλιστα, στην πολεμική γλώσσα, τους στρατιώτες, και ότι στις τάξεις του δεν συνανήκουν οι ηγέτες και οι πατρίκιοι – οι οποίοι πάντως μιλούν ανενδοιάστως εν ονόματί του, σαν αυθεντικοί εκφραστές του. Υπάρχει λοιπόν ο λαός της πολιτικής ρητορικής, της λογοτεχνίας, της δημοσιογραφίας, του εκκλησιαστικού λόγου κτλ. Υπάρχει ένα ζυμάρι δηλαδή, μια μάζα, που το πλάθουμε κατά τις περιστασιακές βλέψεις και ανάγκες μας, για να του δώσουμε το σχήμα που μας εξυπηρετεί. Κι έτσι το πρόσημο αλλάζει με τον καιρό και τα ρεύματά του. Και όσο εύκολα αποθεώνεται ο λαός και δοξάζεται, όταν λ.χ. οδεύουμε προς την πολύφερνη κάλπη, εξίσου εύκολα αποκαθλώνεται, επιτιμάται, ελεεινολογείται.

Το συν, λοιπόν, μετατρέπεται ταχύτατα σε πλην, σε μια διαρκή κίνηση εκκρεμούς ή μάλλον σ' έναν κύκλο που δεν κλείνει ποτέ, κι ο «γίγαντας λαός» ή ο «άι-Λαός» γίνεται «όγλος». Ανάμεσα στην αγιογραφία και σε μια ρωπογραφία με τον λαό σαν ρώπο, πράγμα ποταπό και ασήμαντο, διαφεύγει όση αλήθεια μπορεί να γίνει αντιληπτή. Το διαπιστώνουμε αυτό στη Βουλή, όπου και δέκα να είναι οι αρχηγοί, ο καθένας τους, όποιο ποσοστό λαϊκής ψήφου κι αν έχει επικυρώσει τη μικροεξουσία του, εν ονόματι του Λαού αγοράζει, με κεφαλαίο λάμδα. Το ακούμε και στα συνθήματα ή το διαβάζουμε στα πανό των διαδηλώσεων, όπου και πάλι, όποια μερίδα λαού κι αν εκπροσωπεί κάθε συνθηματοδότης, και τη μικρότερη, εν ονόματι του όλου μιλάει, με τη σιγουριά ότι αποτελεί τη φωτισμένη πρωτοπορία του, άρα δικαιούται να εκφράσει αυτονομιμοποιούμενος τη σιωπηρή πλειοψηφία.

[...]

Θα μπορούσαμε ίσως να πούμε ότι η στάση του καθενός απέναντι στον λαό δεν εξαρτάται μόνο από το αν νιώθει και ο ίδιος ισότιμο μέλος του και όχι οδηγητής και κύριός του, αλλά και από το πώς ερμηνεύει ηθικά το συνόχρηστο δίστιχο απόσπασμα από το επίγραμμα του Διονύσιου Σολωμού «Προς τους Επτανήσιους», των ετών 1844-1846: «Δυστυχισμένε μου λαέ, καλέ κι ηγαπημένε, / πάντοτ' ευκολοπίστευτε και πάντα προδομένε». Εδώ ο Σολωμός χρησιμοποιεί πέντε χαρακτηρισμούς για να μπορέσει να αποδώσει αν όχι τον λαό ως έχει, τουλάχιστον τα αισθήματά του γι' αυτόν. Αυτός ο πληθωρισμός επιθέτων, και μάλιστα από έναν ποιητή που γνώριζε άριστα το ήθος της δημοτικής ποίησης (όπου το νόημα θεμελιώνεται στο ουσιαστικό και στο ρήμα, όχι στο επίθετο) έχει το λόγο του, και είναι ουσιώδης: Ο Σολωμός δεν συντάσσει τους χαρακτηρισμούς του σε μια νοηματικά αδιάφορη αλληλουχία, αλλά με συνάφεια τόσο στενή ώστε η υπόσταση του ενός να εξαρτάται από την υπόσταση των υπόλοιπων τεσσάρων. Ο λαός στον Σολωμό είναι, ταυτόχρονα και αδιαχώριστα, δυστυχισμένος, καλός, ηγαπημένος, ευκολοπίστευτος και προδομένος, δηλαδή την ίδια στιγμή ο ποιητής τον ελέγχει και τον αγαπά, τον τιμά και τον επιτιμά. Αν τσακίσουμε το επίγραμμα στα μέρη του, διαστρέφοντάς το, για να κρατήσει ο καθένας το επίθετο της προτιμήσεώς του και πάνω σε αυτό να θεμελιώσει τα όποια αισθήματά του για τον λαό και τις αντιλήψεις του, τότε το πλάσμα «λαός» συσκοτίζεται και κομματιάζεται. Δηλαδή αδικείται.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Το κείμενο είναι περίπου 515 λέξεις. Να το πυκνώσεις σε λιγότερες από 120.

A2. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

A3. Ποια είναι η άποψη του αρθρογράφου για το περιεχόμενο της λέξης λαός; Να απαντήσετε σε μία παράγραφο 80 περίπου λέξεων με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο.

A4. Πόσες στάσεις απέναντι στην έννοια του λαού αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο;

A5. Να δώσετε τη δική σας ερμηνεία των στίχων του Σολωμού.

A6. Να προτείνετε έναν δικό σας τίτλο στο κείμενο με 10-15 λέξεις. Αιτιολογήστε την πρότασή σας.

A7. Αποκωδικοποιήστε το νόημα της παρακάτω φράσης από την πρώτη παράγραφο: «Κι έτσι το πρόσημο αλλάζει με τον καιρό και τα ρεύματά του»

A8. Με ποιον τρόπο συσχετίζεται ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύει ο συγγραφέας την άποψη του Σολωμού και ο τίτλος του κειμένου;

B1. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος (α. «Δεν είναι ένας... επιτιμάται, ελεεινολογείται», β. «Το συν, λοιπόν... τη σιωπηρή πλειοψηφία»);

B2. Ποιον ρόλο παίζει η αναφορά που γίνεται στον Σολωμό;

B3. Να βρείτε στο κείμενο δύο διαφορετικές χρήσεις των εισαγωγικών. Να βρείτε ένα παράδειγμα για καθεμιά από τις δύο διαφορετικές χρήσεις των εισαγωγικών.

B4. Να βρείτε πέντε λέξεις/ τύπους λέξεων/ φράσεις του κειμένου που διαμορφώνουν λόγιο ύφος. Να εξηγήσετε που συνίσταται το λόγιο στοιχείο. (πχ. οδεύουμε, χρήση πιο σπάνιου ρήματος αντί για το συνηθισμένο «προχωράμε»).

B5. Να βρείτε τρεις λέξεις/ φράσεις του κειμένου που διαμορφώνουν λαϊκό ύφος. Να συντάξετε με αυτές τις λέξεις δικές σας προτάσεις με τρόπο ώστε να φαίνεται η σημασία τους.

B6. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): πολύφερνη, ρώπο, επικυρώσει, συνθηματοδότης, πληθωρισμός, αλληλουχία. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.

B7. Να βρείτε πέντε σύνθετες λέξεις και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους. Να κάνετε δικές σας προτάσεις χρησιμοποιώντας τις ίδιες σύνθετες λέξεις.

G1. Ο αρθρογράφος συζητά για την έννοια του λαού και θεωρεί ότι δεν είναι ενιαίο σύνολο. Νομίζεις ότι ισχύει το ίδιο και για τους μαθητές; Με ποιον τρόπο αντιμετωπίζονται (οι μαθητές) από τους φορείς της εκπαίδευσης (από τον καθηγητή που διδάσκει στην αίθουσα ως τον υπουργό παιδείας); Γράφεις ένα κείμενο 500 λέξεις για τη σχολική εφημερίδα.

G2. Ως άτομο εντάσσεσαι σε ομάδες μικρές ή μεγάλες. Να σκεφτείς κάποιες από αυτές και να εξετάσεις κατά πόσο υιοθετείς πλήρως τα χαρακτηριστικά αυτών των ομάδων. Με ποιους τρόπους νιώθεις ότι είσαι μέρος τους; Πώς αισθάνεσαι όταν σε αντιμετωπίζουν σαν μέλος μιας ομάδας και όχι σαν άτομο;

G3. Ο αρθρογράφος συζητά για την έννοια του λαού και θεωρεί ότι δεν είναι ενιαίο σύνολο. Εφόσον είναι έτσι τα πράγματα, πώς η δημοκρατία μπορεί να εξυπηρετεί τα συμφέροντα όλων των πολιτών. Στο κείμενο που θα γράψεις να αναφέρεις παραδείγματα και τα χαρακτηριστικά του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Να συσχετιστεί το κείμενο με το κείμενο του Δ. Γληνού για την κοινή γνώμη και με την έννοια του γλωσσικού πληθωρισμού.

19. Το μανιφέστο Russell – Einstein

Λονδίνο 9 Ιουλίου 1955 (απόσπασμα)

Οι περισσότεροι από μας δεν είμαστε ουδέτεροι στα συναισθήματα, αλλά, ως ανθρώπινα όντα, πρέπει να θυμηθούμε ότι, εάν τα ζητήματα μεταξύ της Ανατολής και της Δύσης πρόκειται να αποφασιστούν με οποιοδήποτε χειρισμό, που μπορεί να δώσει οποιαδήποτε πιθανή ικανοποίηση σε οποιονδήποτε, είτε κομμουνιστή είτε αντικομμουνιστή, είτε Ασιάτη είτε Ευρωπαίο είτε Αμερικανό, είτε άσπρο ή μαύρο, τότε αυτά τα ζητήματα δεν πρέπει να αποφασιστούν με τη βοήθεια ενός πολέμου. Θα πρέπει να το ευχηθούμε αυτό για να γίνει κατανοητό, και στην Ανατολή και στη Δύση.

Μπροστά μας έχουμε τη λύση, εάν επιλέγουμε τη συνεχή πρόοδο στην ευτυχία, γνώση και φρόνηση. Αν όμως έχουμε διαλέξει το θάνατο, αυτό συμβαίνει επειδή δεν μπορούμε να ξεχάσουμε τις φιλονικίες μας.

Απευθυνόμαστε ως ανθρώπινα όντα σε ανθρώπινα όντα: Θυμηθείτε την ανθρώπινη ιδιότητά σας, και ξεχάστε τα υπόλοιπα. Εάν μπορείτε να το κάνετε, ο δρόμος βρίσκεται ανοικτός μπροστά σε έναν νέο Παράδεισο. Εάν μπορείτε, βρίσκεται πριν από σας ο κίνδυνος του καθολικού Θανάτου.

Ψήφισμα

Εμείς, οι παρακάτω επιστήμονες, προσκαλούμε αυτή τη Διάσκεψη, και μέσω αυτής τους επιστήμονες του κόσμου και όλη την ανθρωπότητα, να προσυπογράψουν το ακόλουθο ψήφισμα:

«Λαμβάνοντας υπόψη ότι σε οποιοδήποτε μελλοντικό παγκόσμιο πόλεμο θα υιοθετηθούν σίγουρα τα πυρηνικά όπλα, και ότι τέτοια όπλα απειλούν την συνέχεια της ανθρώπινης ύπαρξης, πιέζουμε τις κυβερνήσεις όλου του κόσμου να πραγματοποιήσουν, και για να αναγνωρίσουν δημόσια, ότι οι σκοποί τους δεν μπορούν να προαχθούν μέσα από έναν Παγκόσμιο πόλεμο, και τους ωθούμε, συνεπώς, να βρουν ειρηνικά μέσα για την τακτοποίηση όλων των θεμάτων στα οποία διαφωνούν μεταξύ τους».

Max Born

Perry W. Bridgman

Albert Einstein

Leopold Infeld

Frederic Joliot-Curie

Herman J. Muller

Linus Pauling

Cecil F. Powell

Joseph Rotblat

Bertrand Russell

Hideki Yukawa

ΘΕΜΑΤΑ

1. Το κείμενο γράφτηκε κατά τη δεκαετία του 1950 όταν ο ανταγωνισμός Η.Π.Α (Δύση) και Σοβιετικής Ένωσης (Ανατολή) ήταν ιδιαίτερα οξύς και υπήρξε φόβος για χρήση στρατιωτικών μέσων. Νομίζετε ότι η αλλαγή των ιστορικών συνθηκών ακυρώνει το πνεύμα και το περιεχόμενο του ψηφίσματος; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

2. Δοκιμάστε να ξαναγράψετε την πρώτη παράγραφο χρησιμοποιώντας περισσότερες τελείες (ενδεικτικά: σε τέσσερις περιόδους). Ομοίως, (δοκιμάστε να ξαναγράψετε) και το κείμενο του ψηφίσματος σε τέσσερις περιόδους. Μπορείτε να κάνετε όποιες αλλαγές κρίνετε απαραίτητες χωρίς να αλλοιωθεί το περιεχόμενο.
3. Για ποιο λόγο νομίζετε ότι υπογράφουν οι έντεκα επιστήμονες; Για ποιο λόγο θα απέφευγε κάποιος επιστήμονας να υπογράψει ένα τέτοιο κείμενο;
4. «Οι περισσότεροι από μας δεν είμαστε ουδέτεροι στα συναισθήματα, αλλά, ως ανθρώπινα όντα...» Γιατί η αφετηρία της σκέψης είναι γενικά η ιδιότητα του ανθρώπου;
5. Πόσο πειστικό είναι το κείμενο πριν από το ψήφισμα («Οι περισσότεροι από μας... του καθολικού Θανάτου»); Διακρίνεται κάποιον ή κάποιους τρόπους πειθούς;
6. Τα παρακάτω ερωτήματα τίθενται και συζητούνται συνεχώς και κυρίως όταν παρουσιάζονται οξυμμένα προβλήματα. Ποια είναι η ευθύνη όσων ανθρώπων ασχολούνται με τα γράμματα και τις επιστήμες σχετικά με μεγάλα κοινωνικά ή άλλα ζητήματα (ανεργία, φτώχεια, περιβαλλοντικά κ.λπ.); Έχετε κάποιες προσδοκίες ή απαιτήσεις από αυτούς να παρεμβαίνουν ή να συμπαρίστανται σε προβλήματα που αφορούν ειδικότερα τους νέους; Το κείμενο που θα γράψετε, ως αποτέλεσμα συζήτησης με συμμαθητές σας, θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα.
7. Το 2001, στις πανελλαδικές εξετάσεις για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δόθηκε το παρακάτω θέμα: Σας δίνεται η ευκαιρία, με αφορμή μια πολιτιστική εκδήλωση του σχολείου σας, να συναντήσετε έναν διανοούμενο. Ποιες σκέψεις σας θα του εκθέτατε σχετικά με το πώς πρέπει να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που απασχολούν σήμερα τη νεολαία; (Να καταγράψετε τις σκέψεις σας αυτές σ' ένα δοκίμιο πειθούς 500-600 λέξεων, το οποίο θα του επιδώσετε κατά τη συνάντησή σας.)

20. Ιστορίες με πειράματα

της Λένας Παπαδημητρίου στο ΒΗΜΑΖΙΝΟ 28/08/2005

Κείμενο Α

Εν έτει 1961 ο 27χρονος επίκουρος Καθηγητής της Ψυχολογίας στο Γέιλ, Στάνλεϊ Μίλγκραμ, διενήργησε ένα από τα πλέον ανατρεπτικά ψυχολογικά πειράματα του 20ού αιώνα. Σε έναν μεταπολεμικό κόσμο που αναζητούσε απελπισμένα απαντήσεις στις ναζιστικές θηριωδίες το πείραμα του Μίλγκραμ ήρθε να ψηλαφίσει εκ νέου τη σχέση υπακοής - εξουσίας. Στρατολογώντας δεκάδες εθελοντές (η καταχώριση του Πανεπιστημίου του Γέιλ έλεγε: «Σας δίνουμε τέσσερα δολάρια για μία ώρα από τον χρόνο σας»), ο Μίλγκραμ έστησε το απόλυτο «κόλπο». Ο εθελοντής ανελάμβανε τον ρόλο του «δασκάλου». Μαζί του στο πείραμα ένας κύριος με άσπρη ρόμπα (ο υπεύθυνος του πειράματος) και ένας «μαθητής».

Ο εθελοντής «δάσκαλος» εκαλείτο να παίξει με τον «μαθητή» ένα λεκτικό παιχνίδι με ζεύγη λέξεων. Ο «μαθητής» καθόταν σε μια ηλεκτρική καρέκλα σε ένα άλλο δωμάτιο. Σε κάθε λάθος του ο εθελοντής-«δάσκαλος» έπρεπε να πατήσει ένα κουμπί που θα «βρομβάρδιζε» με ρεύμα το σώμα του. Με κάθε καινούργιο λάθος η τιμωρία γινόταν πιο βαριά. Η κλίμακα ξεκινούσε από τα 15, ανέβαινε στα 30, 45, και αργά και βασανιστικά άγγιζε ως και τα 450 βολτ. Σιγά σιγά ο «μαθητής» άρχιζε να ανασαίνει βαριά, να βγάζει κραυγές, να φωνάζει «σταματήστε επιτέλους, θέλω να βγω από το πείραμα». Όταν ο εθελοντής-«δάσκαλος» άρχιζε να αισθάνεται άβολα με την τιμωρία που έπρεπε να επιβάλει ή ζητούσε να διακοπεί το πείραμα, ο κύριος με την άσπρη ρόμπα τού έλεγε ότι δεν υπήρχε απολύτως κανένα πρόβλημα και του έδινε «εντολή» να συνεχίσει, μεγαλώνοντας την τιμωρία.

Ούτε ο ίδιος ο Μίλγκραμ μπορούσε να το πιστέψει: ένα 65% (!) των εθελοντών συνέχισε να τροφοδοτεί με βολτ το σώμα του άτυχου «μαθητή». Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πείραμα του Μίλγκραμ και ο «μαθητής» και ο κύριος με την άσπρη ρόμπα ήταν ηθοποιοί που έπαιζαν ρόλους. Ηλεκτρική καρέκλα δεν υπήρχε, ούτε βολτ, ούτε αληθινός πόνος. Μόνο το θλιβερό συμπέρασμα ότι υπό τις κατάλληλες συνθήκες ένας καθημερινός, υγιής άνθρωπος μπορεί να μεταλλαχθεί σε σαδιστικό κτήνος.

Κείμενο Β

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 ο αμερικανός ψυχίατρος Ντέιβιντ Ρόσεναν θέλησε να «τσεκάρει» κατά πόσον οι συνάδελφοί του ψυχίατροι ήταν αληθινά σε θέση να ξεχωρίσουν τους έχοντες σώας τας φρένας από τους «τρελούς». Με ένα απλό τρυκ - είπε ότι άκουγε μέσα στο κεφάλι του μια φωνή - πέτυχε την εισαγωγή του σε ψυχιατρική κλινική. Από εκεί και πέρα δεν υποδύοταν τίποτε, η συμπεριφορά του ήταν καθ' όλα «φυσιολογική». Οι ψυχίατροι όμως του είχαν πλέον κολλήσει την ταμπέλα του σχιζοφρενούς. Οι μόνοι που κατάλαβαν το κόλπο ήταν οι άλλοι ασθενείς, οι αληθινοί «τρελοί».

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

- A2. Για ποιον λόγο έγινε το πρώτο πείραμα; (ποια είναι η υπόθεση που θέλει να ελέγξει;) Νομίζετε ότι τα ευρήματα δίνουν απάντηση; (έχουν σημασία;)
- A3. Περιγράψτε τη διαδικασία του πρώτου πειράματος από την οπτική του «εθελοντή» δασκάλου.
- A4. Περιγράψτε τη διαδικασία του πρώτου πειράματος από την οπτική του μαθητή.
- A5. Με ποιον τρόπο νομίζετε ότι η στολή («ένας κύριος με άσπρη ρόμπα») επηρεάζει τη ψυχολογία για την πραγματοποίηση του πειράματος; (Να αναζητήσετε το διήγημα του Χ. Μπελ «το λυπημένο μου πρόσωπο», εντοπίστε εκεί το ρόλο της στολής).
- A6. Ποια είναι η αρχική υπόθεση του δεύτερου πειράματος; (Τι θέλει να ελέγξει;) Σε ποιο συμπέρασμα/ πόρισμα καταλήγει;
- A7. Μπορείτε να φανταστείτε αναλυτικότερα τη διαδικασία του δεύτερου πειράματος;
- B1. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία στο πρώτο κείμενο;
- B2. Εξηγήστε τη χρήση εισαγωγικών στο πρώτο κείμενο (υπογραμμισμένα έντονα στοιχεία).
- B3. Εξηγήστε τη λειτουργία της διπλής παύλας (πρώτη και τελευταία παράγραφος) και του ενωτικού (δεύτερη παράγραφος),
- B4. Να χωρίσετε το πρώτο κείμενο σε τρεις παραγράφους και να εξηγήσετε το κριτήριο σας.
- B5. Να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω επίθετα (που χρησιμοποιούνται στο πρώτο κείμενο ως προσδιορισμοί) σε δικές σας φράσεις κάνοντας νέα δικά σας ονοματικά σύνολα: καθημερινός, αληθινός, θλιβερό, κατάλληλος, άτυχος.
- B6. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων του πρώτου κειμένου από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): θηριωδίες, ψηλαφίσει, Στρατολογώντας. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.
- B7. Να ερμηνεύσετε την παρακάτω φράση του πρώτου κειμένου: ο Μίλγκραμ έστησε το απόλυτο «κόλπο».
- B8. Εξηγήστε τη χρήση όλων των εισαγωγικών στο δεύτερο κείμενο (τέσσερις περιπτώσεις).
- Γ. Τα κείμενα που διάβασες περιγράφουν πειράματα στα οποία συμμετέχουν άνθρωποι που «εξαπατώνται». Ποια προβλήματα νομίζεις ότι δημιουργεί η διεξαγωγή τέτοιων πειραμάτων; Πόσο θεμιτό είναι να γίνονται, ακόμα και στο όνομα της επιστημονικής γνώσης; Κατά πόσο τα προηγούμενα ερωτήματα και οι απαντήσεις τους εξαρτώνται από την ιστορική συγκυρία κατά την οποία πραγματοποιούνται τέτοια πειράματα;

Δείκτης Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 22

Αριθμός Λέξεων 407

Αριθμός συλλαβών 889

Λέξεις ανα πρόταση 18.50

Συλλαβές ανα λέξη 2.18

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 59.19 αρκετά δύσκολο, Β'-Γ' Λυκείου

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 12.17 επίπεδο Β' Λυκείου

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 23.54 αρκετά εύκολο

21. Ο Α.-Φ. Χριστίδης και η πολιτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών

Ο Α.-Φ. Χριστίδης επιχείρησε με επιμονή στο επιστημονικό του έργο να αναδείξει τη βαθύτερη πολιτική διάσταση που έχει πάντα η επιστημονική αναζήτηση και παράλληλα να επικρίνει τη ρηχή οπτική της επιστημονικής ουδετερότητας, η οποία χαρακτηρίζει συχνά μεγάλο μέρος των κοινωνικών επιστημών και της γλωσσολογίας σήμερα (Χριστίδης 1999, 2005). Στο πλαίσιο της ίδιας λογικής κινείται και το μοναδικό του, από όσο γνωρίζω, κείμενο, μέσω του οποίου επιχείρησε να συζητήσει και το θέμα της αξιοποίησης των υπολογιστών στην εκπαίδευση (Χριστίδης 2001).

Σε αυτό το κείμενο θίγει μεταξύ άλλων ένα πολύ σημαντικό και επίκαιρο ζήτημα: την ανιστορική και εργαλειακή προσέγγιση των νέων τεχνολογιών. Η προσέγγιση των υπολογιστών από μια αποκλειστικά τεχνική/εργαλειακή λογική εξακολουθεί να κυριαρχεί μέχρι σήμερα και είναι ιδιαίτερα ορατή στις πάμπολλες πολιτικές πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται για την εισαγωγή και αξιοποίηση τους σε διάφορους θεσμούς και ιδίως στην εκπαίδευση.

Είναι γεγονός ότι από τη δεκαετία του 1990 και ύστερα πολλά έχουν αλλάξει στον τρόπο που αντιμετωπίζουμε τις τεχνολογίες της πληροφορίας και επικοινωνίας (ΤΠΕ) σε σχέση με τη γλώσσα και τη (γλωσσική) εκπαίδευση. Και η αλλαγή αυτή αποτελεί εν πολλοίς συνέπεια της ίδιας της ευρείας κοινωνικής χρήσης των ΤΠΕ ως καθημερινών μέσων επικοινωνίας, ψυχαγωγίας αλλά και δημιουργίας διαδικτυακών κοινοτήτων καθημερινής πρακτικής.

Η νέα αυτή επικοινωνιακή πραγματικότητα είναι προφανές ότι δεν θα μπορούσε να αφήσει αδιάφορες τις επιστήμες που ασχολούνται με τη γλώσσα και τη διδασκαλία της (Γεωργακοπούλου 2006).

**Δημήτρης Κουτσογιάννης, «Το πολιτικό υπόβαθρο των επιστημονικών αναζητήσεων στην προσέγγιση των ψηφιακών πρακτικών γραμματισμού των παιδιών», Μαρία Θεοδωροπούλου (επιμ.) Θέρμη και φως - Αφιερωματικός τόμος στη μνήμη του Α. Φ. Χριστίδη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη, 2008, σ. 386 (απόσπασμα από την εισαγωγή)*

Προφορική και ουσιαστική άσκηση: να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου (λεξιλόγιο, συντακτικό, σχήματα λόγου, γραμματικοί τύποι). Εντοπίστε στοιχεία που σας αρέσουν και στοιχεία που δε σας αρέσουν.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να αποδώσεις το κείμενο σε περίληψη 50-60 λέξεων.

Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις προφορικά στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Για ποιον λόγο νομίζετε ότι το κείμενο ξεκινά με μια γενική κρίση για τον χαρακτήρα του έργου του Α.-Φ. Χριστίδη;

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο πως αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης του κειμένου: «Ο Α.-Φ. Χριστίδης επιχείρησε με επιμονή στο επιστημονικό του έργο να αναδείξει τη βαθύτερη πολιτική διάσταση που έχει πάντα η επιστημονική αναζήτηση».

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο πως αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης του κειμένου: «Ο Α.-Φ. Χριστίδης επιχείρησε με επιμονή στο επιστημονικό του έργο... να επικρίνει τη ρηχή οπτική της επιστημονικής ουδετερότητας».

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο με παραδείγματα την παρακάτω φράση: «της ευρείας κοινωνικής χρήσης των ΤΠΕ ως καθημερινών μέσων επικοινωνίας, ψυχαγωγίας αλλά και δημιουργίας διαδικτυακών κοινοτήτων καθημερινής πρακτικής»

B1. Πώς κατανοείται η φράση «ανιστορική και εργαλειική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών»;

Να συνδυάσετε την έννοια της «ανιστορικής προσέγγισης» με την έννοια «**άγονος ιστορισμός**» που χρησιμοποιεί ο Δ. Γληνός στο κείμενό του «για την επιστήμη» (Θέμα 23).

B2. Σε πέντε περιπτώσεις ο συγγραφέας χρησιμοποιεί παρενθέσεις. Να εξηγήσετε την χρήση τους σε κάθε περίπτωση.

B2. Να τεκμηριώσετε τον επιστημονικό χαρακτήρα του κειμένου (θα χρησιμοποιήσετε κριτήρια σχετικά με τη δομή του κειμένου, τη λειτουργία της γλώσσας, τη χρήση ειδικού λεξιλογίου).

B3. Να μετατρέψετε τη σύνταξη της παρακάτω φράσης από ενεργητική σε παθητική: «Ο Α.-Φ. Χριστίδης επιχείρησε με επιμονή στο επιστημονικό του έργο να αναδείξει τη βαθύτερη πολιτική διάσταση».

B4. Για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου να φτιάξεις μια πρόταση που θα δείχνει τη σημασία τους: επιμονή, οπτική, αξιοποίηση, προσέγγιση, εισαγωγή.

Γ. Τα τελευταία χρόνια γίνονται πολλές προσπάθειες και δίνονται πολλά χρήματα για να μπου και να αξιοποιηθούν οι Νέες Τεχνολογίες στην εκπαίδευση. Να γράψεις ένα κείμενο στο οποίο θα βλέπεις το ζήτημα από την οπτική του μαθητή και θα αναπτύσσεις τα παρακάτω ερωτήματα: α) κατά πόσο βοήθησαν ή μπορούν να βοηθήσουν οι Νέες Τεχνολογίες την προσπάθειά σου στο σχολείο; β) ποια είναι η θέση και ο ρόλος των Νέων Τεχνολογιών στη ζωή σου και ποια διαφορά έχει ο τρόπος που αξιοποιούνται στην εκπαίδευση; γ) αλλάζει το σχολείο με την είσοδο των Νέων Τεχνολογιών; σε ποιο βαθμό και σε ποιους τομείς; (500-600 λέξεις)

Δείκτες Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 9

Αριθμός Λέξεων 227

Αριθμός συλλαβών 558

Λέξεις ανα πρόταση 25.22

Συλλαβές ανα λέξη 2.46

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 36.20 δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.75 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 47.03 δύσκολο

22. Α.-Φ. Χριστίδης (1946-2004)

από το <http://www.greeklanguage.gr/christidis/cv.htm>

Γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη το 1946, όπου και τελείωσε τις εγκύκλιες σπουδές του (απόφοιτος του Πειραματικού Σχολείου Θεσσαλονίκης). Το 1968 πήρε το πτυχίο του από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. και με υποτροφία του Βρετανικού Συμβουλίου έφυγε για μεταπτυχιακές σπουδές στο Cambridge, όπου παρακολούθησε το Τμήμα Κλασικών Γλωσσών. Απέκτησε το Β.Α. το 1970 με εξαιρετικές επιδόσεις επιτυγχάνοντας έτσι τη χορήγηση νέων υποτροφιών. Στο διάστημα 1970-1971 ασχολήθηκε με την έρευνα της γραμμικής Β υπό την εποπτεία του καθηγητή J. Chadwick. (...) Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στο εξωτερικό δίδαξε κατά καιρούς γλωσσολογία και νέα ελληνικά στο Cambridge και το Birmingham.

Το 1976 έγινε βοηθός στο τότε Τμήμα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. και το 1978 επιμελητής. Το 1984 εκλέχτηκε επίκουρος καθηγητής (γνωστικό αντικείμενο: γενική γλωσσολογία με ειδίκευση στη θεωρία της σύνταξης) του μετέπειτα Τμήματος Φιλολογίας (Τομέας Γλωσσολογίας), το 1990 αναπληρωτής και το 1994 τακτικός καθηγητής. Υπήρξε από τους πρωτεργάτες των ετήσιων συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας, στον οποίο συνεισέφερε πολλαπλώς - εκτός των άλλων, με την οργάνωση της βιβλιοθήκης του Τομέα και με τη διοργάνωση συνεδρίων σε συνεργασία με άλλα πανεπιστημιακά τμήματα. Το εκπαιδευτικό του έργο υπήρξε ιδιαίτερα εμπνευσμένο, ενώ η συνεισφορά του στο πανεπιστημιακό πλαίσιο ήταν πολύπτυχη: από το 1995 μέλος του Δ.Σ. και από το 2000 γενικός γραμματέας του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών [Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη], από το 1995 μέχρι το 2004 μέλος της Επιτροπής Εποπτείας του Σχολείου Ελληνικής Γλώσσας του Α.Π.Θ.

Η επιστημονική του παραγωγή χαρακτηρίζεται από ένα αξιοθαύμαστο εύρος: θεωρία της γλώσσας, ιστορική σημασιολογία, σύνταξη, περιγραφή της νέας ελληνικής, ιστορία της αρχαίας ελληνικής, αρχαίες ελληνικές διάλεκτοι, ζητήματα της σχέσης γλώσσας και κοινωνίας, γλωσσικές πολιτικές, αρχαιολογικές και φιλολογικές μελέτες, επιγραφικές-γλωσσολογικές μελέτες (κυπριακές συλλαβικές επιγραφές, καρικά, σημιτικές γλώσσες και σημιτική επιγραφική). Από το 1987 άρχισε να παρεμβαίνει δημόσια (τηλεόραση και Τύπο) στις συζητήσεις για το σύγχρονο «γλωσσικό ζήτημα», την εισαγωγή της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στο γυμνάσιο και γενικότερα για ζητήματα γλωσσικής ιδεολογίας και πολιτικής.

Από το 1976 ο Α.-Φ. Χριστίδης υπήρξε μέλος της ομάδας για τη μελέτη των χρηστηρίων ελασμάτων του Μαντείου της Δωδώνης (...). Πρόκειται για 1453 μολύβδινα πινάκια, στα οποία καταγράφονται, πολλές φορές επάλληλα, περί τις 4000 επιγραφές μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται το διαλεκτικό και πολιτισμικό πανόραμα της αρχαιότητας. Για τον σκοπό αυτό, ο Α.-Φ. Χριστίδης έφυγε το 1982-1983 με υποτροφία του Βρετανικού Συμβουλίου στη Σχολή Κλασικών Σπουδών του Cambridge, ενώ η προσέγγιση και μελέτη του υλικού από μέρους του υπήρξε συστηματική και αδιάλειπτη για περισσότερο από 25 χρόνια. (...)

Ο Α.-Φ. Χριστίδης υπήρξε από τους πρωτεργάτες του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας. Από την εποχή της ίδρυσης του ΚΕΓ (1994) και μέχρι τον θάνατό του διετέλεσε διευθυντής του Τμήματος Γλωσσολογίας και μέλος του Δ.Σ. Η δράση του στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του περιέλαβε ερευνητικές δραστηριότητες και πρακτικές που αφορούν τη θέση της ελληνικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση γενικότερα και στα Βαλκάνια ειδικότερα, ζητήματα γλωσσικής και εκπαιδευτικής πολιτικής καθώς και επιμόρφωσης, την προβολή της ιστορίας της ελληνικής γλώσσας, το ζήτημα των ελληνικών διαλέκτων, τη σύνταξη ειδικών λεξιλογίων και γλωσσαρίων. (...)

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνεται;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Ποια στοιχεία έχουμε για τις σπουδές του Α.-Φ. Χριστίδη

A3. Ποια στοιχεία έχουμε για το εκπαιδευτικό και επιστημονικό/ ερευνητικό έργο του Α.-Φ. Χριστίδη

A4. Ποια στοιχεία έχουμε για την ευρύτερη προσφορά του Α.-Φ. Χριστίδη στην επιστήμη και στα κοινωνικά θέματα.

A5. Να δώσετε έναν τίτλο σε κάθε παράγραφο.

A6. Ποιες είναι οι βασικές σπουδές του Α.-Φ. Χριστίδη; Πώς συνδυάζονται με την κατοπινή επιστημονική πορεία του;__

B1. Το βιογραφικό που διαβάσατε ακολουθεί την τυπική δομή; Αν ναι, εξηγήστε· αν όχι ξαναγράψτε το σύντομα με 100 λέξεις και ακολουθώντας την τυπική δομή που έχετε διδαχτεί.

B2. Θα μπορούσαν να ενωθούν οι δύο πρώτες παράγραφοι σε μία; Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

B3. Στις τρεις πρώτες παραγράφους βρείτε τρία επίθετα (ένα σε κάθε παράγραφο) που αποτελούν σχόλιο. Εξηγήστε γιατί.

B4. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): υποτροφιών, εποπτεία, εύρος, πανόραμα, αρμοδιότητων. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.

B5. Να βρείτε αντώνυμα για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

καταγράφονται, προσέγγιση, αδιάλειπτη, δραστηριότητες, προβολή. Να χρησιμοποιήσετε τις λέξεις που βρήκατε σε φράσεις ώστε να φαίνεται η σημασία τους.

B6. Να βρείτε συνώνυμες λέξεις που θα μπορούν να αντικαταστήσουν νοηματικά μέσα στο κείμενο τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: πολύπτυχη, αναδεικνύεται, δράση, αφορούν. Να χρησιμοποιήσετε τις λέξεις που βρήκατε σε φράσεις ώστε να φαίνεται η σημασία τους.

Γ. Σύμφωνα με το κείμενο ο Α.-Φ. Χριστίδης παρεμβαίνει δημόσια για ζητήματα γλωσσικής ιδεολογίας και πολιτικής. Πώς κρίνετε αυτήν την πρακτική του; Είναι ζήτημα προσωπικού ενδιαφέροντος; Ζήτημα ευθύνης για την ευρύτερη διάσταση των επιστημονικών ενδιαφερόντων του; Ξεπερνά τα όρια της αρμοδιότητάς του και θα έπρεπε να περιορίζεται στο επιστημονικό έργο του; Γενικεύοντας, ποια στάση πρέπει να κρατά ο επιστήμονας απέναντι στα ζητήματα της εποχής του; *Με ανάλογο τρόπο, νομίζεις ότι θα έπρεπε να δρουν και οι καθηγητές στη δευτεροβάθμια;* Γράφεις έκθεση για το σχολείο.

Γ. Σύμφωνα με το κείμενο ο Α.-Φ. Χριστίδης χαρακτηρίζεται από ευρύτητα επιστημονικών και άλλων ενδιαφερόντων. Πόσο σημαντικό είναι για έναν άνθρωπο της επιστήμης να μην μένει αυστηρά περιορισμένος στον ειδικό χώρο της εξειδικευμένης γνώσης; Πόσο σημαντικό είναι να έχει δημόσια θέση για τα ζητήματα της εποχής του; Τα ίδια ισχύουν και για τους καθηγητές στη δευτεροβάθμια; Γράφεις έκθεση για το σχολείο.

23. Ο Δ. Γληνός για την επιστήμη

Δημήτρης Γληνός, Εκλεκτές Σελίδες, τ. 2, Στοχαστής, 1971: 52-53 (η κρίση του δημοτικισμού 1923-24)

Και η τάξη αυτή έχει την «επιστήμη» της και η επιστήμη της, η επιστήμη της Ελληνικής ψευτοαναγέννησης, είναι θρονιασμένη στο Ελληνικό Πανεπιστήμιο, έναν αιώνα τώρα. Στενόκαρδη, συντηρητική, στεγνή, χωρίς ένα γενναίο πέταγμα, χωρίς μιαν αναλαμπή, σημαιοφόρα της καθυστέρησης και της αντίδρασης, πιστή εικόνα της ελλαδικής κοινωνίας, αίτιο και αιτιατό του ψυχικού ξεπεσμού της.

Ο άγονος ιστορισμός και ο πιθηκικός συγχρονισμός εκεί έχουν το παλάτι τους. Στους φυσιογνωστικούς κλάδους μια λίγο ή πολύ καλοσυνείδητη, μα λίγο ή πολύ πάντα καθυστερημένη μετάδοση γνώσεων από τον επιστημονικό θησαυρισμό της Δύσης. Μα και μόνο γνώσεων. Ούτε το πνεύμα της παρατήρησης και της συστηματικής έρευνας, ούτε η υψηλότητα και των μεσαιωνικών προλήψεων το ξεκαθάρισμα, ούτε της ζωής το πλούσιο πότισμα και δυνάμωμα από τις επιστήμες αυτές μεταδόθηκε ποτέ στην Ελλάδα. Τον περισσότερο άλλως τε καιρό ήταν φιλολογία φυσικών επιστημών και όχι φυσικές επιστήμες. Δεν είχε η Ελληνική επιστήμη τη δύναμη όχι να αυτενεργήσει στους κλάδους αυτούς, μα ούτε να παρακολουθήσει παθητικά τη γοργή περπατησιά της Δυτικής Ευρώπης. Η κοινωνία δεν έδινε τα μέσα γιατί ζώντας μέσα στον πνευματικό της μεσαίωνα δεν τις είχαν ανάγκη τις επιστήμες αυτές. Η κοινωνία που άφηγε ως τα 1910 σόλη τη Μέση Εκπαίδευση και ανέχεται ακόμη και σήμερα να διδάσκονται στα Ελληνικά σχολεία τα φυσιογνωστικά μαθήματα από φιλόλογους και θεολόγους!

Στους κλάδους των πνευματικών επιστημών ή μια διακοσμητική Ιστορία χωρίς βαθύτερο νόημα, ή ένας **άγονος ιστορισμός**. Κουτσαίνοντας κι εδώ παρακολουθείται η Ευρωπαϊκή επιστήμη από τις απόψεις, που προσαρμόζονται στο πνεύμα των σχολών. Στις επιστήμες του δικαίου ένας ξερός ιστορικός ρωμαϊσμός και η τρεχούμενη δικονομία, στη θεολογία ο ίδιος ιστορισμός σφιχτοπεδικλωμένος από της ορθοδοξίας τα δεσμά, στους ιστορικούς κλάδους, η λεγόμενη «καθαρή επιστήμη» η μικρομπακαλική δηλαδή έρευνα, το εντρύφημα της σοφίας, χωρίς μια συνθετική απόπειρα, χωρίς ένα στοχασμό. Κλάδοι ολόκληροι των επιστημών, της νεώτερης έρευνας καταχτήσεις, μένουν για ολόκληρες δεκαετηρίδες άγνωστοι στην Ελλάδα.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Ποιο είναι το περιεχόμενο της έννοιας «άγονος ιστορισμός»; Σε ποιες επιστήμες αναφέρεται ο «άγονος ιστορισμός»; Τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορά στο κείμενο. (δείτε και το κείμενο του Δ. Κουτσογιάννη για τον Α.-Φ. Χριστίδη «Ο Α.-Φ. Χριστίδης και η πολιτική προσέγγιση των νέων τεχνολογιών»)

A3. Σε ποιες επιστήμες αναφέρεται ο «πιθηκικός συγχρονισμός»; Τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορά στο κείμενο.

A4. Πότε νομίζετε ότι γράφτηκε το κείμενο; (προσοχή: όχι πότε εκδόθηκε το βιβλίο που συμπεριλαμβάνεται). Τεκμηριώστε την απάντησή σας με αναφορά στο κείμενο.

A5. Προσπαθήστε, με βάση τα αρνητικά χαρακτηριστικά της ελληνικής επιστήμης) να δώσετε τα χαρακτηριστικά των «φυσικών» επιστημών στη Δυτική Ευρώπη.

- A6. Προσπαθήστε, με βάση τα αρνητικά χαρακτηριστικά της ελληνικής επιστήμης) να δώσετε τα χαρακτηριστικά των «πνευματικών» επιστημών στη Δυτική Ευρώπη.
- A7. Πώς χαρακτηρίζεται η επιστήμη στην αρχή του κειμένου; Αιτιολογούνται επαρκώς οι χαρακτηρισμοί;
- B1. Αναπτύξτε την παρακάτω φράση του κειμένου με τη μέθοδο της σύγκρισης-αντίθεσης: Τον περισσότερο άλλως τε καιρό ήταν φιλολογία φυσικών επιστημών και όχι φυσικές επιστήμες.
- B2. Βρείτε ένα στοιχείο στην ορθογραφία της κατάληξης ορισμένων ρημάτων που διαφέρει από τη σημερινή γραφή. Εξηγήστε τη διαφορά.
- B3. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): αιτιατό, νηφαλιότητα, αυτενεργήση, εντρύφημα. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.
- B4. Να ερμηνεύσετε τη σημασία των παρακάτω μεταφορικών φράσεων του κειμένου: α) **της ζωής το πλούσιο πότισμα** (γενική υποκειμενική ή γενική αντικειμενική;) β) ζώντας μέσα στον πνευματικό της μεσαίωνα γ) Κουτσαίνοντας κι εδώ παρακολουθείται η Ευρωπαϊκή επιστήμη
- B5. Στις παρακάτω σύνθετες λέξεις και να τις αναλύσετε στα συνθετικά τους: ψευτοαναγέννησης, Στενόκαρδη, σημαιοφόρα, μικρομπακαλική, φυσιογνωστικούς, ξεκαθάρισμα, σφιχτοπεδικλομένος. Να κάνετε δικές σας προτάσεις χρησιμοποιώντας τις ίδιες σύνθετες λέξεις.
- B6. Στην τελευταία παράγραφο του κειμένου να βρείτε πέντε επίθετα που χρησιμοποιούνται στο κείμενο ως προσδιορισμοί. Να τα χρησιμοποιήσετε σε δικές σας φράσεις κάνοντας νέα δικά σας ονοματικά σύνολα.
- B7. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (ενεργητική, παθητική) και να μετατρέψετε τη φράση στην αντίθετη σύνταξη: «Κουτσαίνοντας κι εδώ παρακολουθείται η Ευρωπαϊκή επιστήμη από τις απόψεις, που προσαρμόζονται στο πνεύμα των σχολών».
- Γ. Θέμα της έκθεσης που θα γράψετε είναι η σχέση της επιστήμης με την κοινωνία. Ακόμη θα σας απασχολήσουν πιο συγκεκριμένα τα ερωτηματικά: α) μπορεί να αναπτυχθεί η επιστήμη αν δεν αναπτυχθεί παράλληλα και η κοινωνία; β) ποιοι παράγοντες ευνοούν την επιστημονική πρόοδο;

Δείκτης Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html
Αριθμός προτάσεων 14
Αριθμός λέξεων 302
Αριθμός συλλαβών 755
Λέξεις ανα πρόταση 21.57
Συλλαβές ανα λέξη 2.50
Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 37.44 δύσκολο, TEI-AEI
Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.19 επίπεδο TEI - AEI
Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 45.08 δύσκολο

24. Ο Τόμας Κουν και η επιστημονική αλήθεια

Ντίνος Γιώτης, περιοδικός τύπος, 1996 (<http://www.klik.gr/113/natural/index4.htm>)

Αλλά τι μπορεί να σημαίνει αυθεντίες στην επιστήμη; Μια εύκολη όσο και ακριβής απάντηση είναι ότι πρόκειται για ανθρώπους με αποδεδειγμένο κύρος και γενικά παραδεκτές επιστημονικές απόψεις. Ο Πτολεμαίος, ο Νεύτωνας ήταν στην εποχή τους αυθεντίες. Και όμως το επιστημονικό οικοδόμημα του μεν πρώτου ήρθε να σαρώσει ο Κοπέρνικος με την ηλιοκεντρική θεωρία του, του δε δεύτερου ο Αϊνστάιν με τη Σχετικότητα. Ξαφνικά, απόψεις που ήταν το ευαγγέλιο, επί αιώνες, για την επιστημονική κοινότητα κονιορτοποιούνται από την έλευση μιας καινούριας θεωρίας. Τι αληθινά συμβαίνει; Ο Νεύτων παύει να είναι αυθεντία; Γιατί αν και τελικά μια θεωρία αποδεικνύεται λάθος, την εποχή που βγαίνει λειτουργεί μια χαρά; Με άλλα λόγια, γιατί, ενώ ο Νεύτωνας και η βαρύτητά του δούλευαν μια χαρά τον 18ο και 19ο αιώνα, στον 20ο δείχνει παρωχημένος;

Είναι μια σειρά ερωτήματα που περιστρέφονται γύρω από ένα κεντρικό: τι είναι αυτό που καθορίζει τη βαθιά αλλαγή των επιστημονικών αντιλήψεων μέσα στον χρόνο; Ο Τόμας Κουν (ο γνωστός Αμερικανός επιστημολόγος που πέθανε τον περασμένο Ιούνιο και μαζί με τον Πόπερ ήταν ίσως οι δύο κορυφαίοι στον κόσμο) αφιέρωσε τη ζωή του για να δώσει μια απάντηση. Με το έργο του “Η Δομή Των Επιστημονικών Επαναστάσεων” άλλαξε ριζικά την εικόνα που έχουμε για την επιστήμη.

Σύμφωνα λοιπόν με τον Κουν, η ιστορία της επιστήμης δεν είναι μια συνεχής και γραμμική διαδικασία συσσώρευσης νέων γνώσεων, αλλά αντίθετα σημαδεύεται από σοβαρές ασυνέχειες, τομές και άλματα, που καθιερώθηκαν να λέγονται επιστημονικές επαναστάσεις. Κάθε εποχή έχει τις δικές της επιστημονικές αλήθειες και αυτές για τον Κουν εκφράζονται συνολικά με τη λέξη “παράδειγμα”. Κάθε ιστορική περίοδος λοιπόν έχει το δικό της “παράδειγμα”, τις δικές της αναγνωρισμένες επιστημονικές θεωρίες. Ακόμα και αν πάντουν να ισχύουν στο μέλλον, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπήρξαν αληθινές, αφού, όταν αυτές διατυπώθηκαν, μπορούσαν να απαντήσουν στα ερωτήματα που έθεταν οι επιστήμονες της εποχής. Αρκεί όμως ένα αναπάντητο ερώτημα για να καταρριφθεί μια συγκεκριμένη θεωρία για χάρη κάποιας καινούριας. Η νέα θεωρία γίνεται, τότε, ανώτερη, γιατί μπορεί να απαντάει στο ερώτημα που δεν μπορούσε να απαντήσει η προηγούμενη, να εξηγεί μεγαλύτερο αριθμό φαινομένων και να διατυπώνει ακριβέστερες προβλέψεις.

Μια νέα θεωρία πατάει με το ένα πόδι στη συσσωρευμένη γνώση, αλλά με το άλλο δίνει μια κλωτσιά και αναποδογυρίζει ό,τι ίσχυε μέχρι εκείνη τη στιγμή. Φαίνεται πως η επιστημονική πρόοδος (όπως κάθε πρόοδος εξάλλου) είναι περισσότερο το προϊόν μιας ρήξης με την παράδοση παρά η συνέχειά της. **Αν όντως συμβαίνει έτσι**, τότε κάποιος νέος “τρελός” επιστήμονας, σε κάποιο εργαστήριο, σε κάποια χώρα, ετοιμάζεται να γκρεμίσει τον Αϊνστάιν από το βήθρο του και να μας φέρει πιο κοντά στην κατανόηση αυτού του “ακατανόητου” κόσμου.

ΘΕΜΑΤΑ

1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κειμένου είναι;

2. Σε μια παράγραφο 80 – 100 λέξεων να αναπτύξετε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης του κειμένου: «Μια νέα θεωρία πατάει με το ένα πόδι στη συσσωρευμένη γνώση, αλλά με το άλλο δίνει μια κλωτσιά και αναποδογυρίζει ό,τι ίσχυε μέχρι κείνη τη στιγμή».
3. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος του κειμένου; («Αλλά τι μπορεί ... δείχνει παρωχημένος;»).
4. Ποια είναι η νοηματική σχέση της δεύτερης με την τρίτη παράγραφος; («Είναι μια σειρά ... για την επιστήμη» και («Σύμφωνα λοιπόν με ... ακριβέστερες προβλέψεις»).
5. Να ερμηνευτεί η μεταφορά και η προσωποποίηση στην παρακάτω φράση: «ο Νεύτωνας και η βαρύτητά του δούλευαν μια χαρά τον 18ο και 19ο αιώνα».
6. Για ποιον λόγο στο τέλος του κειμένου ο συγγραφέας επιλέγει την υποθετική διατύπωση «Αν όντως συμβαίνει έτσι...»;
7. Να βρεθούν λέξεις που μπορούν να αντικαταστήσουν τις παρακάτω λέξεις του κειμένου και να αποδίδεται το ίδιο νόημα: κοριορτοποιούνται, κορυφαίοι, αναγνωρισμένες, καταρριφθεί, αναποδογυρίζει.
8. Στο κείμενο τίθεται το ζήτημα της επιστημονικής αυθεντίας. Ο επιστήμονας θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από σεβασμό προς τη γνώση και όσους δούλεψαν πριν απ' αυτόν και παράλληλα από κριτική στάση απέναντί τους. Μπορείτε να γράψετε τις σκέψεις σας απέναντι στο θέμα αυτό; Το κείμενο σας είναι γραπτό που γράφετε στον πανελλαδικό διαγωνισμό, απευθύνεται στον βαθμολογητή και θα κρίνει, σ' ένα βαθμό, την είσοδό σας σε κάποιο ΑΕΙ. (500 λέξεις)

Προφορική και ουσιαστική άσκηση:

να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου (σύνταξη, λεξιλόγιο, γραμματικοί τύποι). Εντοπίστε δύο χαρακτηριστικά στοιχεία που σας αρέσουν (π.χ. λόγιο λεξιλόγιο, χρήση επιθέτων, κλπ) και στοιχεία που δε σας αρέσουν (π.χ. δομή του κειμένου, παράγραφοι, κλπ).

Δείκτης Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Αριθμός προτάσεων 21

Αριθμός λέξεων 430

Αριθμός συλλαβών 979

Λέξεις ανα πρόταση 20.48

Συλλαβές ανα λέξη 2.28

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 51.72 αρκετά δύσκολο, Β'-Γ' Λυκείου

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 13.82 επίπεδο Γ' Λυκείου

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 36.41 αρκετά δύσκολο

Σχηματική παρουσίαση των σελίδων 98-99 του σχολικού βιβλίου

σελ. 98 κ.ε

εξέλιξη και γρήγορος ρυθμός εξέλιξης της επιστήμης.
Συνεπώς είναι δύσκολο να την παρακολουθήσουμε. Αυτό που μαθαίνουμε γρήγορα ξεπερνιέται.
κείμενο του Stephen W. Hawking

ΖΗΤΗΜΑ προς ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Ηθικές – αξιολογικές κρίσεις, πολιτιστικές παραδόσεις, οι πολιτικές τοποθετήσεις
και
επιστημονική γνώση.

1^η άποψη για την επιστημονική γνώση

Δεν υπάρχει "καλό" και "κακό" στην επιστημονική γνώση.

επιστήμες του ανθρώπου	φυσικών επιστημών
Δεν υπάρχει αντικειμενικότητα Αλλά Αληθοφάνεια Η κρίση του ανθρώπου επηρεάζει κείμενο του Γαλιλαίου	Ουδέτερες, χωρίς αξιολογικές/ ηθικές κρίσεις Συμπεράσματα αληθή και αναπόφευκτα Η κρίση του ανθρώπου δεν έχει να κάνει τίποτε με αυτά

2^η άποψη για την επιστημονική γνώση

Η αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι, η ιδέα της ουδετερότητας της επιστήμης είναι ιδανικό.
Στην πραγματικότητα, κοινωνικοί, πολιτικοί, οικονομικοί παράγοντες επηρεάζουν την επιστήμη, όπως και κάθε άλλο κοινωνικό θεσμό.

Δηλαδή, η επιστήμη, όπως κάθε κοινωνικός θεσμός, έχει ποικίλες εξαρτήσεις, κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές, οικονομικές κλπ

Στη συνέχεια να διαβάσετε το παρακάτω θέμα, καθώς και τα συνοδευτικά του κείμενα, και να διατυπώσετε τις απόψεις σας σχετικά με την κοινωνική ευθύνη και την ουδετερότητα της επιστήμης.

Μερικοί επιστήμονες, κυρίως μετά τη Χιροσίμα και τη δίκη της Νυρεμβέργης, αναγνώρισαν ότι σε μία τεχνολογική κοινωνία η επιστήμη δεν είναι και ούτε μπορεί να είναι πολιτικά ουδέτερη. Άλλοι, όμως, συνεχίζουν να υποστηρίζουν ότι η επιστήμη θα 'πρεπε να είναι μία ασταμάτητη αναζήτηση της αλήθειας, αναζήτηση που δεν είναι δυνατό να υποβληθεί σε πολιτική ή ηθική κριτική.

Ο Ρόμπερτ Οπενχάιμερ, ο άνθρωπος που ευθύνεται για το σχέδιο Λος Αλαμος της κατασκευής και της δοκιμής της πρώτης ατομικής βόμβας, δήλωσε το 1967:

«Η δουλειά μας άλλαξε τις ανθρώπινες συνθήκες ζωής. Η χρησιμοποίηση που της έγινε είναι υπόθεση των κυβερνήσεων και όχι των επιστημόνων».

(Αυτο)κριτική της επιστήμης, εκδ. Βέργος, 1973

δηλαδή: επιστήμη και επιστήμονες	
1 ^η άποψη	2 ^η άποψη
Αναζήτηση της αλήθειας χωρίς πολιτική και ηθική κριτική. Άλλο είναι η γνώση – επιστήμη και άλλο η χρήση της.	Η επιστήμη δεν είναι ούτε μπορεί να είναι ουδέτερη. Ο επιστήμονας έχει κοινωνική ευθύνη.

25. Κωνσταντίνος Λογοθετόπουλος, 1878 – 1961

(από τον ιστότοπο «σαν σήμερα», <http://www.sansimera.gr/biographies/271>)

Διακεκριμένος ιατρός, θεμελιωτής της γυναικολογίας στην Ελλάδα, που αμαύρωσε το όνομά του, υπηρετώντας τους Γερμανούς από διάφορες πολιτικές θέσεις κατά την διάρκεια της Κατοχής. Γεννήθηκε το 1878 στο Ναύπλιο και μετά το τέλος των εγκύκλιων σπουδών του **μετέβη** στο Μόναχο, όπου σπούδασε Ιατρική. Ειδικοτεύθηκε στη Μαιευτική - Γυναικολογία και μετά από μια σύντομη πανεπιστημιακή καριέρα στη Γερμανία επέστρεψε στην Αθήνα το 1910, όπου ίδρυσε ιδιωτικό μαιευτήριο. Κατά τους Βαλκανικούς Πολέμους, υπηρέτησε στον Ελληνικό Στρατό ως έφεδρος χειρουργός ιατρός. Αφυπηρέτησε το 1916, αλλά το 1922 επιστρατεύθηκε ξανά για να υπηρετήσει στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο Αθηνών.

Το 1922 αναγορεύτηκε καθηγητής της Γυναικολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και ανέλαβε διευθυντής της Γυναικολογικής Κλινικής του Αρεταίειου Νοσοκομείου. Τη διετία 1933 - 1935 **διετέλεσε** διευθυντής της Γυναικολογικής Κλινικής του νοσοκομείου «Ευαγγελισμός» και στη συνέχεια διευθυντής του Δημόσιου Μαιευτηρίου Αθηνών («Αλεξάνδρας»). Διετέλεσε κοσμήτωρ της Ιατρικής Σχολής (1928 - 1929) και πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών (1932 - 1933). Κατά τη διάρκεια της πρυτανείας του, η Ιατρική Σχολή απέκτησε πλήρες συγκρότημα πανεπιστημιακών νοσοκομείων, κλινικών και εργαστηρίων («Ιπποκράτειο», «Λαϊκό», «Κρατικό», «Ευαγγελισμός»), ενώ **τέθηκαν** οι θεμέλιοι λίθοι του Δημόσιου Μαιευτηρίου Αθηνών («Αλεξάνδρας») και του Οδοντιατρικού Σχολείου.

Ο Κωνσταντίνος Λογοθετόπουλος ανέδειξε πολλούς νέους γιατρούς, μεταξύ των οποίων και ο μετέπειτα βουλευτής της ΕΔΑ Γρηγόρης Λαμπράκης. Έγραψε πλήθος μελετών στα ελληνικά και γερμανικά, πολλές από τις οποίες είχαν διεθνή απήχηση. Κλήθηκε από μεγάλα πανεπιστήμια του εξωτερικού (Παρισίων, Βερολίνου, Μονάχου, Λειψίας κ.ά.), για να εκθέσει τους χειρουργικούς του νεωτερισμούς και να πραγματοποιήσει εγχειρήσεις ενόπιον καθηγητών και φοιτητών.

Στην πολιτική του καριέρα δεν ευτύχησε, αφού η άκρατη γερμανοφιλία του αποτέλεσε κακό σύμβουλο, με συνέπεια να υπηρετήσει τους Ναζί χωρίς ενδοιασμούς κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Η γυναίκα του ήταν Γερμανίδα και ανιψιά του στρατάρχη Λιστ, επικεφαλής των δυνάμεων της Βέρμαχτ, που επιτέθηκαν στην Ελλάδα στις 6 Απριλίου 1941. Από τις 30 Απριλίου έως τις 2 Δεκεμβρίου 1942, ο Λογοθετόπουλος διετέλεσε Υπουργός Παιδείας και Υγείας, καθώς και αντιπρόεδρος στην κυβέρνηση Τσολάκογλου. Κατά τη διάρκεια της θητείας του ίδρυσε τη δεύτερη Ιατρική Σχολή της χώρας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Μετά την παραίτηση του στρατηγού από τις κατοχικές δυνάμεις, ο Λογοθετόπουλος **ανέλαβε** πρωθυπουργός από τις 2 Δεκεμβρίου 1942 έως τις 7 Απριλίου 1943. Η βραχύβια πρωθυπουργία του συνδέθηκε με τη λύση του επισιτιστικού προβλήματος των υπόδουλων Ελλήνων, αλλά και με τις μαζικές διαδηλώσεις και απεργίες, εξαιτίας της πολιτικής επιστράτευσης εργατικού δυναμικού για τα εργοστάσια της Γερμανίας, η οποία τελικά ματαιώθηκε.

Ο Λογοθετόπουλος διαμαρτυρήθηκε πολλές φορές στους Γερμανούς, μάταια όμως, για την καταπιεστική πολιτική στη βουλγαροκρατούμενη ζώνη και τον περιορισμό των αυθαιρεσιών των δυνάμεων κατοχής. Κατηγορήθηκε ότι έκλεισε τα μάτια απέναντι στα σχέδια των Γερμανών για εξολόθρευση των Ελλήνων Εβραίων, παρά τις εκκλήσεις του Αρχιεπισκόπου Δαμασκηνού και άλλων δημοσίων προσώπων της εποχής εκείνης. Οι κατακτητές επιθυμούσαν ένα πιο δυναμικό πρωθυπουργό για να αντιμετωπίσει την αυξανόμενη επιρροή του ΕΑΜ και τον αντικατέστησαν στις 7 Απριλίου 1943 με τον βετεράνο πολιτικό Ιωάννη Ράλλη, γιο πρωθυπουργού (Δημήτριος Ράλλης) και πατέρα πρωθυπουργού (Γεώργιος Ράλλης).

Με τη γερμανική υποχώρηση τον Σεπτέμβριο του 1944 ο Κωνσταντίνος Λογοθετόπουλος αναχώρησε στη Γερμανία. Μετά την απελευθέρωση καταδικάστηκε ερήμην σε ισόβια δεσμά και στέρηση των πολιτικών του δικαιωμάτων από το Ειδικό Δικαστήριο Δοσιλόγων (Μάιος 1945). Έπειτα από λίγο **συνελήφθη** από τις Αμερικανικές Δυνάμεις στη Γερμανία και εκδόθηκε στην Ελλάδα. Τον Φεβρουάριο του 1946 φυλακίστηκε και στις 3 Ιανουαρίου 1951 του απονεμήθηκε χάρη. Το 1948 κυκλοφόρησε το βιβλίο «Ίδου η αλήθεια», για να υπερασπισθεί τον εαυτό του και την πολιτική του. Στο βιβλίο του υπερτονίζει ότι εκδιώχθηκε από την πρωθυπουργία, λόγω της επικριτικής του στάσης προς τους κατακτητές.

Ο Κωνσταντίνος Λογοθετόπουλος πέθανε στην Αθήνα στις 8 Ιουλίου 1961, σε πλήρη απαξίωση, παρά τη λαμπρή επιστημονική διαδρομή του.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 80-100 λέξεις.

[Πριν γράψετε την περίληψη φροντίστε να απαντήσετε στα παρακάτω ερωτήματα: α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου; β) ποια είναι η άποψη της συγγραφέα; γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; δ) τι είδος κείμενο είναι;]

B1. Κρίνετε σύντομα σε 40 – 50 λέξεις το επιστημονικό έργο του Λογοθετόπουλου. Κατόπιν, κρίνετε την πολιτική δράση του. Ποια σχέση έχουν οι απόψεις σας για το επιστημονικό έργο και οι απόψεις σας για την πολιτική δράση; (Συμφωνούν; Αντιτίθενται; Κάτι άλλο;)

B2. Το κείμενο είναι βιογραφικό σημείωμα. Ποια είναι η δομή του;

B3. «Διακεκριμένος ιατρός, θεμελιωτής της γυναικολογίας στην Ελλάδα, που αμαύρωσε το όνομά του, υπηρετώντας τους Γερμανούς από διάφορες πολιτικές θέσεις κατά την διάρκεια της Κατοχής». Ποια σχόλια εμπεριέχει η παραπάνω περίοδος; Να την αναδιατυπώσετε έτσι ώστε να μην έχει κανένα σχόλιο.

B4. Να βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου: ενώπιον, άκρατη, ενδοιασμούς, βραχύβια, ματαιώθηκε.

B5. Να αντικαταστήσετε τα παρακάτω ρήματα του κειμένου με άλλα, καθημερινού/ οικείου λεξιλογίου: μετέβη, διετέλεσε, τέθηκαν, ανέλαβε, συνελήφθη.

Γ. Καθώς επιδιώκετε την εισαγωγή σας σε κάποιο πανεπιστήμιο προετοιμάζετε για να έχετε τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες. Νομίζετε ότι η αφοσίωση σε μίαν επιστήμη μας αποκόπτει από τα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα; Επιπλέον, ένας επιστήμονας έχει και αυτός δημόσια και ιδιωτική ζωή όπως κάθε άνθρωπος· η αίσθηση κοινωνικής ευθύνης θα πρέπει να μετράει στις πράξεις του; Νομίζετε ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να ενδιαφέρεται και για ζητήματα σχετικά με την κοινωνική ευθύνη του επιστήμονα; Γράψετε τον προβληματισμό σας σε κείμενο με 500 περίπου λέξεις που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου.

Δ. Αναζητήστε στοιχεία για τη βιογραφία του Γ. Παπανικολάου και συγκρίνετε για να βρείτε ομοιοτητες και διαφορές με τη ζωή και το έργο του Κ. Λογοθετόπουλου.

Αποτελέσματα αξιολόγησης του κειμένου, από το http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html

Δείκτης Αναγνωσιμότητας

Αριθμός προτάσεων 31

Αριθμός λέξεων 603

Αριθμός συλλαβών 1516

Λέξεις ανα πρόταση 19.45

Συλλαβές ανα λέξη 2.51

Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 38.76 δύσκολο, TEI-AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 15.57 επίπεδο TEI - AEI

Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 27.83 αρκετά εύκολο

26. Όλα γνωστά

Νίκος Γ. Ξυδάκης, διασκευασμένο κείμενο στην Καθημερινή 15-07-07

Ένα πρωινό με καύσωνα βρέθηκα πάλι σε νοσοκομείο. Το δεύτερο μεγαλύτερο της χώρας. Με τις εφημερίες του, τα εξωτερικά ιατρεία και τις κλινικές του, εξυπηρετεί 2,5 εκατομμύρια κατοίκους της Δυτικής Αττικής. Είναι το Γενικό Κρατικό Νίκαιας. Το πολυτελέστερο τμήμα του είναι το κυλικείο. Σε όλα τα υπόλοιπα τμήματα επικρατεί μια αξιοπρεπής φτώχεια: ανεμιστήρες οροφής και οικιακά κλιματιστικά, μικροί θάλαμοι, πολλά κρεβάτια, συγγενείς σε ρόλο νοσοκόμας, ελευθερία κινήσεων. Αλλά και ηλιακό φως παντού, ζωογόνο και παρηγορητικό, χαλαρή έως χαρούμενη ατμόσφαιρα, προαύλια για περιπάτους.

Η κρυφή του περιουσία είναι οι γιατροί. Οι περισσότεροι είναι οι ήρωες του ΕΣΥ, του υποτιμημένου, συκοφαντημένου και συστηματικά παραμελημένου Εθνικού Συστήματος Υγείας. Κορυφαίοι επιστήμονες και δημόσιοι λειτουργοί, οι οποίοι μετά 20-25 χρόνια υπηρεσίας στο ΕΣΥ, έχουν βασικό μισθό 1.500 ευρώ και επίδομα διδακτορικού 30 ευρώ... Κάνεις ιατρείο, Τάκης; Ρώτησα προ μηνών παλαιό συμφοιτητή, μάχιμο παθολόγο-λοιμωξιολόγο σε δημόσιο νοσοκομείο. Όχι. Και πώς βγαίνεις οικονομικά με δύο παιδιά; Ε, δεν βγαίνω! γέλασε ο Τάκης. Και χάθηκε πάλι μες τον θάλαμο επικεφαλής των ειδικευόμενων. Το ίδιο μου έλεγε ο συνομήλικος Αντώνης, το ίδιο και άλλοι.

Εδώ και καιρό παρακολουθώ αυτούς τους γιατρούς του ΕΣΥ επί το έργον. Παρατηρώ έκπληκτος όχι πια την επιστημονική τους επάρκεια, όσο την ενεργητικότητα, την προσήλωση, την αυταπάτη τους. Παρατηρώ την κορυφαία επιμελήτρια κυρία Λ. να μένει ως τα μεσάνυχτα στον θάλαμο, μετά εξοντωτική εφημερία, για να καλύψει ασθενή της από υποψία καρδιακού. «Και τις Κυριακές χωρίς εφημερία, περνάμε λίγο, να δούμε πώς πάνε οι άρρωστοί μας...», μου λέει σε μια στιγμή – και το σκέφτομαι όλη τη βδομάδα. Δεν είναι όλοι οι γιατροί του ΕΣΥ σαν αυτούς που γνωρίζω εγώ· το ίδιο πείσιμονες, προσηλωμένοι, ακαταπόνητοι, ηθικά ακέρατοι. Ίσως. Αλλά χάρη σε αυτούς λειτουργεί ακόμη το δημόσιο νοσοκομείο, κοιτίδα της δημοκρατίας του πόνου, ό,τι τέλος πάντων απομένει μετά από χρόνια υπονόμευσης και φαλκίδευσης του δημόσιου συστήματος υγείας προς όφελος του ιδιωτικού τομέα.

Το 1980 η μεγαλύτερη ιδιωτική κλινική διέθετε 80 κλίνες, μου λέει ο Αντώνης· οι κλινικές ήταν νάνοι μπροστά στα δημόσια νοσοκομεία. Σήμερα; Σήμερα, το 47% των δαπανών περίθαλψης στην Ελλάδα απορροφείται από τον ιδιωτικό τομέα. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση το αντίστοιχο ποσοστό είναι 18% κατά μέσο όρο· στις σκανδιναβικές χώρες είναι από 1% έως 2%.

Ξεφυλλίζω τις εφημερίδες της εβδομάδος. Τμήμα Επειγόντων του Κρατικού Νίκαιας, έτοιμο από το ολυμπιακό καλοκαίρι, παραμένει κλειστό λόγω έλλειψης προσωπικού. Μονάδα Εντατικής του Πανεπιστημιακού Πατρών, έτοιμη από το 2005, κλειστή λόγω έλλειψης προσωπικού. Τμήμα Επειγόντων Ιπποκράτειου Θεσσαλονίκης, έτοιμη από το ολυμπιακό 2004, κενή χωρίς εξοπλισμό και προσωπικό. Μονάδα Εντατικής Νεογών Χανίων, έτοιμη από το 2005, κενή χωρίς προσωπικό. Κ.λπ. κ.λπ.

Όλα είναι γνωστά. Μα τα περισσότερα, όλα σχεδόν, παραχώνονται, ξεχνιούνται, εξορίζονται από τη δημόσια σφαίρα, σβήνονται από την πολιτική ατζέντα. Έρχονται στην επιφάνεια μόνο όταν έρθουμε στην ανάγκη, επί του φοβερού βήματος· τότε πιθανόν και να αντιληφθούμε το βάθος της αδικίας, την κατασπατάληση του δημόσιου αγαθού, το οδυνηρό έλλειμμα δημοκρατίας. Πόσο φουраίνει ο κοινόκτητος χώρος, πώς ξεφτίζει η ισοπολιτεία!

Μια ακόμη επίσκεψη. Άλλη μια επιδρομή των εμμερών μου. Αλλά ο φίλος μου είναι καλά. Όλα καλά.

<http://vlemma.wordpress.com>

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου εκατό (100) περίπου λέξεων.

B1. Με ποια συλλογιστική πορεία (παραγωγική, αναλογική, επαγωγική) αναπτύσσει ο συγγραφέας τη σκέψη του; Τεκμηριώστε την απάντησή σας.

B2. Ποιον τρόπο ανάπτυξης παραγράφου αναγνωρίζετε στην πέμπτη (5^η) παράγραφο του κειμένου; («Ξεφυλλίζω τις εφημερίδες ... προσωπικό. Κ.λπ. κ.λπ.»)

B3. Να σχολιάσετε σύντομα (15 -20 λέξεις) τη σημασία καθεμιάς από τις παρακάτω φράσεις του κειμένου: «Το πολυτελέστερο τμήμα του είναι το κυλικείο», «Η κρυφή του περιουσία είναι οι γιατροί», «Και χάθηκε πάλι μες τον θάλαμο», «εξορίζονται από τη δημόσια σφαίρα».

B4. Με ποιον τρόπο η τέταρτη παράγραφος τεκμηριώνει μια κρίση που διατυπώθηκε στο τέλος της τρίτης παραγράφου; Νομίζετε ότι είναι ευκολονόητη η νοηματική σύνδεση;

B4. Να βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου: επικεφαλής, προσήλωση, ακαταπόνητοι, φαλκίδευσης, οδυνηρό.

B5. Το κείμενο είναι δοκίμιο, άρθρο ή επιφυλλίδα; Να απαντήσετε τεκμηριωμένα λαμβάνοντας υπόψη τα χαρακτηριστικά που έχει κάθε κειμενικό είδος.

B6. Να εντοπίσετε τεκμήρια που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας σε τέσσερα διαφορετικά σημεία του κειμένου.

Γ. Ετοιμάζετε ομιλία που θα εκφωνήσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας όπου παραβρίσκονται συμμαθητές σας, γονείς και καθηγητές. Διαπραγματεύεστε ως θέμα τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει όποιος θέλει να ασχοληθεί με την επιστήμη, τη θέση που έχει ο επιστήμονας στην κοινωνία και, τέλος, την ευθύνη που αυτός έχει απέναντι στο κοινωνικό σύνολο.

(φαλκιδεύω: περιορίζω αποκτημένα, νόμιμα δικαιώματα <φαλκίδειος νόμος, θεσπίστηκε από το Ρωμαίο δήμαρχο Falcidius. αλγινός, λυπηρός, φοβερός)

27. Ξαναγράφοντας την Ιστορία

Αμαντα Μιχαλοπούλου, διασκευασμένο κείμενο στην Καθημερινή, 28 Ιανουαρίου 2007

Το 1935, στη Βιέννη, ένας ανεπάγγελτος μεταπτυχιακός φοιτητής ιστορίας της τέχνης απάντησε στην έκκληση ενός εκδότη για τη συγγραφή μιας παγκόσμιας ιστορίας για νεαρούς αναγνώστες. Το βιβλίο έπρεπε να γραφτεί μέσα σε έξι εβδομάδες και, παρότι οι εραστές της βραδύτητας μάλλον θα έφριτταν με την προοπτική μιας τέτοιας χρονικής συμπίεσης, ήταν ένα αριστούργημα. Ο συγγραφέας της «Μικρής Ιστορίας του Κόσμου», ο Ερνστ Γκόμπριτς, μας είναι κυρίως γνωστός σήμερα για την ιστορία της τέχνης που έγραψε, αλλά εκείνη η απόπειρα συγγραφής μιας διαβαστερής, «αντικειμενικής» παγκόσμιας ιστορίας που κυκλοφόρησε έκτοτε σε δεκαοχτώ γλώσσες θα μπορούσε να φανεί χρήσιμη στη σημερινή σχολική ιστοριογραφία. Πώς; Προσδίδοντας στα σχολικά εγχειρίδια λίγη από τη λάμψη, λίγο από τον ενθουσιασμό της. Το στοιχείο της απόλαυσης και της ανακάλυψης που τους λείπει.

Το βιβλίο του Γκόμπριτς ξεκινάει ζητώντας από το παιδί να τοποθετήσει τον εαυτό του ανάμεσα σε δύο καθρέφτες και να παίζει με την Ιστορία το παιχνίδι των αντανάκλασεων. Κι είναι αυτό ακριβώς το παιχνίδι που φοβίζεται. [...] Το πρόβλημα που είχε προκαλέσει η ιστορία του Γκόμπριτς στα χρόνια του ναζισμού -οπότε και σταμάτησε να τυπώνεται- ήταν η φιλειρηνική της προοπτική. Ασφαλώς και το δημοκρατικό της πνεύμα, το παιχνίδι, το χιούμορ, η άρνηση του ρατσισμού.

Θυμάμαι ακόμη το βιβλίο Ιστοριογραφίας στην τελευταία τάξη του Λυκείου, στα χρόνια μας - «το κόκκινο βιβλίο» λέγαμε, εξαιτίας της ασπροκόκκινης ζωγραφιάς στο εξώφυλλο. Χρειάστηκαν δώδεκα χρόνια εκπαίδευσης για να αναρωτηθούμε για πρώτη φορά, στα δεκαεπτά μας χρόνια, χάρη σ' αυτό το μικρό, στρυφνό βιβλίο πώς και γιατί γράφεται η ιστορία των πολέμων, των θρησκειών, των αρχηγών, της τροπαιοφόρας σιγουριάς για το δικό μας δίκιο. Νοιαζόμασταν, μελετούσαμε, αλλά έως εκείνη τη στιγμή η Ιστορία ήταν μια γραμμική αφήγηση περιπετειών, χωρίς καθρέφτες, χωρίς κριτική σκέψη, χωρίς τον ιστορικό πίσω από τις γραμμές.

Ο Γκόμπριτς παρότι δεν είναι επαγγελματίας ιστορικός δίνει στα παιδιά μερικά σπουδαία μαθήματα προοπτικής, οπτικής γωνίας. Παραδέχεται ότι έκανε λάθη γράφοντας, αλλά δίνει στη λέξη αυτή την υποκειμενικότητα που της αξίζει. Και στο τέλος του βιβλίου σημειώνει, καθόλου αφοριστικά, ότι ο μέσος εργαζόμενος σήμερα ζει σε καλύτερες συνθήκες από τον υπότη του Μεσαίωνα: τρέφεται καλύτερα, ζει περισσότερα χρόνια. Το επιχείρημα αυτό τον βοηθάει να εκφράσει μια άποψη που απεχθάνονται οι συντηρητικοί άνθρωποι: ότι το μέλλον μπορεί να είναι ωραίο, γεμάτο ελπίδα. Κι ότι η Ιστορία δεν φουσκώνει τα πνευμόνια μας από εθνική περηφάνια, αλλά από περηφάνια -και δέος και φόβο- μπροστά στην ανθρώπινη περιπέτεια. Αν είχαμε διδαχτεί στα σχολεία μας Ιστορία με αυτές τις αρετές -τερπνή, περιπετειώδη, συγκλονιστική, γεμάτη όχι μόνο επεισόδια, αλλά και εξηγήσεις των επεισοδίων- θα είχαμε αναπτύξει την κριτική σκέψη που κόβει τους δεσμούς με την αναχρονιστική Ελλάδα, τη χώρα που φοβάται το μέλλον της.

ΘΕΜΑΤΑ

1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε εκατό (100) περίπου λέξεις.
2. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης του κειμένου: «Προσδίδοντας στα σχολικά εγχειρίδια λίγη από τη λάμψη, λίγο από τον ενθουσιασμό της. Το στοιχείο της απόλαυσης και της ανακάλυψης που τους λείπει».

Πώς συνδέεται νοηματικά η τρίτη παράγραφος με τις δύο πρώτες;

Τι θα πει «Ιστοριογραφία»; (3^η παράγραφος)

3. Να ερμηνεύσετε τις τρεις μεταφορικές εκφράσεις του κειμένου: «εραστής της βραδύτητας», «της τροπαιοφόρας σιγουριάς», «η Ιστορία δεν φουσκώνει τα πνευμόνια μας».
4. Να βρείτε λέξεις συνώνυμες, που μπορούν να αντικαταστήσουν τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: απόπειρα, απόλαυσης, χρειάστηκαν, στρυφνό, εκφράσει, τερπνή.
5. Γιατί η συγγραφέας γράφει για το μάθημα της ιστορίας τεκμηριώνοντας τη σκέψη της σε δύο βιβλία;
6. Αφού διαβάσετε το κείμενο:
 - α. Να βρείτε τα χαρακτηριστικά της ιστορίας που έγραψε ο Γκόμπριτς. Να τα αποδώσετε σε μία παράγραφο.
 - β. Να εντοπίσετε ποια είναι η ομοιότητα, αλλά κι η διαφορά, του «κόκκινου βιβλίου» με το βιβλίο του Γκόμπριτς.
 - γ. Να αναπτύξετε σύντομα ποια είναι η σχέση του σχολικού βιβλίου ιστορίας με την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.
7. Γράφετε σε μαθητικό περιοδικό ένα άρθρο σχετικό με τα σχολικά βιβλία. Σ' αυτό κρίνετε γενικά τα σχολικά βιβλία και τα προβλήματα που νομίζετε ότι προκαλούν στη διδασκαλία. Επίσης περιγράφετε πώς θα θέλατε να είναι (τα σχολικά βιβλία) τόσο ως προς τη μορφή και την αισθητική τους, όσο και ως προς το περιεχόμενο.

28. Εθνικό ό,τι είναι αληθές

Τασούλα Καραϊσκακη, κείμενο στην Καθημερινή, 14 Σεπτεμβρίου 2007

Σε πολλά μέρη του κόσμου τα σχολικά βιβλία Ιστορίας γίνονται αφορμή αντιπαραθέσεων, λιβελλογραφημάτων και τηλεδικών. Βρίσκονται οι χώρες αυτές σε φάση εξόδου –με τους αναμενόμενους «κραδασμούς»- από μια ιστοριογραφία που αντλούσε υλικό και τεκμηριώσεις από μη αντικειμενικά έργα του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα, ή είναι γιατί και οι νέες ιστορικές αλήθειες μοιάζουν να περικόπτονται από τον πέλεκυ των σκοπιμοτήτων;

Μετά την Ιστορία της Στ' Δημοτικού, ήρθε η σειρά της Ιστορίας της Γ' Λυκείου. Ένα βιβλίο «προοδευτικό» (προϊόν διαγωνισμού) κι ένα βιβλίο «συντηρητικό» (με απευθείας ανάθεση) περνούν από εθνικοπατριωτικές ακτίνες Χ και ρίπτονται στην πυρά. Τα κίνητρα των αντιδικούντων δεν είναι εκπαιδευτικά αλλά πολιτικά. Πίσω από την κριτική για προχειρότητες, *αβλεψίες*, διδακτική ακαταλληλότητα (δύσκολη κατανόηση, ιστορική και νοηματική ασυνέχεια και ασυνέπεια) κρύβεται η απέχθεια για την ιδεολογική τους προσέγγιση στην ιστορική γνώση.

Ας μη γελιόμαστε. Έχει πάψει ποτέ στη χώρα μας ο ιδεολογικός έλεγχος της σχολικής γνώσης; Υπήρξε ποτέ σχολικό εγχειρίδιο το οποίο να γράφτηκε έξω από ιδεολογικό προσανατολισμό και εθνικές «αναγκαιότητες»; Χωρίς έστω ίχνος προκατάληψης, φανατισμού, πολιτικοκοινωνικής *αγκύλωσης*, θρησκευτικής επιρροής;

Ωστόσο η ιστορική παιδεία δεν είναι μόνο υπόθεση του σχολείου. Αλλά και της οικογένειας και ευρύτερα της κοινωνίας. Διότι η ιστορία *λειαινεται* και εκσυγχρονίζεται, κόβεται και ράβεται ώστε να αποσιωπηθεί ό,τι ενοχλεί, *εξωραϊζεται* και προσαρμόζεται στις όποιες αντιλήψεις όχι μόνο σε σχολικά εγχειρίδια αλλά και σε οικογενειακές διηγήσεις, εξωσχολικά βιβλία, στον κινηματογράφο (τις χολιγουντιανές υπερπαραγωγές και τις σειρές), την τηλεόραση, το Διαδίκτυο, τη λογοτεχνία. Το σκότος, τα ψεύδη, η μυθολογία, η εξάλειψη μνήμης, οι πλαστογραφίες γύρω από γεγονότα, οι κίβδηλες ηρωοποιήσεις προσώπων είναι παλιά αρώστια της ιστοριογραφίας. Βρίθει η ελληνική, αλλά και η διεθνής βιβλιογραφία, από έργα που ψυχαγωγούν ή τονώνουν τα εθνικιστικά αισθήματα των αναγνωστών, υπονομεύοντας την αλήθεια. Η ιστορία-προϊόν *ενδεδειγμένης* επιστημονικής έρευνας ήταν πάντοτε σε μειονεκτική θέση (ως λιγότερο ελκυστική και περισσότερο «βέβηλη») απέναντι στους μύθους ή τις εξιστορήσεις *ανεκδοίαστων*, ανεύθυνων και εξαρτημένων συγγραφέων. Η ιστορική συνείδηση, λοιπόν, κατ' αρχάς των δασκάλων, των γονιών, και στη συνέχεια των παιδιών, διαμορφώνεται και μέσα από την ιστορία που *διαχέεται* στον δημόσιο χώρο. Αυτή η καθιερωμένη αντίληψη δεν *αποσειείται* εύκολα, δεν επιτρέπει άλλες αναγνώσεις, απωθεί ως ιερόσυλη κάθε αποκάλυψη των φενακισμών και της απάτης. Η αλήθεια γύρω από γεγονότα και πρόσωπα δεν εκτιμάται, δεν γοητεύει, ενοχλεί. Η απομυθοποίηση, η *κατακρήμνιση* των «ειδώλων» εξοργίζει.

Το σχολείο, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δώσουν τη δική τους μάχη, όχι μόνο για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου πλαισίου συγγραφής σχολικών βιβλίων και την έξοδο από την πολιτική του ενός και μοναδικού εγχειριδίου, αλλά κυρίως για να φτιάξουν πολίτες με ανοιχτό μυαλό και κρίση.

«Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθές» έλεγε ο Διονύσιος Σολωμός. Για να γίνει αυτό κατορθωτό, πρέπει η κοινωνία να το απαιτήσει. Και θα το απαιτήσει μόνο αν οι πολίτες γίνουν προσεκτικοί και δύσπιστοι απέναντι σε παλιές και νέες *βεβαιότητες*.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε εκατό (100) περίπου λέξεις.

- B1. Μπορούν να αφαιρεθούν η δεύτερη και η τρίτη παράγραφος ώστε το κείμενο να αποσυνδεθεί από την επικαιρότητα;
- B2. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης: «οι νέες ιστορικές αλήθειες μοιάζουν να περικόπτονται από τον πέλεκυ των σκοπιμοτήτων» (1^η παρ).
- B3. Να σχολιάσετε την άποψη ότι «η ιστορική παιδεία δεν είναι μόνο υπόθεση του σχολείου» (4^η παρ).
- B4. Να εξηγήσετε τη σημασία της παρακάτω άποψης: «Η ιστορία-προϊόν ενδεδειγμένης επιστημονικής έρευνας ήταν πάντοτε σε μειονεκτική θέση (ως λιγότερο ελκυστική και περισσότερο «βέβηλη») απέναντι στους μύθους ή τις εξιστορήσεις *ανεκδοκίαςτων*, ανευθυνων και εξαρτημένων συγγραφέων (4^η παρ).
- B5. Ποια νοήματα μπορεί να πάρει η άποψη του Σολωμού ότι «Το έθνος πρέπει να μάθει να θεωρεί εθνικό ό,τι είναι αληθές»; Ακόμα και αν συμφωνήσουμε όλοι, νομίζετε ότι θα συμφωνήσουμε ως προς το αληθές;
- B6. Ποιος είναι ο ρόλος των ερωτημάτων της τρίτης (3^{ης}) παραγράφου;
- B7. Σε μία παράγραφο 80-100 λέξεων να αναπτύξετε το περιεχόμενο της παρακάτω φράσης του κειμένου: «Η ιστορική συνείδηση, λοιπόν, κατ' αρχάς των δασκάλων, των γονιών, και στη συνέχεια των παιδιών, διαμορφώνεται και μέσα από την ιστορία που διαχέεται στον δημόσιο χώρο».
- B8. Να ερμηνεύσετε τις δύο μεταφορικές φράσεις του κειμένου: «πέλεκυ των σκοπιμοτήτων», «αρρώστια της ιστοριογραφίας».
- B9. Να βρείτε συνώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου: αβλεψίες, αγκύλωσης, λειαινεται, εξωραϊζεται, ενδεδειγμένης, ανεκδοκίαςτων, διαχέεται, αποσειεται, κατακρήμνιση, βεβαιότητες.
- B10. Να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα και το ύφος του κειμένου.
- Γ. «Το σχολείο, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να δώσουν τη δική τους μάχη, όχι μόνο για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου πλαισίου συγγραφής σχολικών βιβλίων και την έξοδο από την πολιτική του ενός και μοναδικού εγχειριδίου, αλλά κυρίως για να φτιάξουν πολίτες με ανοιχτό μυαλό και κρίση».
- Ξεκινώντας από την παραπάνω θέση της συγγραφέως να συζητήσετε τους τρόπους που μπορεί να δοθεί η «μάχη» από το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς. Ποια είναι η θέση και ο ρόλος των μαθητών σ' αυτή την προσπάθεια;

29. Σπινόζα, Πραγματεία για τη διόρθωση του νου

(παράγραφοι 1-3)

Σπινόζα, Πραγματεία για τη διόρθωση του νου, Πόλις, 2002, μτφρ. Bernard Jacquemart, Βασιλική Γρηγοροπούλου

[1] Αφού με δίδαξε η πείρα ότι όλα όσα συμβαίνουν συνήθως στην κοινή ζωή είναι μάταια και μηδαμινά, και βλέποντας ότι όλα όσα φοβόμουν ή γίνονταν αφορμή να δοκιμάζω φόβο δεν είχαν καθεαυτά τίποτε καλό ούτε κακό παρά μόνο στο βαθμό που με αναστάτωναν, αποφάσισα τελικά να αναζητήσω μήπως υπήρχε κάποιο πραγματικό και κοινωνήσιμο αγαθό που μόνο αυτό να ήταν η αιτία που θα επηρέαζε τη σκέψη, αποκλείοντας όλα τα υπόλοιπα- ή, ακριβέστερα ακόμη, κάποιο πράγμα που η ανακάλυψη και η απόκτηση του θα μου πρόσφεραν για πάντα την ικανοποίηση μιας υπέρτατης και αδιάκοπης χαράς.

[2] Λέω ότι τελικά αποφάσισα: πράγματι, στην πρώτη ματιά φαινόταν απερισκεψία να απαρνηθώ κάτι σίγουρο για ένα πράγμα αβέβαιο ακόμη. Έβλεπα, φυσικά, ποια πλεονεκτήματα εξασφαλίζουν οι τιμές και τα πλούτη και ότι ήμουν αναγκασμένος να αποφεύγω να τα αναζητώ εάν ήθελα να καταπιαστώ σοβαρά μ' αυτή την καινούρια και διαφορετική αναζήτηση. Και αν τυχόν η ύψιστη ευτυχία βρισκόταν στις τιμές και τα πλούτη, αναγνώριζα με καθαρότητα ότι έπρεπε να τα στερηθώ. Εάν απεναντίας αυτό δεν ίσχυε κι εγώ μονάχα μαζί τους καταγιόμουν, και πάλι τότε θα είχα στερηθεί την ύψιστη ευτυχία.

[3] Έτσι λοιπόν, στριφογυρίζοντας στη σκέψη μου αυτό το ερώτημα, γύρευα να ξεκαθαρίσω αν τυχόν αυτή η νέα στάση ζωής ήταν εφικτή ή, τουλάχιστον, αν μπορούσα να βεβαιωθώ ότι ήταν εφικτή χωρίς να άλλαζα την τάξη και τον κοινό τρόπο της ζωής μου. Το δοκίμασα αυτό πολλές φορές, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Όντως, όσα συμβαίνουν συνήθως στη ζωή και ό,τι εκτιμούν οι άνθρωποι ως το υπέρτατο αγαθό, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τις πράξεις τους, συνοψίζονται στα εξής τρία: πλούτη, δόξα και ηδονή. Αυτά διασπούν τόσο πολύ το πνεύμα ώστε δεν μένει θέση για την παραμικρή σκέψη κάποιου άλλου αγαθού.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Οι παρακάτω φράσεις ανταποκρίνονται στο περιεχόμενο του κειμένου;

α. Ο συγγραφέας αποφασίζει να απομακρυνθεί από πράγματα της καθημερινής ζωής που τον αναστατώνουν. [παρ. 1]

β. Ο συγγραφέας αναζητά ένα αγαθό που θα του προσφέρει συνεχή χαρά. [παρ. 1]

γ. Οι τιμές και τα πλούτη είναι από τα αγαθά που αναστατώνουν και εμποδίζουν την ύψιστη ευτυχία. [παρ. 2]

δ. Η αναζήτηση των τιμών και του πλούτου έρχεται σε αντίθεση με την αναζήτηση της ύψιστης ευτυχίας. [παρ. 2]

ε. Ο συγγραφέας ανακαλύπτει ότι υπάρχει διαζευκτική σχέση ανάμεσα στο αγαθό που επιζητά και στα: «πλούτη, δόξα και ηδονή». [παρ. 3]

A2. Από ποια αφετηρία ξεκινά την σκέψη του ο συγγραφέας; Ποιος είναι ο σκοπός του; [παρ. 1]

A3. Ποιο ρίσκο – κίνδυνο έχει η απόφασή του να απαρνηθεί τις τιμές και τα πλούτη; [παρ. 2]

A4. Για ποιον λόγο ο συγγραφέας πρέπει να αλλάξει τον «κοινό τρόπο ζωής του»; [παρ. 3]

A5. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

- B1. «πλούτη, δόξα και ηδονή. Αυτά διασπούν τόσο πολύ το πνεύμα ώστε δεν μένει θέση για την παραμικρή σκέψη κάποιου άλλου αγαθού». Να τεκμηριώσετε την παραπάνω κρίση με παραδείγματα.
- B2. «πλούτη, δόξα και ηδονή. Αυτά διασπούν τόσο πολύ το πνεύμα ώστε δεν μένει θέση για την παραμικρή σκέψη κάποιου άλλου αγαθού». Να εξηγήσετε ποια στάση πρέπει να έχουμε απέναντι στα τρία αγαθά που κατονομάζει ο Σπινόζα.
- B3. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη παράγραφος; Αναγνωρίζετε ως τρόπο ανάπτυξης το αίτιο – αποτέλεσμα;
- B4. Πού τεκμηριώνει τις σκέψεις του ο Σπινόζα; Πού αναζητά την επαλήθευσή τους;
- B5. Εξηγήστε τη σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων του κειμένου: Αφού, πράγματι, φυσικά, Εάν Έτσι λοιπόν, Όντως.
- B6. Να χρησιμοποιήσετε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου σε δικές σας φράσεις με τρόπο ώστε να φαίνεται η σημασία τους: μηδαμινά, αδιάκοπης, αβέβαιο, καινούρια, εφικτή, παραμικρή. (μπορείτε να αλλάξετε τις λέξεις σε κάποιον τύπο που σας βολεύει, ακόμα και το γένος).
- Γ1. Ο Σπινόζα αναστοχάζεται σχετικά με τη «στάση ζωής» που θα ακολουθήσει. Νομίζετε ότι οι σκέψεις του έχουν κάποια σημασία για τους σημερινούς νέους, όπως εσύ; Πόσο κοντά είναι σε προβληματισμούς και σκέψεις σου; Ποια ζητήματα προβληματίζουν περισσότερο εσένα; Γράφεις ένα κείμενο που δεν θα το διαβάσει κανείς, αλλά θα μείνει καταχωνιασμένο στα συρτάρια κάποιου γραφείου. Ή, θα είναι σαν να μην το διάβασε κανείς. Γράφεις όσες λέξεις θες και αν δε θες δεν γράφεις.
- Γ2. Ο Σπινόζα θεωρεί ότι ο πλούτος, η δόξα και η ηδονή αναστατώνουν την σκέψη και εμποδίζουν την κατάκτηση άλλων αγαθών. Συμφωνείς με αυτήν την άποψη; Να τεκμηριώσεις την θέση σου με αναφορές στην καθημερινή ζωή (πείρα) και στον «κοινό τρόπο ζωής» των περισσότερων ανθρώπων. Γράφεις κείμενο 500 λέξεων με σκοπό να δημοσιευτεί στην σχολική εφημερίδα.

Αναγνωσιμότητα κειμένου, αποτελέσματα αξιολόγησης
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html
 Αριθμός προτάσεων 9
 Αριθμός Λέξεων 286
 Αριθμός συλλαβών 643
 Λέξεις ανα πρόταση 31.78
 Συλλαβές ανα λέξη 2.25
 Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 41.93 δύσκολο, TEI-AEI
 Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 16.15 επίπεδο TEI - AEI
 Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 40.69 αρκετά δύσκολο

*Σπινόζα, Πραγματεία για τη διόρθωση του νου**

[1] Αφού με δίδαξε η πείρα ότι όλα όσα συμβαίνουν συνήθως στην κοινή ζωή είναι μάταια και μηδαμινά, και βλέποντας ότι όλα όσα φοβόμουν ή γίνονταν αφορμή να δοκιμάζω φόβο δεν είχαν καθεαυτά τίποτε καλό ούτε κακό παρά μόνο στο βαθμό που με αναστάτωναν, αποφάσισα τελικά να αναζητήσω μήπως υπήρχε κάποιο πραγματικό και κοινωνήσιμο αγαθό που μόνο αυτό να ήταν η αιτία που θα επηρέαζε τη σκέψη, αποκλείοντας όλα τα υπόλοιπα- ή, ακριβέστερα ακόμη, κάποιο πράγμα που η ανακάλυψη και η απόκτηση του θα μου πρόσφεραν για πάντα την ικανοποίηση μιας υπέρτατης και αδιάκοπης χαράς.

[2] Λέω ότι τελικά αποφάσισα: πράγματι, στην πρώτη ματιά φαινόταν απερισκεψία να απαρνηθώ κάτι σίγουρο για ένα πράγμα αβέβαιο ακόμη. Έβλεπα, φυσικά, ποια πλεονεκτήματα εξασφαλίζουν οι τιμές και τα πλούτη

και ότι ήμουν αναγκασμένος να αποφεύγω να τα αναζητώ εάν ήθελα να καταπιαστώ σοβαρά μ' αυτή την καινούρια και διαφορετική αναζήτηση. Και αν τυχόν η ύψιστη ευτυχία βρισκόταν στις τιμές και τα πλούτη, αναγνώριζα με καθαρότητα ότι έπρεπε να τα στερηθώ. Εάν απεναντίας αυτό δεν ίσχυε κι εγώ μονάχα μαζί τους καταγιόμουν, και πάλι τότε θα είχα στερηθεί την ύψιστη ευτυχία.

[3] Έτσι λοιπόν, στριφογυρίζοντας στη σκέψη μου αυτό το ερώτημα, γύρευα να ξεκαθαρίσω αν τυχόν αυτή η νέα στάση ζωής ήταν εφικτή ή, τουλάχιστον, αν μπορούσα να βεβαιωθώ ότι ήταν εφικτή χωρίς να άλλαξα την τάξη και τον κοινό τρόπο της ζωής μου. Το δοκίμασα αυτό πολλές φορές, αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Όντως, όσα συμβαίνουν συνήθως στη ζωή και ό,τι εκτιμούν οι άνθρωποι ως το υπέρτατο αγαθό, όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τις πράξεις τους, συνοψίζονται στα εξής τρία: πλούτη, δόξα και ηδονή. Αυτά διασπούν τόσο πολύ το πνεύμα ώστε δεν μένει θέση για την παραμικρή σκέψη κάποιου άλλου αγαθού.

[4] Πράγματι, όσον αφορά την ηδονή, σταματάει τόσο πολύ τη σκέψη, σαν να βασιζόταν με σιγουριά σε κάποιο αγαθό, με αποτέλεσμα να εμποδίζεται πάρα πολύ να σκεφτεί τίποτε άλλο. Αλλά μετά την απόλαυση της ηδονής, αυτό που επακολουθεί είναι η μεγαλύτερη θλίψη, η οποία ακόμη και αν δεν παραλύει το πνεύμα, το αφήνει συγχυσμένο και νωθρό. Με το κνηγι της δόξας και του πλούτου δεν διασπάται λιγότερο το πνεύμα, κυρίως όταν το καθένα επιζητείται ως αυτοσκοπός, παίρνοντας έτσι τη θέση του υπέρτατου αγαθού.

[5] Ωστόσο η δόξα διασπά πολύ περισσότερο το πνεύμα· πράγματι, θεωρείται πάντα ένα αγαθό καθεαυτό και το ύστατο τέλος προς το οποίο όλα κατευθύνονται. Εξάλλου, αντίθετα με την ηδονή, τα πλούτη και η δόξα από μόνα τους δεν κάνουν όποιον τα κνηγά να μετανιώσει γι' αυτό· ίσα-ίσα δηλαδή, όσο μεγαλύτερο μερίδιο αποκτά κανείς στο ένα ή στο άλλο από αυτά τα δύο, τόσο πιο μεγάλη γίνεται και η χαρά του· κι έτσι παρακινούμαστε όλο και περισσότερο να αυξάνουμε ό,τι έχουμε κι από τα δύο· αν όμως τύχει κάποια φορά και βγούμε γελασμένοι στις προσδοκίες μας, τότε η λύπη μας φτάνει στο κατακόρυφο. Τέλος, η δόξα αποτελεί σοβαρότατο εμπόδιο, με την έννοια ότι, για να την αποκτήσουμε, πρέπει αναγκαστικά να κατευθύνουμε τη ζωή μας έτσι ώστε να κερδίζουμε την εύνοια των συνανθρώπων μας, δηλαδή να αποφεύγουμε ό,τι οι πολλοί αποφεύγουν και να αναζητάμε ό,τι συνήθως αναζητούν.

[6] Επειδή λοιπόν έβλεπα ότι όλ' αυτά μ' εμπόδιζαν τόσο πολύ να αφοσιωθώ σε τούτη τη νέα στάση ζωής και, στην ουσία, ήταν τόσο αντίθετα μ' αυτή, ώστε εκ των πραγμάτων έπρεπε να αποκηρύξω είτε τη μία στάση ζωής είτε την άλλη, γι' αυτό και βρισκόμουν στην ανάγκη να εξετάσω ποια θα ήταν ωφελιμότερη για μένα· πράγματι, όπως είπα, έμοιαζα ότι ήθελα να εγκαταλείψω ένα βέβαιο αγαθό για ένα άλλο αβέβαιο. Αφού όμως διερεύνησα κάπως αυτό το θέμα, ανακάλυψα κατ' αρχάς ότι, αν ξέκοβα από αυτές τις παλιές συνήθειες ώστε να είμαι πια προσηλωμένος στη νέα στάση ζωής, τότε, όπως μπορούμε σαφώς να συμπεράνουμε από τα όσα έχουμε πει μέχρι τώρα, θα έχανα ένα αγαθό αβέβαιο από την ίδια του τη φύση, για ένα αγαθό αβέβαιο, αλλά όχι βέβαιο από τη φύση του (μιας και αναζητούσα ένα σταθερό αγαθό), παρά μόνο ως προς την πιθανότητα που είχα να το αποκτήσω.

* Και για τον καλύτερο δρόμο με τον οποίο κατευθύνεται στην αληθινή γνώση των πραγμάτων <και ταυτοχρόνως για το μέσον της τελειοποίησής του>

Σπινόζα, Πραγματεία για τη διόρθωση του νου, Πόλις, 2002, μτφρ. Bernard Jacquemart, Βασιλική Γρηγοροπούλου, σ. 23-25

30. Τα κίνητρα της συμπεριφοράς

(Ψυχολογία, Ο.Ε.Δ.Β (1994) σ. 66-67)

Στο προηγούμενο κεφάλαιο έγινε λόγος για τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος αντιλαμβάνεται το γύρω του κόσμο, μαθαίνει, σκέπτεται κτλ. Ο άνθρωπος όμως δε λειτουργεί μόνο ως νοητική οντότητα, συγχρόνως βιώνει επιθυμίες και συναισθήματα και με αυτά θα ασχοληθούμε στη συνέχεια, χωρίς ποτέ να ξεχνούμε ότι εξετάζουμε την ψυχική ζωή του ανθρώπου μέσα από διαφορετικά κεφάλαια, μόνο για λόγους μεθοδολογικούς και ότι η ψυχική ζωή του ανθρώπου είναι πολύπλευρη και πολυδιάστατη, αλλά συγχρόνως ενιαία και αδιαίρετη.

Χαρακτηριστικό του ζωικού κόσμου γενικά και του ανθρώπου ειδικότερα είναι η δραστηριοποίηση. Όταν μας απασχολεί το γιατί ένας άνθρωπος δρα με συγκεκριμένο τρόπο, αναφερόμαστε στα κίνητρα συμπεριφοράς του. Ένας μαθητής π.χ μελετά, επί ώρες προετοιμάζοντας τα μαθήματά του, ένας γονιός ξενυχτά δίπλα στο κρεβάτι του άρρωστου παιδιού του, ένας αθλητής κάνει καθημερινά επίπονη προπόνηση, ένας άλλος κάνει με ποδήλατο το γύρω του κόσμου, ενώ ένας ερευνητής αναλώνει τη ζωή του στη μελέτη και την έρευνα. Πίσω από όλες αυτές τις πράξεις λειτουργούν κάποια κίνητρα που ωθούν τα άτομα αυτά να δραστηριοποιούνται το καθένα με το δικό του τρόπο προς μια κατεύθυνση. Η δραστηριοποίηση περιέχει το στοιχείο της ετοιμότητας και επιπλέον της κατεύθυνσης προς ένα στόχο.

Όταν εξετάζουμε την εκούσια συμπεριφορά του ανθρώπου, μας ενδιαφέρουν όχι μόνο οι στόχοι που επιδιώκει, αλλά και τα μέσα που χρησιμοποιεί για να επιτύχει αυτούς τους στόχους. Μπορεί π.χ. διαφορετικά άτομα με διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς να επιδιώκουν τον ίδιο στόχο. Κάποιος δηλαδή μπορεί να δουλεύει υπερωριακά, για να καλύψει τις οικογενειακές του ανάγκες, ενώ ένας άλλος για τον ίδιο σκοπό να δανείζεται χρήματα από τους φίλους του. Από την άλλη μεριά μπορούμε να παρατηρήσουμε παρόμοια συμπεριφορά σε άτομα που όμως επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς, κινούνται δηλαδή από διαφορετικά κίνητρα. Κάποιος π.χ. μπορεί να σπουδάξει γιατρός, γιατί επιθυμεί να προσφέρει τη βοήθειά του σε άτομα που πάσχουν, ένας άλλος, επειδή επιθυμεί να αποκτήσει το κοινωνικό κύρος του γιατρού κι ένας τρίτος, γιατί πιστεύει ότι το επάγγελμα του γιατρού αποφέρει οικονομικές απολαβές που εξασφαλίζουν άνετη ζωή. Ένα βασικό χαρακτηριστικό πάντως της ανθρώπινης συμπεριφοράς είναι ότι τα κίνητρα που την κατευθύνουν συνήθως δε λειτουργούν μεμονωμένα. Κατά κανόνα δηλαδή ο άνθρωπος παρακινείται από περισσότερα κίνητρα συγχρόνως• η επιδίωξη να γίνει κάποιος γιατρός μπορεί να προέρχεται και από τα τρία κίνητρα που αναφέρθηκαν πιο πάνω. Τα διάφορα κίνητρα σε ένα άτομο αλληλεπιδρούν και κατευθύνουν τη συμπεριφορά με οργανωμένο τρόπο.

Επειδή τα κίνητρα συμπεριφοράς δεν μπορούν να παρατηρηθούν άμεσα, η μελέτη τους γίνεται έμμεσα από τον τρόπο που εκδηλώνονται στη συμπεριφορά. Δηλαδή, μέσα από την παρατήρηση επιδίωξης στόχων, τον προσανατολισμό του ατόμου προς ή μακριά από διάφορους πιθανούς στόχους και από την έκφραση προτιμήσεών του και επιλογών μεταξύ εναλλακτικών δυνατικών στόχων, μπορούμε να συμπεράνουμε για τα αντίστοιχα κίνητρα του ατόμου.

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Ποιος είναι ο ρόλος της πρώτης παραγράφου;/ Με ποιον τρόπο λειτουργεί συνδετικά η πρώτη παράγραφος;

B2. Ποιο είναι το θέμα της δεύτερης παραγράφου; Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται;/ Γιατί είναι αναγκαία τα παραδείγματα στη δεύτερη παράγραφο;

B3. Να αναλύσετε τη δομή της τρίτης παραγράφου και να αναγνωρίσετε τον τρόπο ανάπτυξης.

B4. Τι είδους τεκμήρια κυρίως χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να στηρίξει τη θέση του; Πώς κρίνετε την επιλογή του αυτή;

B5. Να βρείτε ένα αντώνυμο των παρακάτω λέξεων: ζωικός, πολυδιάστατος, δραστηριοποίηση, συγκεκριμένος, εκούσιος, κύρος, άμεσα, άνετος, συνήθως, δυνητικός.

B6. Μπορείτε να σκεφτείτε περιπτώσεις (παραδείγματα όπως στη 2^η και 3^η παράγραφο) που τα κίνητρα των πράξεων δεν είναι εμφανή;

31. Το κινητό τηλέφωνο σαν πολυμέσο

Παντελής Μπουκάλας, διασκευασμένα αποσπάσματα

[...] Το πώς φτάσαμε να καταντήσουμε εξαρτημένοι από ένα εξαρτηματάκι διευκολυντικό, υποτίθεται, της καθημερινότητάς μας είναι μια ολόκληρη ιστορία, που αν γραφτεί, ίσως και να φέρει τον τίτλο «φετιχιστικός καταναλωτισμός». Το πράγμα πάντως είχε φανεί σχεδόν από την αρχή, πριν εγκατασταθεί η «κινητή δημοκρατία»: το κινητό δεν ήταν μόνο για να το χρησιμοποιούμε, αλλά και για να το δείχνουμε. Άλλη μια φορά πέσαμε εκουσίως θύματα του φαίνεσθαι.

Δώρα της τεχνολογίας είναι η ηλεκτρική κουζίνα και το κινητό, και, τουλάχιστον όταν πρωτοεμφανίστηκαν και πριν η χρήση τους γίνει μαζικότητα, λειτούργησαν και τα δύο σαν σύμβολα και δείκτες του κοινωνικού στάτους. Εδώ, όμως, εξαντλούνται τα κοινά τους γνωρίσματα. Ακόμα και αν δεχτούμε ότι η ηλεκτρική κουζίνα επηρέασε μέχρι ενός σημείου τη διαίτά μας, εξοικειώνοντάς μας με τη δεσπόζουσα Λογική Fast, δεν ανέτρεψε την «κουλτούρα του φαγητού», για να την πω κάπως βαρύτερα. Αντίθετα, το κινητό έφθειρε και αλλοίωσε, αν δεν ανέτρεψε, μια πολύχρονη κουλτούρα, συστατικά στοιχεία της οποίας ήταν η διακριτικότητα και η ιδιωτικότητα, που ακόμα και αν παραβιάζονταν, διατηρούσαν τη βαρύτητά τους.

Σε όλους έχει τύχει να γίνουν άθελά τους αυθήκοι μάρτυρες, σε δημόσιους χώρους συνδιαλέξεων ποικίλου περιεχομένου και κλιμακούμενου εκμυστηρευτικού τόνου που δεν θα ήθελαν ποτέ να τις ακούσουν. Εδώ το ιδιωτικό (ο μικροχώρος του ομιλούντος στο κινητό) εισβάλλει αδιάκριτος στον δημόσιο χώρο και επιβάλλεται προκαλώντας δυσφορία σε όσους τουλάχιστον δεν είναι επαγγελματίες κουτσομπόληδες.

Το αντίθετο συμβαίνει όταν με όχημα και πάλι το κινητό (με άρμα μάλλον) το δημόσιο εισβάλλει στο ιδιωτικό και το καταργεί. Αυτό συμβαίνει με δύο τρόπους. Πρώτον, όταν οι τηλεφωνικές μας συνδιαλέξεις, και αυτές που αφελώς νομίζουμε πως είναι οι πλέον προστατευόμενες και απόρρητες, παρακολουθούνται από κρατικούς ή υπερεθνικούς πράκτορες. Δεύτερον, όταν το «αθώο» κινητό του τυχαίου διπλανού λειτουργεί με την ενσωματωμένη μικροκάμερά του σαν χαφιάς, καταγράφει λέξεις και εικόνες και κάποια στιγμή το «υλικό» της παράνομης καταγραφής προωθείται στην τηλεόραση ή και στο Ίντερνετ.

[...]

Κατά κάποιο τρόπο, το κινητό έχει γίνει ένα πολυμέσο-σύμβολο των καιρών μας εδώ και μία δεκαετία. Εκτός από χρήσιμο εργαλείο για τις συνεννοήσεις μας είναι και ένα πλεί στέισον χειρός, για να αποκοιμίζουμε την αμηχανία μας παίζοντας φιδάκι ή ό,τι άλλο. Είναι, σε πολλές περιπτώσεις, ένα υποκατάστατο του κομπολογιού ή και του (κομμένου) τσιγάρου, ένα αμυντικό αντανάκλαστικό των δακτύλων. Είναι μέσον εκβιασμού ή διασυρμού, ενίοτε στο πλαίσιο της «ερευνητικής δημοσιογραφίας». Και βέβαιο είναι το σύνεργο που, δια των SMS, υλοποιεί τη «λαϊκή συμμετοχή» και την «άμεση δημοκρατία» στην ευτελέστερη εκδοχή τους, όταν «ψηφίζουμε» στη Γιουροβίζιον ή όπου αλλού.

Να του φερθούμε όπως φέρθηκαν στην Αγγλία οι λουδιστές, στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν κατέστρεφαν τα μηχανήματα από τον φόβο της ανεργίας, δεν έχει νόημα. Να κηρύξουμε κινητοαπαγόρευση, στα πρότυπα της ποτοαπαγόρευσης, και πάλι δεν οδηγεί πουθενά. Και εν πάση περιπτώσει, όταν οι παιδονομικές πρακτικές αμφισβητούνται πλέον ακόμα και αν αφορούν παιδιά, πώς να μετατοπιστούν σε ανθρώπους ενήλικους, τυπικώς ώριμους και υπεύθυνους δηλαδή.

Προφορική και ουσιαστική άσκηση: να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου (λεξιλόγιο, συντακτικό, σχήματα λόγου, γραμματικοί τύποι). Εντοπίστε στοιχεία που σας αρέσουν και στοιχεία που δε σας αρέσουν.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να αποδώσεις το κείμενο σε περίληψη 100 – 120 λέξεων.

Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις προφορικά στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Να αναπτύξεις σε μία παράγραφο 70-80 λέξεων με αιτιολόγηση την παρακάτω φράση του κειμένου: «Να κηρύξουμε κινητοαπαγόρευση, στα πρότυπα της ποτοαπαγόρευσης, και πάλι δεν οδηγεί πουθενά».

B1. Να αναπτύξεις σε μία παράγραφο 70-80 λέξεων εξηγώντας το περιεχόμενό της: «(το κινητό) είναι και ένα πλεί στέισον χειρός, για να αποκοιμίζουμε την αμηχανία μας παίζοντας φιδάκι ή ό,τι άλλο».

B2. Να εξηγήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στην πρώτη παράγραφο.

B2. Μπορείτε να τεκμηριώστε ότι η δεύτερη παράγραφος αναπτύσσεται α) με παραδείγματα, β) με σύγκριση-αντίθεση; («Δώρα της τεχνολογίας... τη βαρύτητά τους»).

B2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τέταρτη παράγραφος του κειμένου; («Το αντίθετο συμβαίνει... και στο Ιντερνετ»).

B2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η πέμπτη παράγραφος του κειμένου; («Κατά κάποιο τρόπο... ή όπου αλλού»).

B3. Ποιος είναι ο ρόλος των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων/ φράσης στη δεύτερη παράγραφο; όταν, όμως, Ακόμα και αν, Αντίθετα.

B3. Να εξηγήσεις ποιο είναι το περιεχόμενο στις παρακάτω φράσεις του κειμένου όπου χρησιμοποιούνται εισαγωγικά: «κινητή δημοκρατία», «αθώο», «ψηφίζουμε».

B4. Στις παρακάτω περιπτώσεις ο συγγραφέας χρησιμοποιεί άλλοτε το ελληνικό και άλλοτε το λατινικό αλφάβητο για την απόδοση λέξεων. Μπορείτε να σκεφτείτε με ποιο κριτήριο επιλέγει το ένα ή το άλλο; Ιντερνετ, πλεί στέισον, Λογική Fast, SMS.

B4. Με τις παρακάτω λέξεις του κειμένου να φτιάξεις φράσεις ώστε να φαίνεται η σημασία τους: αμηχανία, διασυρμού, ευτελέστερη (ευτελής), πρότυπα, παιδονομικές. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις τις λέξεις σ' όποιον τύπο θέλεις.

Γ. Ο συγγραφέας, στα αποσπάσματα που διάβασες, επισημαίνει αρνητικά στοιχεία του κινητού και ισχυρίζεται ότι το κινητό αλλοίωσε τον τρόπο ζωής που είχε χαρακτηριστικά την διακριτικότητα και την ιδιωτικότητα. Μπορείς να γράψεις ένα κείμενο που θα σκοπεύει να τονίσει τη θετική όψη του κινητού και τους τρόπους που μπορεί να διασφαλιστεί η διακριτικότητα και η προσωπική ζωή του καθενός. (Και να μη μπορείς, πρέπει να προσπαθήσεις, επειδή γράφεις στο σχολείο και η επίδοσή σου θα καθορίσει τον βαθμό και τα μόριά σου για την εισαγωγή στα ΑΕΙ, 500 περίπου λέξεις).

Ακολουθεί το κείμενο πλήρες. Μπορείτε να εντοπίσετε τα σημεία που χρησιμοποιήθηκαν; Νομίζετε ότι αλλοιώνεται η σκέψη του συγγραφέα; Έχουμε δικαίωμα να διασκευάζουμε κείμενα άλλων;

Παντελής Μπουκάλας, Το κινητό τηλέφωνο σαν πολυμέσο

Επειδή έχει και η νοσταλγία τα όριά της και τους λόγους της, προφανώς και δεν νοσταλγεί κανένας, στον καιρό της ηλεκτρικής κουζίνας, την εποχή που για να ετοιμάσουν το φαγητό τους οι άνθρωποι έπρεπε να βγουν για ξύλα ή κάρβουνα, ν' ανάψουν φωτιά και να 'χουν συνεχώς τον νου τους· και αν τύχει να μας πιάσει ο καημός της «παράδοσης», είτε αυθορμήτως είτε επειδή αφεθήκαμε στη σαγήνη διαφημίσεων που προπαγανδίζουν την αυθεντικότητα και τη γνησιότητα, ε, θα πληρώσουμε κάτι παραπάνω σε κάνα μαγέΡΙκο ειδικευμένο στη γάστρα ή στο «μαστέλο», αλλά φούρνο στο διαμέρισμά μας δεν μπορούμε να φτιάξουμε, ακόμα και να το θέλουμε. Προφανώς, επίσης, δεν νοσταλγεί κανένας την (τόσο κοντινή, αλλά και τόσο μακρινή πια) εποχή που πήγαινε διακοπές σε κάποιο νησί και έπρεπε να στηθεί ώρα πολλή μπροστά σε ένα τηλεφωνικό θάλαμο ή σε κάποιο περίπτερο για να τηλεφωνήσει στους δικούς του, μια φορά στις δύο μέρες ή στις πέντε, κατά τον «ψυχαναγκασμό» του ο καθένας. Τώρα, με το κινητό σου, δεν έχεις τέτοιες έγνοιες και, φαινομενικά, εντελώς φαινομενικά, ο χρόνος βρίσκεται υπό την εξουσία σου και δεν θα τον χαραμίσεις σε ουρές· αυτό ήταν άλλωστε, κατά τις πρώτες διαφημίσεις του νέου προϊόντος, το ισχυρότερο πλεονέκτημα του κινητού, το δέλεαρ: ότι απελευθερώνει τον κάτοχο και χρήστη του και ότι τον ξεχωρίζει τιμητικά από τους οπισθοδρομικούς του «σταθερού». Το πώς φτάσαμε να καταντήσουμε εξαρτημένοι από ένα εξαρτηματάκι διευκολυντικό, υποτίθεται, της καθημερινότητάς μας είναι μια ολόκληρη ιστορία, που αν γραφτεί, ίσως και να φέρει τον τίτλο «φетиχιστικός καταναλωτισμός». Το πράγμα πάντως είχε φανεί σχεδόν από την αρχή, πριν εγκατασταθεί η «κινητή δημοκρατία» (που όπως κάθε δημοκρατία, έχει και αυτή τα όριά της: άλλο οι μπαγκατέλες και άλλο οι συσκευές που μόνο καφέ δεν φτιάχνουν): το κινητό δεν ήταν μόνο για να το χρησιμοποιούμε, αλλά (κυρίως αυτό) και για να το δείχνουμε. Αλλη μια φορά πέσαμε εκουσίως θύματα του φαίνεσθαι.

Δώρα της τεχνολογίας είναι η ηλεκτρική κουζίνα και το κινητό, και, τουλάχιστον όταν πρωτοεμφανίστηκαν και πριν η χρήση τους γίνει μαζικότατη, λειτούργησαν και τα δύο σαν σύμβολα και δείκτες του κοινωνικού στάτους. Εδώ, όμως, εξαντλούνται τα κοινά τους γνωρίσματα. Ακόμα και αν δεχτούμε ότι η ηλεκτρική κουζίνα (κι από κοντά, από κάποια στιγμή κι έπειτα, τα μικροκύματα) επηρέασε μέχρι ενός σημείου τη διαίτά μας, εξοικειώνοντάς μας με τη δεσπύζουσα Λογική Fast, δεν ανέτρεψε την «κουλτούρα του φαγητού», για να την πω κάπως βαρύγδουπα. Αντίθετα, το κινητό (και μόνο του αλλά και ως τμήμα του συνολικότερου πολιτισμού της εικόνας, της τηλεοπτικής εικόνας συμπεριλαμβανομένης) έφθιρε και αλλοίωσε, αν δεν ανέτρεψε, μια πολύχρονη κουλτούρα, συστατικά στοιχεία της οποίας ήταν η διακριτικότητα και η ιδιωτικότητα, που ακόμα και αν παραβιάζονταν, διατηρούσαν τη βαρύτητά τους.

Σε όλους έχει τύχει να γίνουν άθελά τους αυτήκοοι μάρτυρες, σε δημόσιους χώρους (σε κάποιο καράβι, σε λεωφορείο, σε νοσοκομείο, σε προθαλάμους ιατρείων, στην κερκίδα ενός γηπέδου, στην αίθουσα κάποιου συνεδρίου, σε καφετέρια ή ταβέρνα, στη θερινή αμμουδιά) συνδιαλέξεων ποικίλου περιεχομένου και κλιμακούμενου εκμυστηρευτικού τόνου που δεν θα ήθελαν ποτέ να τις ακούσουν. Εδώ το ιδιωτικό (ο μικροχώρος του ομιλούντος στο κινητό) εισβάλλει αδιάκριτος στον δημόσιο χώρο και επιβάλλεται προκαλώντας δυσφορία σε όσους τουλάχιστον δεν είναι επαγγελματίες κουτσομπόληδες. Το αντίθετο συμβαίνει όταν με όχημα και πάλι το κινητό (με άρμα μάλλον) το δημόσιο εισβάλλει στο ιδιωτικό και το καταργεί. Αυτό συμβαίνει με δύο τρόπους. Πρώτον, όταν οι τηλεφωνικές μας συνδιαλέξεις, και αυτές που αφελώς νομίζουμε πως είναι οι πλέον προστατευόμενες και απόρρητες, παρακολουθούνται από κρατικούς ή υπερεθνικούς πράκτορες (από την ΚΥΠ και τα τόσα παρακλάδια της έως το ΕΣΕΛΟΝ). Δεύτερον, όταν το «αθώο» κινητό του τυχαίου διπλανού λειτουργεί με την ενσωματωμένη μικροκάμερά του σαν χαφιάς, καταγράφει λέξεις και εικόνες και κάποια στιγμή το «υλικό» της παράνομης καταγραφής προωθείται στην τηλεόραση ή και στο Ιντερνετ. Κι αν είναι ίσως πιθανό να συγχωρεθεί το

καινούργιο παραθαλάσσιο άθλημα των πισσικαδών, που «αποθηκεύουν» εικόνες με στριγκάκια και τόπλες για να κάνουν ανταλλαγές στην παρέα τους, πώς να συγχωρεθεί το προσκλητήριο (από κιτρινοφυλλάδες και επίσης κίτρινες τηλεοπτικές εκπομπές) να γίνουμε όλοι επ' αμοιβή χαφιέδες, να «γράψουμε» με το κινητό μας τους «επώνυμους» της γειτονιάς μας και να πουλήσουμε το φρέσκο πράμα στους έντυπους ή ηλεκτρονικούς διακινητές κακοήθειας, προς διαπόμπευση ή και εκβιασμό;

Για να ικανοποιούνται οι κερδοθηρικές ορέξεις των βιομηχανιών, οι «γενιές» των κινητών ακολουθούν η μια την άλλη με ταχύτητα μεγαλύτερη και από την ταχύτητα με την οποία η μια γενιά αυτοκινήτων παραχωρεί τη θέση της στην αμέσως επόμενη και αποσύρεται σε κάποια «μάντρα», περιμένοντας τη διάδοχό της, που δεν θ' αργήσει και αυτή να θεωρηθεί ντεμοντέ. Καταιγιστικές οι διαφημίσεις που διαλαλούν τα αγαθά της μιας ή της άλλης μάρκας, της μιας ή της άλλης επιχείρησης κινητής τηλεφωνίας, βεβαιώνουν τους καταναλωτές ότι το σύνεργο-μπιχλιμπίδι που κρατάνε στα χέρια τους και που με χαρά το αγόρασαν μόλις ένα δίμηνο πριν, δεν είναι πια «μοντέρνο», «όμορφο», «γρήγορο». Αν το κινητό προοριζόταν απλώς για να ικανοποιήσει απλώς ανάγκες (έστω και ψευδείς ή τεχνητά διογκωμένες) και όχι για να καλλιεργήσει φαντασιώσεις, πολλοί διαφημιστές θα είχαν κηρύξει προ πολλού πτώχευση.

Εκτός από τη φαντασίωση της ελευθερίας και της αποδέσμευσης, που λειτούργησε σαν προωθητής των πωλήσεων, το «πακέτο» περιλαμβάνει και άλλες «προσφορές». Περιέχει πρώτα πρώτα τη φαντασίωση της ασφάλειας (και μάλιστα σε ένα κόσμο που υποτίθεται ότι έχει γεμίσει παγίδες και καταργάρηδες): «ό,τι και να σου τύχει, θα ειδοποιήσεις πάραυτα»· και επειδή προέχει η ατομική μας ασφάλεια (ή απλώς η όρεξή μας να παιδαρίσουμε) οδηγούμε μιλώντας στο κινητό, αδιαφορώντας για την ασφάλεια των άλλων, πεζών και εποχουμένων. Περιέχει έπειτα την ψευδαίσθηση της «διαρκούς επικοινωνίας» με τους πάντες και για τα πάντα, σοβαρά, σοβαροφανή και αστεία. Κάποια στιγμή, δεν μπορεί, θα δημοσιευτούν στατιστικές που θα αποδεικνύουν και με μαθηματικό τρόπο αυτό που πολλοί υποθέτουμε ή φοβόμαστε: ότι όσο συχνότερα συνομιλούμε τηλεφωνικά με κάποιον τόσο αραιότερα βλέπομαστε. Ακόμα και τις ευχές μας άλλωστε, στις μεγάλες και τις μικρές γιορτές, συνηθίζουμε να τις στέλνουμε με μηνύματα, από το κινητό μας στο κινητό του εορτάζοντος, σχεδόν για να βγάλουμε την υποχρέωση και αποκλείοντας εκ των προτέρων την πιθανότητα ανταπόκρισης. Κάπως έτσι η «διαρκής επικοινωνία» και υπονομεύει την κοινωνία αλλά και αυτοκαταργείται. Ποια επικοινωνία μπορεί να συντελεστεί με ένα μόνο εταίρο;

Κατά κάποιο τρόπο, το κινητό έχει γίνει ένα πολυμέσο-σύμβολο των καιρών μας εδώ και μία δεκαετία. Εκτός από χρήσιμο (πάντως όχι αναντικατάστατο, παρά τα φαινόμενα) εργαλείο για τις συνεννοήσεις μας είναι (και όχι μόνο για τους πισσικαδές χρήστες του) και ένα πλεί στείσον χειρός, για να αποκοιμίζουμε την αμηχανία μας παίζοντας φιδάκι ή ό,τι άλλο. Είναι, σε πολλές περιπτώσεις, ένα υποκατάστατο του κομπολογιού ή και του (κομμένου) τσιγάρου, ένα αμυντικό αντανεκλαστικό των δακτύλων. Είναι μέσον εκβιασμού ή διασυρμού, ενίοτε στο πλαίσιο της «ερευνητικής δημοσιογραφίας». Και βέβαιο είναι το σύνεργο που, δια των SMS, υλοποιεί τη «λαϊκή συμμετοχή» και την «άμεση δημοκρατία» στην ευτελέστερη εκδοχή τους, όταν «ψηφίζουμε» στη Γιουροβίζιον ή όπου αλλού.

Να του φερθούμε όπως φέρθηκαν στην Αγγλία οι λουδιστές, στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν κατέστρεφαν τα μηχανήματα από τον φόβο της ανεργίας, δεν έχει νόημα. Να κηρύξουμε κινητοαπαγόρευση, στα πρότυπα της ποτοαπαγόρευσης, και πάλι δεν οδηγεί πουθενά. Και εν πάση περιπτώσει, όταν οι παιδονομικές πρακτικές αμφισβητούνται πλέον ακόμα και αν αφορούν παιδιά, πώς να μετατοπιστούν σε ανθρώπους ενήλικους, τυπικός ώριμος και υπεύθυνος δηλαδή.

32. Γλώσσα και νέες τεχνολογίες: πολιτική και κοινωνική διάσταση

Α.-Φ. Χριστίδης,

Όταν το CD Rom αντικαθιστά την άμεση επαφή με τη φύση, εκεί όπου είναι δυνατή, ο εκπαιδευτικός του ρόλος έχει μετατραπεί σε αντικειμενικό ρόλο, σε μια "τραγωδία της γνώσης", όπως θα έλεγαν ορισμένοι (Virilio 1998, 121), σε μια "βιομηχανία της λήθης" σύμφωνα με μια άλλη διατύπωση (Virilio ό.π., 137). Όταν το διάγραμμα που πληροφορεί τον επισκέπτη πού βρίσκεται κάποιος μέσα σ' ένα κτίριο, αντικαθίσταται από τον υπολογιστή, βρισκόμαστε μπροστά σ' αυτό που σωστά ονομάστηκε "τεχνολογία του άχρηστου" (Virilio ό.π., 205-206· Morris-Suzuki, στο Davis, Hirschl & Stack ό.π., 25), ως απόρροια του γενικευμένου καταναλωτισμού που προωθείται από τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Όταν σ' ένα κείμενο τόσο επίσημο όσο η Λευκή Βίβλος για τη διδασκαλία και τη μάθηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1995) διαβάζουμε (ό.π., 22) ότι "η κοινωνία της πληροφορίας θα αλλάξει (μέσω εκπαιδευτικών λογισμικών) τις μεθόδους διδασκαλίας, αντικαθιστώντας την υπερβολικά "παθητική" σχέση δασκάλου-μαθητή με μια νέα... διαδραστική σχέση", έχουμε κάθε λόγο να ανησυχούμε μπροστά σε μια άποψη η οποία, εν πάση σοβαρότητι, προγράφει, κατ' ουσίαν, τη σχέση δασκάλου-μαθητή ως "παθητική", για να την αντικαταστήσει με την "ενεργητική" σχέση μαθητή-λογισμικών ή, έστω, μαθητή-δασκάλου-λογισμικών (βλ. 5.13). Οι έννοιες "ενεργητικός"- "παθητικός" μοιάζουν να χάνουν τη σημασία τους.

ΘΕΜΑΤΑ

A. Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε εξήντα (60) περίπου λέξεις.

Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

B1. Τι ακριβώς παραθέτει σε παρενθέσεις ο συγγραφέας; Για ποιο λόγο; Σε ποια περίπτωση χρησιμοποιεί την παρένθεση με διαφορετικό τρόπο;

B2. Το κείμενο είναι ένας συλλογισμός. Να βρείτε τον τρόπο που αναπτύσσεται (επαγωγή, παραγωγή, αναλογία). Να τον κατατάξετε με βάση το είδος των προκειμένων προτάσεων (υποθετικός, διαζευκτικός, κατηγορικός). Σε κάθε περίπτωση τεκμηριώνετε την απάντησή σας.

B3. Να αναπτύξετε το περιεχόμενο των παρακάτω μεταφορικών φράσεων:

- α) «τραγωδία της γνώσης»,
- β) «βιομηχανία της λήθης»,
- γ) «τεχνολογία του άχρηστου»

B4. Με αφορμή τη φράση «τεχνολογία του άχρηστου», μπορείτε να σκεφτείτε περιπτώσεις που η τεχνολογία δεν προσφέρει τίποτα περισσότερο από άλλα «απλά» μέσα; (ίσως μάλιστα μπορεί να προκαλέσει και προβλήματα)

B5. Ποια είναι η σημασία της «προγραφής» («προγράφει, κατ' ουσίαν, τη σχέση δασκάλου-μαθητή»). Μπορείτε να αναζητήσετε την ιστορική σημασία της λέξης;

B6. Ο συγγραφέας αποδέχεται ότι η σχέση καθηγητή – μαθητή είναι παθητική; Υπάρχει κάποιος λόγος για τον οποίο πρέπει να ανησυχούμε; Πώς καταλαβαίνουμε την έννοια «παθητική» σχέση; Από ποιους παράγοντες εξαρτάται η σχέση καθηγητή- μαθητή; (πλαίσιο, χρόνος μέθοδος, διάθεση, σκοπός, μάθημα).

B7. Τι θα πει «κλειστά λογισμικά»;

Γ. Για ποιο λόγο, σύμφωνα με τον Α.-Φ. Χριστίδη, «οι έννοιες "ενεργητικός"- "παθητικός" μοιάζουν να χάνουν τη σημασία τους»; Με βάση την δική σας μαθητική πορεία να περιγράψετε περιπτώσεις νιώσατε ότι συμμετέχετε ενεργητικά στο μάθημα. Ποια χαρακτηριστικά είχε η συμμετοχή σας; Αν δε βρίσκετε τέτοιες περιπτώσεις (ενεργής συμμετοχής), ποιοι παράγοντες νομίζετε ότι εμπόδιζαν την συμμετοχή σας; (400-500 λέξεις)

το κείμενο υπάρχει στον «Εγκυκλοπαιδικό Οδηγό για τη Γλώσσα», στο βιβλίο του Α.-Φ. Χριστίδη «Γλώσσα, πολιτική, πολιτισμός»

και στην Πύλη για την ελληνική γλώσσα, εδώ <http://www.greek-language.gr/greekLang/... index.html>

Ακολουθεί το κείμενο πλήρες. Μπορείτε να εντοπίσετε τα σημεία που χρησιμοποιήθηκαν; Νομίζετε ότι αλλοιώνεται η σκέψη του συγγραφέα; Έχουμε δικαίωμα να διασκευάζουμε κείμενα άλλων;

Γλώσσα και νέες τεχνολογίες: πολιτική και κοινωνική διάσταση

Α.-Φ. Χριστίδης, 23/10/1999

Στο Πανεπιστήμιο της Indiana των Η.Π.Α. δημιουργήθηκε πρόσφατα ένα νέο τμήμα Παιδαγωγικής (Crouch, στο Mills 1997, 187) όπου, ενόψει των αναγκών της βιομηχανίας σε προσωπικό με προσόντα "γραμματισμού" στις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής, αναπτύσσονται προγράμματα διδασκαλίας της πληροφορικής τεχνολογίας σε πολύ πρώιμες ηλικίες. Το Πανεπιστήμιο, μας πληροφορεί μία από τις διδάσκουσες στο τμήμα αυτό (ό.π.), εισέπραξε εκατομμύρια δολάρια για εξοπλισμό στην κατεύθυνση αυτή. Τα χρήματα αυτά προέρχονται από μεγάλες πολυεθνικές, όπως η AT&T και η MCI, και παρέχονται αφειδώς, γιατί η επένδυση στην πρώιμη ευαισθητοποίηση των παιδιών στις νέες τεχνολογίες θεωρείται εξαιρετικά συμφέρουσα.

Η ίδια διδάσκουσα μας πληροφορεί για κάποιες χαρακτηριστικά "ανορθολογικές" όψεις αυτού του πυρετώδους εγχειρήματος. Έτσι, για να βρει κανείς πού είναι το γραφείο κάποιου μέλους του προσωπικού του τμήματος, πρέπει να χρησιμοποιήσει υπολογιστή και όχι, απλά, ένα διάγραμμα. Η χρήση υπολογιστών, επισημαίνει η ίδια, επιτρέπει μεγάλες τάξεις, γιατί η βαθμολόγηση μπορεί να γίνει ηλεκτρονικά, κι έτσι δεν χρειάζεται να προσλαμβάνονται βοηθοί για τη διδασκαλία με το παρεπόμενο κόστος. Ποιες είναι όμως οι επιπτώσεις αυτής της "οικονομίας"; Οι μαθητές του Τμήματος Βιολογίας δεν κάνουν πλέον εκπαιδευτικά ταξίδια, όχι μόνο γιατί δεν υπάρχουν χρήματα για λεωφορεία αλλά, επιπλέον, γιατί οι τάξεις είναι πολύ μεγάλες και δεν υπάρχουν βοηθοί για να τους συνοδεύσουν. Και αυτό, παρόλο που στην Indiana υπάρχουν μεγάλα δάση με πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Αν και θα κόστιζε πολύ λιγότερα να επισκεφθούν την ίδια τη φύση και τον πληθυσμό της, επιλέγονται τα CD Roms και η "τεχνητή" φύση [virtual nature]. Αυτή η όψη του ζητήματος αγνοείται, σχολιάζει η συγκεκριμένη διδάσκουσα, γιατί αυτό που διακυβεύεται στην πρώιμη εκπαίδευση των παιδιών στις νέες τεχνολογίες είναι τεράστια οικονομικά συμφέροντα του στρατιωτικοβιομηχανικού συμπλέγματος (ό.π., 187).

Τα παραδείγματα αυτά εικονογραφούν χαρακτηριστικά τη φύση αυτού που ονομάστηκε "επανάσταση της πληροφορικής" ή, από άλλες πλευρές που εκπροσωπούν την κριτική τοποθέτηση, "καπιταλισμός της πληροφορίας" (information capitalism• βλ. σχετικά Davis, Hirschl & Stack 1997): τον καθορισμό της

"επανάστασης" αυτής (όπως και προηγούμενων, π.χ. Βιομηχανική Επανάσταση) από τις ανάγκες περιορισμού του κόστους εργασίας, ελέγχου της εργατικής δύναμης και δημιουργίας νέων αγορών και νέων εμπορευμάτων. Όπως έχει παρατηρηθεί (Mills ό.π., 179), "οι πολυεθνικές εταιρείες δεν θα μπορούσαν να υπάρξουν χωρίς τους υπολογιστές", "ο ρυθμός... της παγκοσμιοποίησης (της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς) οφείλεται στις νέες... τεχνολογίες της επικοινωνίας"(Davis, Hirschl & Stack ό.π., 8).

Ο ιστορικός καθορισμός αυτής της νέας πραγματικότητας επιβάλλει την κριτική αξιολόγηση των -τεράστιων- δυνατοτήτων της, αλλά και των περιορισμών της, και δεν επιτρέπει τη μυθοποίησή της μέσα από την αναγωγή της στο -γνωστό- ανιστορικό σχήμα μιας γραμμικής, καθολικής έννοιας "προόδου". Η μυθοποίηση αυτή -που προωθείται για προφανείς λόγους- συγκαλύπτει το γεγονός ότι η τεχνολογική λογικότητα -στη σύγχρονη εκδοχή της- καθορίζεται από τις ιστορικές συντεταγμένες ενός συγκεκριμένου κοινωνικοοικονομικού μορφώματος -του καπιταλισμού ή, ακριβέστερα, του ύστερου καπιταλισμού- που βασίζει την ύπαρξή του στον έλεγχο της εργασίας και στις συναρτημένες έννοιες "κόστος"- "κέρδος"(Whitherford, στο Davis, Hirschl & Stack ό.π., 198-202, 243). Και, βεβαίως, συστατικό της μυθοποίησης αυτής είναι η προώθηση της άποψης της "ουδετερότητας" των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας. Αλλά κάθε νέα τεχνολογία, στον βαθμό που είναι η ίδια μια μορφή δύναμης και συνδέεται με συγκεκριμένα ιστορικά μορφώματα εξουσίας, καθορίζεται από υπόρρητες αξίες που αφορούν το κοινωνικό γίγνεσθαι. Δεν υπάρχει "ουδέτερη" τεχνολογία (Mills ό.π., 177-179).

Όταν το CD Rom αντικαθιστά την άμεση επαφή με τη φύση, εκεί όπου είναι δυνατή, ο εκπαιδευτικός του ρόλος έχει μετατραπεί σε αντικαταστάσιμο ρόλο, σε μια "τραγωδία της γνώσης", όπως θα έλεγαν ορισμένοι (Virilio 1998, 121), σε μια "βιομηχανία της λήθης" σύμφωνα με μια άλλη διατύπωση (Virilio ό.π., 137). Όταν το διάγραμμα που πληροφορεί τον επισκέπτη που βρίσκεται κάποιος μέσα σ' ένα κτίριο, αντικαθίσταται από τον υπολογιστή, βρισκόμαστε μπροστά σ' αυτό που σωστά ονομάστηκε "τεχνολογία του άχρηστου"(Virilio ό.π., 205-206• Morris-Suzuki, στο Davis, Hirschl & Stack ό.π., 25), ως απόρροια του γενικευμένου καταναλωτισμού που προωθείται από τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Όταν σ' ένα κείμενο τόσο επίσημο όσο η Λευκή Βίβλος για τη διδασκαλία και τη μάθηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1995) διαβάζουμε (ό.π., 22) ότι "η κοινωνία της πληροφορίας θα αλλάξει (μέσω εκπαιδευτικών λογισμικών) τις μεθόδους διδασκαλίας, αντικαθιστώντας την υπερβολικά "παθητική" σχέση δασκάλου-μαθητή με μια νέα... διαδραστική σχέση", έχουμε κάθε λόγο να ανησυχούμε μπροστά σε μια άποψη η οποία, εν πάση σοβαρότητι, προγράφει, κατ' ουσίαν, τη σχέση δασκάλου-μαθητή ως "παθητική", για να την αντικαταστήσει με την "ενεργητική" σχέση μαθητή-λογισμικών ή, έστω, μαθητή-δασκάλου-λογισμικών (βλ. 5.13). Οι έννοιες "ενεργητικός"- "παθητικός" μοιάζουν να χάνουν τη σημασία τους.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, αυτό που διαφαίνεται είναι το εμπορευματικό κίνητρο που περιστρέφεται γύρω από ένα νέο "προϊόν", την πληροφορία, την τυποποιημένη, εμπορευματοποιημένη πληροφορία, όπως συναρθρώνεται με την αγορά εργασίας και τις προτεραιότητες των ρυθμιστών της. Και το χαρακτηριστικό αυτής της τυποποιημένης, εμπορευματοποιημένης πληροφορίας είναι η γενικευμένη ψηφιοποίηση του αναλογικού και η συνακόλουθη υποβάθμιση της αναλογικής ανθρώπινης εμπειρίας, που υποβαθμίζει την ψηφιακή, αναλυτική της διάσταση: το άρρητο, το συμφραστικό, το συνειρμικό, το μνημονικό, το πολιτισμικό.

Και αυτή η γενικευμένη υποβάθμιση του αναλογικού προς όφελος του ψηφιακού, που εναρμονίζεται με τις ανάγκες της εμπορευματικής τυποποίησης της πληροφορίας, αφορά καίρια τη γλώσσα. Η αντίληψη που προωθείται, βασίζεται σε μια ακραία εργαλειακή αντίληψη για τη γλώσσα -συμβατή με την ψηφιακή τεχνολογία-, η οποία αναδεικνύει την ψηφιακή της διάσταση -τις αναλυτικές, τυποποιημένες όψεις της- και υποβαθμίζει την ολιστική, αναλογική της διάσταση -τον συμφραστικό της χαρακτήρα - που τη διασυνδέει με τον πολιτισμό, τη μνήμη, το άρρητο αίσθημα, με ό,τι εν τέλει την κάνει γλώσσα "λέξεων και πραγμάτων" και όχι ένα συρρικνωμένο σύστημα

σημείων, αποκομμένο από την πολυμορφία -στον χώρο και τον χρόνο- της ζωντανής ανθρώπινης εμπειρίας (Virilio ό.π., 137• Mills ό.π., 183-185).

Η αντίληψη αυτή, παρά τις παταγώδεις αποτυχίες της (λ.χ. συμβολή των υπολογιστών στην κατανόηση των φυσικών γλωσσών, αυτόματη/μηχανική μετάφραση), εξακολουθεί να κυριαρχεί και να παράγει εκπαιδευτικά προϊόντα που εγκυμονούν, σύμφωνα με ορισμένους, τον κίνδυνο μιας βίαιας "ομοιογενοποίησης της συνείδησης"(Mills ό.π., 179).

Αυτή η ακραία εργαλειοποίηση της γλώσσας συνεχίζει βέβαια μια παράδοση εργαλειακής λογικότητας, που συνδέεται με την πορεία του ιστορικού καπιταλισμού. Η αλήθεια ταυτίζεται με την αποτελεσματικότητα (Virilio ό.π., 12), και ό,τι δεν συμφωνεί με τα κριτήρια του υπολογισμού και της χρησιμότητας αντιμετωπίζεται ως ύποπτο (βλ. Χορκχάιμερ & Αντόρνο [1944] 1986, 22, 42). Η γνώση συρρικνώνεται στην έννοια "δεδομένο", στην πρόσληψη, ταξινόμηση και χρήση δεδομένων. Και η ισχύς με την οποία περιβάλλονται τα δεδομένα, μέσα στην τυποποιημένη, εμπορευματική μορφή τους, υπονομεύει, αν δεν ακυρώνει, την όποια κριτική στάση απέναντί τους. Αλλά γνώση δεν είναι απλά η πρόσληψη, ταξινόμηση και χρήση των δεδομένων. Είναι, κατά κύριο λόγο, η δυνατότητα της κριτικής στάσης απέναντί τους, της άρνησης ή της ανατροπής τους. Αυτή είναι η ουσία της γνώσης (Mills ό.π., 182• Χορκχάιμερ & Αντόρνο ό.π., 44). Και η προϊστορία αυτής της συρρικνωτικής μεταμόρφωσης της σκέψης -της κριτικής σκέψης- θα πρέπει να αναζητηθεί στην τυποποίησή της, όπως αναγγέλλεται από τον Διαφωτισμό, για να φτάσει στην ακραία κορύφωσή της στον θετικισμό (Χορκχάιμερ & Αντόρνο [1944] 1986, 42). Σε μια προφητική διατύπωση, οι Χορκχάιμερ και Αντόρνο (ό.π., 42) περιγράφουν την εργαλειακή λογικότητα ως διαδικασία αντικειμενοποίησης της σκέψης, μέσα από τη μετατροπή της σε αυτόνομη, τυποποιημένη αυτοματική διαδικασία, η οποία ανταγωνίζεται τη μηχανή που παράγεται από αυτή την ίδια, ώσπου να την αντικαταστήσει τελικά η μηχανή. Η σημερινή πραγματικότητα επιβεβαιώνει αυτή την πρόγνωση: η εργαλειακή λογικότητα, ο εργαλειακός, τυποποιημένος λόγος της "κοινωνίας της πληροφορίας"(της κοινωνίας της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας της ελεύθερης αγοράς) είναι η κορύφωση της μεταμόρφωσης της σκέψης και της γνώσης σε δεδομένο, σε εργαλείο, σε εμπορεύσιμο, τυποποιημένο "πράγμα". Και απέναντι σ' αυτή την οριακή εμπορευματοποίηση και στη βαθύτερη σκηνοθεσία της οφείλει ο κάθε κριτικά σκεπτόμενος άνθρωπος να αντιπαρατεθεί. Μέσα από αυτή την αντιπαράθεση μπορεί να αναδειχθεί η κοινωνικά χρήσιμη διάσταση των νέων τεχνολογιών.

Και επειδή ενδέχεται τα όσα ακούστηκαν να έδωσαν την εντύπωση μιας ιδιαίτερα απαισιόδοξης ή και εχθρικής νεολοιδικής στάσης "απέναντι στις νέες τεχνολογίες, επιτρέψτε μου να κλείσω με την άποψη ενός μεγάλου ονόματος της σύγχρονης πληροφορικής, του Μ. Δερτούζου, καθηγητή της πληροφορικής στο MIT των Η.Π.Α. (1997, 175) : "Δεν είναι ξεκάθαρο αν η τεχνολογία των υπολογιστών και της επικοινωνίας βοηθά τη διαδικασία της μάθησης μ' ένα θεμελιώδη τρόπο... πρέπει να είμαστε συντηρητικοί, όταν το ζήτημα ανακύπτει σε σχέση με την εκπαίδευση των παιδιών μας. Δεν είναι αρκετό -και ίσως να είναι επιβλαβές- να χάσκουμε με θαυμασμό μπροστά σε μια νέα τεχνολογική προσέγγιση και να την ανακηρύσσουμε εκπαιδευτικά αποτελεσματική, επειδή συμβαίνει να μας συναρπάξει". Αν και από το παράθεμα αυτό απουσιάζει η βαθύτερη "συστημικότητα" του ζητήματος, δεν παύει να είναι ιδιαίτερα σημαντικό, στον βαθμό που προέρχεται από πηγή που συνδέεται με μία από τις "μητροπόλεις" των τεχνολογικών καινοτομιών στον χώρο της πληροφορικής.

33. Κάνουν οι νέες τεχνολογίες «θαύματα»;

Γιώργος Μαυρογιώργος, <http://edu.pep.uoi.gr/gmavrog/index2.html>

Στη σχετική συζήτηση που γίνεται προτείνονται τρεις εκδοχές για τη συμβολή των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Η μία είναι η εκδοχή της «πανάκειας». Σύμφωνα με αυτή, οι νέες τεχνολογίες έχουν απεριόριστες δυνατότητες για την επίλυση πολλών εκπαιδευτικών προβλημάτων. Είναι η «διαφημιστική» εκδοχή που προωθεί τις νέες τεχνολογίες στην εκπαιδευτική αγορά. Είναι φανερό ότι δημιουργείται μια αγορά νέων εκπαιδευτικών προϊόντων, που έχουν μάλιστα υψηλούς ρυθμούς ταχύτητας παλαιώσης. *Ενδεχομένη* υιοθέτηση αυτής της εκδοχής, εκτός των άλλων, μπορεί να δημιουργήσει πολλά προβλήματα στην εκπαίδευση, με την ανακατανομή των δαπανών και τη μετατόπιση των προτεραιοτήτων για την προμήθεια του απαραίτητου εξοπλισμού.

[...]

Μια άλλη σχετική εκδοχή φαίνεται πιο επεξεργασμένη, καθώς αναγνωρίζει τις παγίδες που εμπεριέχονται στις παραπάνω αντιλήψεις και προτείνει τη χρήση των νέων τεχνολογιών ως απλών μέσων και εργαλείων στην αντιμετώπιση των *διάφορων* εκπαιδευτικών προβλημάτων. Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή, οι νέες τεχνολογίες δεν είναι από μόνες τους ευεργετικές ή επικίνδυνες. Το κεντρικό ερώτημα είναι οι τρόποι χρήσης τους από την πλευρά των εκπαιδευτικών και των μαθητών/τριών.

Όπως γίνεται φανερό, η πρώτη εκδοχή αποθεώνει τις νέες τεχνολογίες, ενώ η δεύτερη αναγνωρίζει και εμπιστεύεται τον άνθρωπο-χρήστη, που έχει εκείνες τις κριτικές ικανότητες που είναι *απαραίτητες* για δημιουργική χρήση των νέων τεχνολογιών. Σε αυτή την περίπτωση, βέβαια, αποσιωπάται το γεγονός ότι οι τεχνολογίες εμπεριέχουν τα όρια της χρήσης τους, έχουν απρόβλεπτες επιπτώσεις και επηρεάζουν ή αλλάζουν τον άνθρωπο-χρήστη. Η χρήση τους δηλαδή προσδιορίζεται εν πολλοίς από τη δομή τους την ίδια. *Ας αναλογισθούμε π.χ.* τις σημαντικές αλλαγές που το στηθοσκόπιο επέφερε στον τρόπο άσκησης της ιατρικής, στις σχέσεις ασθενούς και ιατρού, με τη μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τις αφηγήσεις του ασθενούς στις ενδείξεις του μέσου. Όπως υποστηρίζει ο Ν. Πόστμαν (1997), οι νέες τεχνολογίες αλλάζουν τη δομή και την ποιότητα των ενδιαφερόντων μας, των ερωτημάτων μας, των προτεραιοτήτων μας: *αν δώσεις σε ένα μικρό παιδί σφυρί θα βλέπει τα πάντα και παντού καρφιά!* Το ζήτημα δηλαδή δεν είναι απλά αν οι μαθητές/τριες μπορούν να υιοθετούν προσωπικό ρυθμό μάθησης με τη χρήση των νέων τεχνολογιών, αλλά κυρίως πώς αλλάζουν οι αντιλήψεις για το μαθητή, για το σχολείο, τη γνώση κ.α., και ποιο είναι το νέο περιεχόμενό τους.

Η τρίτη εκδοχή που *διατυπώνεται* αναφορικά με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών είναι ακόμα πιο επεξεργασμένη, καθώς υιοθετεί την άποψη ότι η τεχνολογία δεν είναι «ουδέτερη». Γίνεται αποδεκτό, στην περίπτωση αυτή, ότι οι τεχνολογίες εμπεριέχουν τις μορφές χρήσης τους και προσδιορίζουν ως ένα βαθμό τους σκοπούς της χρήσης. Αναγνωρίζεται, επίσης, ότι υπάρχουν προβλήματα με το να εμπιστεύεται κανείς τυφλά τον ορθολογισμό του ανθρώπου, ο οποίος δε χρησιμοποιεί απλώς τις νέες τεχνολογίες για να έχει περισσότερη αποτελεσματικότητα στην επιδίωξη παλαιών στόχων. Οι νέες τεχνολογίες προκαλούν τους ανθρώπους σε αναζητήσεις στόχων που δεν ήταν εύκολο να τους συλλάβει κανείς με τα παλαιά μέσα. Γι' αυτό, σύμφωνα με αυτή την αντίληψη, οι χρήστες καλούνται να έχουν επίγνωση των απρόβλεπτων επιπτώσεων που είναι δυνατόν να προκύψουν από τη χρήση τους και να κάνουν πάντα ένα ισολογισμό των θετικών και αρνητικών επιδράσεων.

Και οι τρεις εκδοχές, που παραθέσαμε πιο πάνω, αναφορικά με την εισαγωγή και την πρόσληψη των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση, παρά τις εμφανείς διαφορές τους, έχουν τεχνοκρατικό προσανατολισμό. (...)

Προφορική και ουσιαστική άσκηση: να χαρακτηρίσετε τη γλώσσα του κειμένου (λεξιλόγιο, συντακτικό, σχήματα λόγου, γραμματικοί τύποι). εντοπίστε στοιχεία που σας αρέσουν και στοιχεία που δε σας αρέσουν.

ΘΕΜΑΤΑ

1. Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις

Πριν γράψεις την περίληψη φρόντισε να απαντήσεις στα παρακάτω ερωτήματα:

α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;

β) ποια είναι η άποψη της συγγραφέα;

γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο;

δ) τι είδος κείμενο είναι;

2. Μπορείτε να αναγνωρίσετε α) η διαίρεση και β) το αίτιο αποτέλεσμα ως τρόπους ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου;

3. Ποια είναι η σχέση της τρίτης παραγράφου με τις δύο προηγούμενες; («Όπως γίνεται φανερό... νέο περιεχόμενο τους»).

4. Να εξηγήσεις σε μία παράγραφο πώς καταλαβαίνεις την παρακάτω φράση της τρίτης παραγράφου: «οι τεχνολογίες εμπεριέχουν τα όρια της χρήσης τους, έχουν απρόβλεπτες επιπτώσεις και επηρεάζουν ή αλλάζουν τον άνθρωπο-χρήστη».

5. Πώς αντιλαμβάνεστε την επιλογή γραφής του γένους με τον παρακάτω τρόπο: «οι μαθητές/τριες»;

6. Να εξηγήσεις σε μία παράγραφο πώς καταλαβαίνεις την παρακάτω φράση της τέταρτης παραγράφου: «οι τεχνολογίες εμπεριέχουν τις μορφές χρήσης τους και προσδιορίζουν ως ένα βαθμό τους σκοπούς της χρήσης».

7. Ο συγγραφέας καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι Νέες Τεχνολογίες στην εκπαίδευση «έχουν τεχνοκρατικό προσανατολισμό». Θα μπορούσε να χρησιμοποιηθούν με διαφορετικό τρόπο;

8. Υποθέστε ότι το κείμενο είναι μία παράγραφος, με ποια μέθοδο αναπτύσσεται κατά πρώτο λόγο;

9. Η τρίτη παράγραφος («Όπως γίνεται ... περιεχόμενο τους») περιέχει δύο αναλογίες. Να τις εντοπίσεις και να εξηγήσεις για ποιο λόγο χρησιμοποιούνται.

10. Να εξηγήσεις τη η σημασία των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων του κειμένου: καθώς, δηλαδή, επίσης, γι' αυτό, παρά.

11. Να βρεις συνώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου (τέτοια που να μπορούν να λειτουργήσουν με την ίδια σημασία στο κείμενο): *Ενδεχομένη, διάφορων, απαραίτητες, αναλογισθούμε, διατυπώνεται.*

12. Ο συγγραφέας αναφέρεται σε τρεις εκδοχές για την εισαγωγή και την πρόσληψη των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση και ισχυρίζεται ότι έχουν τεχνοκρατικό χαρακτήρα. Εσείς αναφερθείτε στον τρόπο που οι νέες τεχνολογίες έχουν μπει ήδη στη ζωή σας και στο βαθμό που επηρεάζουν τη σχέση σας με τον κόσμο. (Για να βοηθηθείτε σκεφθείτε πώς θα ήταν η ζωή σας χωρίς αυτές).

34. Δημήτρης Γληνός, κλασικισμός και προγονοπληξία

πρώτο μέρος

«Ποίος είναι ο κλασικισμός αυτός, ο οποίος κινδυνεύει; Πού είναι οι ανθρωπιστικά σπουδαί, κατά των οποίων γίνεται επιβουλή; Απεδείξατε πρώτον, ότι υπάρχει εν Ελλάδι το πράγμα τούτο το πολύτιμο, υπέρ του οποίου υπεραμύνεσθε, ή διά γενικών φράσεων, πομφολυγωδών λέξεων και κενών ρητορειών έρχεσθε να προκαλύψετε τον πολύ γνωστόν πλέον πνευματικόν προκρουστισμόν τον φερόμενο παρ' ημίν από το ευγενές όνομα του κλασικισμού;» Αυτά θα εδικαιούτο να ερώτηση πας τις και δεν θα είχεν άδικον. Διότι δυστυχώς τούτο το απλούστατον δεν έλαβον τον κόπον πρώτιστα πάντιον να κάμουν οι φερόμενοι του κλασικισμού υπέρμαχοι. Να αποδείξουν δηλαδή, ότι εκείνο το όποιον σήμερα γίνεται εις τα σχολεία μας και όπως γίνεται, είναι τωνόντι κλασικισμός, είναι ανθρωπιστικά και ευγενιστικά σπουδαί, είναι εκείνο περί ου ομιλούν τα ευγενέστερα πνεύματα της ανθρωπότητας.

Αντί τούτου μας είπον: «Ελαττούνται οι ώραι των Ελληνικών. Άρα γίνεται πόλεμος κατά του κλασικισμού». Αν ελαττούνται οι ώραι, θα το ίδωμεν. Ας ίδωμεν όμως πρώτον, τι είδους κλασικισμός είναι αυτός καθ' ον γίνεται πόλεμος. Και επειδή είμεθα Έλληνες και έχομεν προγόνους τους αρχαίους και ο κλασικισμός μας είναι στενωτάτα συνδεδεμένος με τον προγονισμόν μας, ας ίδωμεν ακόμη τι είδους είναι η προς τους προγόνους μας μέχρι τούδε κρατήσασα σχέσις.

δεύτερο μέρος

Η προς μεγάλους και περιδόξους προγόνους σχέσις των απογόνων και δια τα άτομα και διά τα έθνη δύναται να είναι δύο ειδών. Το εν είδος της σχέσεως και της προς τους προγόνους απονεμόμενης τιμής και λατρείας, δύναται να μας αισθητοποιήση ο τύπος του «ξεπεσμένου ευγενούς», ο οποίος άνευ αυτοεκτιμήσεως, άνευ συνειδήσεως αξίας ατομικής, άνευ χρησιμοποίησεως των πραγματικών του ηθικών και πνευματικών δυνάμεων, χρησιμοποιεί το μέγα όνομα των προγόνων ως τίτλον υπάρξεως του και αξιοί να ζήση, ή να τον ζουν οι άλλοι κατ' ανοχήν, διότι είχε μεγάλους προγόνους. Ο τοιούτος δύναται να εξυμνή ημέρας και νυκτός τους προγόνους του, δύναται να θεοποιή αυτούς, δύναται να τους περιάγη ως σύμβολα πάσης τελειότητος και πάσης αρετής ανθρωπίνης, αλλ' είναι τόση η ανικανότης του εις το να άντληση δυνάμεις αληθείς εκ του παραδείγματος εκείνων, ώστε δύναται να καταντήση και χείρα επαίτιδα να τείνη επ' ονόματι των. Αύτη είναι η ναρκώνουσα προγονοπληξία, η οποία δεν είναι αρετή, αλλά κακία.

Τον δεύτερον τύπον δύναται να μας αισθητοποιήση ο ευγενής, όστις πιθανόν να ητύχησεν, αλλ' έχων συνείδησιν εαυτού, αναγνωρίζων εαυτόν και αναλύων, στηριζόμενος εις τας δυνάμεις του, το παράδειγμα των προγόνων του ως κέντρον εν τη ψυχή έχων, την προσήκουσαν τιμήν και λατρείαν εις αυτούς απονέμων, αλλ' εντρεπόμενος να ζή μόνον εν ονόματι εκείνων, αποδύεται εις την εργασίαν την θετικήν, την συνεχή, την μακράν, την επίπονον· ενδύεται με την βλούζαν του εργάτου ακόμη διά να καταλάβη επαξίως μίαν ημέραν, εν τω σημερινώ κόσμω θέσιν ανάλογον εκείνης, ην κατείχον οι προγονοί του εν τω ιδιόκω των κόσμω. Είναι αύτη η υγιής λατρεία των προγόνων και είναι αρετή.

Δεν προϋποθέτει αύτη καταφρόνησιν των ίδιων ηθικών και πνευματικών δυνάμεων, αλλά χρησιμοποίησιν αυτών, δεν προϋποθέτει διαγραφήν του αμεσωτέρου παρελθόντος και του παρόντος με όλας τας ατυχίας του, αλλά την δέουσαν εκτίμησίν του, δεν προϋποθέτει τίμησιν του εξωτερικού τύπου της εμφανίσεως εκείνων με την αφελή ιδέαν, ότι ούτω αποκτάται και η εσωτερική αξία.

Δημήτρης Γληνός, Εκλεκτές Σελίδες, τ. 3, Στοχαστής, 1972: 61-63 (προγονοπληξία – προγονολατρεία, τα δύο είδη του κλασικισμού, 1914)

ΘΕΜΑΤΑ

και για τα δύο μέρη μαζί

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;
- ε) πότε γράφτηκε το κείμενο;

B1. Τι μπορεί να ονομάζουμε κλασικισμό;

B2. Χαρακτηρίστε τη γλώσσα του κειμένου. Πώς εξηγείτε διαφορές από τη γλώσσα που χρησιμοποιούμε επίσημα σήμερα;

Γ. Ποια μαθήματα στο σημερινό σχολείο εντάσσονται στα πλαίσια των ανθρωπιστικών σπουδών; Κατά πόσο είστε ευχαριστημένοι από το περιεχόμενό τους και από τον τρόπο που συνδέονται με τη σημερινή πραγματικότητα; Τελικά, ποια είναι η θέση της ανθρωπιστικής παιδείας στο σημερινό σχολείο;

μόνο για το πρώτο μέρος

A2. Υπάρχουν ανθρωπιστικές σπουδές στο σχολείο σύμφωνα με τον συγγραφέα;

A3. Δώστε σύντομα τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο της κινδυνολογίας σχετικά με τις ανθρωπιστικές σπουδές.

A4. Σε ποιο ερώτημα μετατοπίζει το θέμα του ο Γληνός;

B2. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): επιβουλή, πομφολυγωδών, προκρουστισμόν. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.

B3. Τι ύφος διαμορφώνει το ερώτημα στην αρχή του κειμένου;

B4. Ποια είναι η νοηματική σχέση των δύο παραγράφων;

B5. Εξηγήστε ποιος είναι ο ρόλος των παρακάτω διαρθρωτικών λέξεων/ φράσεων: δηλαδή, Αντί τούτου, Άρα, κι επειδή.

μόνο για το δεύτερο μέρος

A2. Με ποιες αναλογίες προσεγγίζει τη σχέση των νεοελλήνων με το παρελθόν;

A3. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο της προγονοπληξίας;

A4. Ποια είναι τα χαρακτηριστικά και το περιεχόμενο της προγονολατρίας;

A5. Αναπτύξτε το νόημα της φράσης: «ο ευγενής... ενδύεται με την βλούζαν» στη 2^η παράγραφο.

B2. Μπορείτε να τεκμηριώσετε ότι η πρώτη παράγραφος αναπτύσσεται με α) αίτιο-αποτέλεσμα και β) με ορισμό;

B2. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): περιδόξους, αισθητοποίηση, επαίτιδα. Να εξηγήσετε πώς σκεφτήκατε.

B3. Να αξιολογήσετε/ κρίνετε τους αναλογικούς συλλογισμούς στις δύο πρώτες παραγράφους.

B4. Ποια είναι η νοηματική σχέση των δύο πρώτων παραγράφων;

B5. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος; Αιτιολογήστε.

Ακολουθεί ευρύτερο απόσπασμα. Μπορείτε να εντοπίσετε τα σημεία που χρησιμοποιήθηκαν; Νομίζετε ότι αλλοιώνεται η σκέψη του συγγραφέα; Έχουμε δικαίωμα να διασκευάζουμε κείμενα άλλων;

«Ο κλασικισμός ευρίσκεται εν κινδύνω», είναι το λάϊτ - μοτίβ της κατά, των νομοσχεδίων αρθρογραφίας και υπομνηματογραφίας. Και ιδίως εδόθη ευκαιρία να υμνηθώσι και πάλιν αι κλασικαί σπουδαί. Και ούτως ετέθησαν και πάλιν εν χρήσει οι κοινοί ρητορικοί τόποι. Ούτως επεστρατεύθησαν πάλιν ή ευρίσκονται εν τω επιστρατεύεσθαι αι γνώμαι των Γλαδστώνων και των Γοιθίων, των Βοικχίων και των Ρισεπινίων περί της άφθαστου αξίας, περί της μορφωτικής δυνάμεως, περί της κατ' εξοχήν ανθρωπιστικής ενεργείας της μελέτης των αρχαίων συγγραφέων. Και τούτο το λάϊτ - μοτίβ αντηχεί το έτερον περί προσβολής κατά της λατρείας των προγόνων.

«Νέα πάλιν απόπειρα αποσπάσεως μας από των προγόνων», νέα «κακόβουλοι, επιθέσεις» προς διάρρηξιν των τρυφερών μας προς αυτούς σχέσεων. Αλλ' οι εύκολοι θρίαμβοι, οι διά των τοιούτων επιχειρημάτων επιζητηθέντες, δεν ήλθον. Διατί άραγε; Διότι απλούστατα οι τοιαύτα κραυγάζοντες ομοιάζουν εν τω πνευματικό επιπέδω προς τους πολιτευόμενους της μακαρία τη λήξει εποχής, οίτινες εις πάσαν περίστασιν, καθ' ην εβλεπον την πολιτικήν κατάστασιν ασύμφορον εις αυτούς, εκραύαζον προς τον λαόν: «Κινδυνεύουσιν οι θεσμοί. Σπεύσατε εις περιφρούρησιν των θεσμών». Και ο λαός μέχρι τινός επλανάτο και τους ήκουε. Αλλ' όταν αντελήφθη, ότι επρόκειτο περί πράγματος, το όποιον αυτοί οι κραυγάζοντες καθιστών ανύπαρκτον, έπαυσε να τους ακούη και τους εγκατέλειψε. Διά τούτο δικαιούται και τώρα πρώτιστα πάντων να ερωτήση τους κοπτομένους υπέρ του δήθεν κινδυνεύοντος κλασικισμού.

«Ποίος είναι ο κλασικισμός αυτός, ο οποίος κινδυνεύει; Πού είναι αι ανθρωπιστικά σπουδαί, κατά των οποίων γίνεται επιβουλή; Απεδείξατε πρώτον, ότι υπάρχει εν Ελλάδι το πράγμα τούτο το πολύτιμο, υπέρ του οποίου υπεραμύνεσθε, ή διά γενικών φράσεων, πομφολυγδών λέξεων και κενών ρητορειών έρχεσθε να προκαλύψετε τον πολύ γνωστόν πλέον πνευματικόν προκρουσισμόν τον φερόμενο παρ' ημίν από το ευγενές όνομα του κλασικισμού;» Αυτά θα εδικαιούτο να ερώτηση πας τις και δεν θα είχαν άδικον. Διότι δυστυχώς τούτο το απλούστατον δεν έλαβον τον κόπον πρώτιστα πάντιον να κάμουν οι φερόμενοι του κλασικισμού υπέρμαχοι. Να αποδείξουν δηλαδή, ότι εκείνο το όποιον σήμερα γίνεται εις τα σχολεία μας και όπως γίνεται, είναι τώντι κλασικισμός, είναι ανθρωπιστικά και ευγενιστικά σπουδαί, είναι εκείνο περί ου ομιλούν τα ευγενέστερα πνεύματα της ανθρωπότητος.

Αντί τούτου μας είπον: «Ελαττούνται αι ώραι των Ελληνικών. Άρα γίνεται πόλεμος κατά του κλασικισμού». Αν ελαττούνται αι ώραι, θα το ιδώμεν. Ας ιδώμεν όμως πρώτον, τι είδους κλασικισμός είναι αυτός καθ' ον γίνεται πόλεμος. Και επειδή είμεθα Έλληνες και έχομεν προγόνους τους αρχαίους και ο κλασικισμός μας είναι στενώτατα συνδεδεμένος με τον προγονισμόν μας, ας ιδώμεν ακόμη τι είδους είναι η προς τους προγόνους μας μέχρι τούδε κρατήσασα σχέσις.

Η προς μεγάλους και περιδόξους προγόνους σχέσις των απογόνων και δια τα άτομα και διά τα έθνη δύναται να είναι δύο ειδών. Το εν είδος της σχέσεως και της προς τους προγόνους απονεμόμενης τιμής και λατρείας, δύναται να μας αισθητοποιήση ο τύπος του «ξεπεσμένου ευγενούς», ο οποίος άνευ αυτοεκτιμήσεως, άνευ συνειδήσεως αξίας ατομικής, άνευ χρησιμοποιήσεως των πραγματικών του ηθικών και πνευματικών δυνάμεων, χρησιμοποιεί το μέγα όνομα των προγόνων ως τίτλον υπάρξεως του και άξιοι να ζήση, ή να τον ζουν οι άλλοι κατ' ανοχήν, διότι είχε μεγάλους προγόνους. Ο τοιούτος δύναται να εξυμνή ημέρας και νυκτός τους προγόνους του, δύναται να θεοποιή αυτούς, δύναται να τους περιάγη ως σύμβολα πάσης τελειότητος και πάσης αρετής ανθρωπίνης, αλλ' είναι τόση η ανικανότης του εις το να άντλήση δυνάμεις αληθείς εκ του παραδείγματος εκείνων, ώστε δύναται να κατανήση και χείρα επαίτιδα να τείνη επ' ονόματι των. Αυτή είναι η ναρκώνουσα προγονοπληξία, η οποία δεν είναι αρετή, αλλά κακία.

Τον δεύτερον τύπον δύναται να μας αισθητοποιήση ο ευγενής, όστις πιθανόν να ητήχησεν, αλλ' έχων συνείδησιν εαυτού, αναγνωρίζων εαυτόν και αναλύων, στηριζόμενος εις τας δυνάμεις του, το παράδειγμα των προγόνων του ως κέντρον εν τη ψυχή έχων, την προσήκουσαν τιμήν και λατρείαν εις αυτούς απονέμων, αλλ' εντρεπόμενος να ζη μόνον εν ονόματι εκείνων, αποδύεται εις την εργασίαν την θετικήν, την συνεχή, την μακράν, την επίπονον· ενδύεται με την βλούζαν του εργάτου ακόμη διά να καταλάβη επαξίως μίαν ημέραν, εν τω σημερινώ κόσμω θέσιν ανάλογον εκείνης, ην κατείχον οι προγονοί του εν τω ιδιικό των κόσμω. Είναι αυτή η υγιής λατρεία των προγόνων και είναι αρετή.

Δεν προϋποθέτει αυτή καταφρόνησιν των ίδιων ηθικών και πνευματικών δυνάμεων, αλλά χρησιμοποίησιν αυτών, δεν προϋποθέτει διαγραφήν του αμειωτέρου παρελθόντος και του παρόντος με όλας τας ατυχίας του, αλλά την δέουσαν εκτίμησιν του, δεν προϋποθέτει τίμησιν του εξωτερικού τύπου της εμφανίσεως εκείνων με την αφελή ιδέαν, ότι ούτω αποκτάται και η εσωτερική αξία.

Η προγονοπληξία είναι κακία, ή προγονολατρεία αρετή. Και είναι προφανές ποία είναι η μόνη ορθή προς τους προγόνους μας σχέσις. Και ο λαός ο Ελληνικός ο αγνός και αδιάφθορος το συναισθάνεται πολύ καλά.

Και εις τους πνευματικούς εκείνους ιθύντορας, οι όποιοι επέμειναν να τον ναρκώνωσι με το πρώτον είδος της σχέσεως ταύτης, ήλθεν ήμερα, καθ' ην ο Ελληνικός λαός απήντησε διά των έργων, όχι.

Δημήτρης Γληνός, Εκλεκτές Σελίδες, τ. 3, Στοχαστής, 1972: 61-63 (προγονοπληξία – προγονολατρεία, τα δύο είδη του κλασικισμού, 1914)

35. Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της

M. Βουτυράς & Α. Γουλιάκη-Βουτυρά (αποσπάσματα από τον πρόλογο των συγγραφέων)*

Είναι γενικά αποδεκτό ότι οι αρχαίοι Έλληνες δημιούργησαν με την τέχνη τους αισθητικές αρχές και πρότυπα που κέρδισαν ευρεία αποδοχή και απέκτησαν παγκόσμια ακτινοβολία. Είναι επίσης γεγονός ότι η αρχαία ελληνική τέχνη λειτούργησε διαχρονικά ως πρότυπο και καθορίζει ως σήμερα, άμεσα ή έμμεσα, τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε και αποτιμούμε την καλλιτεχνική δημιουργία. Οφείλουμε όμως να επισημάνουμε ότι, όσο οικεία και αν μας φαίνεται σήμερα η τέχνη αυτή, η κατανόηση της δεν είναι εύκολη, επειδή προϋποθέτει μια συνολική αντίληψη του πολιτισμού που τη δημιούργησε και επίσης τη γνώση της μακρόχρονης ιστορικής του εξέλιξης. Εξίσου χρήσιμη και αναγκαία με τη συστηματική μελέτη της τέχνης των αρχαίων Ελλήνων είναι η διερεύνηση της επίδρασης που άσκησε στους καλλιτέχνες και τους πνευματικούς ανθρώπους της νεότερης Ευρώπης, ιδιαίτερα από την Αναγέννηση και έπειτα, η γνωριμία με τα ίδια τα έργα, που για αιώνες θεωρήθηκαν αξεπέραστα πρότυπα και παραμένουν σταθερές αξίες στον σημερινό, παγκόσμιο πλέον, πολιτισμό, του οποίου η αισθητική είναι ανοιχτή σε πολλές και διαφορετικές τάσεις και επιδράσεις.

Ειδικά οι δημιουργίες της λεγόμενης κλασικής περιόδου (από τους Περσικούς Πολέμους ως τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου: 480-323 π.Χ.) θεωρήθηκαν ήδη στην Αρχαιότητα υποδείγματα αισθητικής τελειότητας και έγιναν αντικείμενο θαυμασμού και μίμησης. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι την επίδραση της ελληνικής τέχνης την ανιχνεύουμε όχι μόνο στον άμεσο γεωγραφικό περίγυρο της Ελλάδας και στην περιοχή της Μεσογείου, όπου οι Έλληνες είχαν από νωρίς ιδρύσει αποικίες, αλλά σε έναν ευρύτατο γεωγραφικό χώρο που εκτείνεται από την κεντρική Ασία ως τη βόρεια Ευρώπη και την Αφρική.

[...]

Με την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου η ελληνική τέχνη κέρδισε ακόμη περισσότερο έδαφος και έφτασε μέσα σε σύντομο χρόνο ως την Ινδία. Σημαντικότερη όμως από αυτή τη γρήγορη εξάπλωση υπήρξε η εδραίωση, στους αιώνες που ακολούθησαν, των αισθητικών προτύπων της ελληνικής τέχνης στον τεράστιο γεωγραφικό χώρο που κάλυπταν τα βασίλεια των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά και πέρα από αυτά. Τα ίδια αυτά πρότυπα επέδρασαν καθοριστικά στην τέχνη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και καθόρισαν την εξέλιξη της ως το τέλος της Αρχαιότητας. Μπορούμε επομένως να πούμε ότι η αρχαία ελληνική τέχνη απέκτησε από νωρίς οικουμενική διάσταση.

Ακόμη και μετά το τέλος της Αρχαιότητας και την επικράτηση του χριστιανισμού, που εισήγαγε ένα νέο σύστημα αξιών, η ελληνική τέχνη δεν έσβησε, αλλά παρέμεινε, αν και σε μικρότερο βαθμό, πηγή έμπνευσης για τους καλλιτέχνες. Στο ανατολικό τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (το λεγόμενο Βυζάντιο) τα αισθητικά πρότυπα της αρχαίας τέχνης δεν εγκαταλείφθηκαν ποτέ εντελώς και βλέπουμε μάλιστα να επανεμφανίζονται κατά περιόδους με μεγαλύτερη ή μικρότερη συχνότητα. Στο δυτικό τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, αντίθετα, η παράδοση της Αρχαιότητας εγκαταλείπεται μετά τις βαρβαρικές επιδρομές του 5ου και του 6ου αιώνα. Το ενδιαφέρον άρχισε να ξυπνά και πάλι τον 9ο αιώνα (την εποχή του Καρλομάγνου), παρέμεινε όμως περιορισμένο.

Από την εποχή όμως της Αναγέννησης και έπειτα η τέχνη της ελληνικής Αρχαιότητας - αρχικά μέσα από κλασικιστικές δημιουργίες των ρωμαϊκών χρόνων και αργότερα με τη γνωριμία έργων των παλαιότερων περιόδων - επανήλθε θριαμβευτικά στο προσκήνιο και έγινε πρότυπο και σημείο αναφοράς, αρχικά στην Ιταλία και αργότερα σε ολόκληρη την Ευρώπη, όχι μόνο ως προς την αισθητική, αλλά και ως προς τη θεματολογία. Κορύφωση της συνεχούς επαφής της νεότερης ευρωπαϊκής τέχνης με εκείνη της Αρχαιότητας είναι ο κλασικισμός του τέλους του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα. Στη νεότερη Ελλάδα, που απέκτησε κρατική υπόσταση την εποχή που ο

κλασικισμός ήταν η κυρίαρχη τεχνοτροπία στην Ευρώπη, η πρόσληψη της αρχαίας τέχνης, είτε άμεσα είτε διαθλαστικά μέσα από την ευρωπαϊκή τέχνη, συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση μιας νέας πολιτιστικής ταυτότητας.

Μ. Βουτυράς & Α. Γουλάκη-Βουτυρά, Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2011, 15-16

ΘΕΜΑΤΑ

A1. Απαντήστε σύντομα με μια φράση 10-15 λέξεων στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) ποιο είναι το θέμα του κειμένου;
- β) ποια είναι η άποψη του συγγραφέα;
- γ) για ποιο λόγο γράφει το κείμενο; σε ποιους απευθύνετε;
- δ) τι είδος κείμενο είναι;

A2. Ποια ιστορικά γεγονότα επηρέασαν την εξάπλωση και την επίδραση που είχε η αρχαία ελληνική τέχνη;

A3. Σε ποιους χώρους εξαπλώθηκε και άσκησε επίδραση η αρχαία ελληνική τέχνη;

A4. Για ποιους λόγους είναι αναγκαία η κατανόηση της αρχαίας ελληνικής τέχνης και η μελέτη της επίδρασής της; πιο ειδικές

A5. Ποιας περιόδου τα έργα αρχαιοελληνικής τέχνης κέρδισαν τον θαυμασμό και σε ποιους πολιτισμούς επέδρασαν;

A6. Ποιο ιστορικό γεγονός συντέλεσε στην εξάπλωση και εδραίωση της αρχαίας ελληνικής τέχνης;

A7. Ποιο γεγονός ανέστειλε την επίδραση της αρχαίας ελληνικής τέχνης;

A8. Σε ποια ιστορική περίοδο επανήρθε η μελέτη της αρχαίας ελληνικής τέχνης;

A9. Αναπτύξτε σε μία παράγραφο 80 περίπου λέξεων και με αιτιολόγηση την παρακάτω φράση: Η κατανόηση της αρχαίας ελληνικής τέχνης προϋποθέτει μια συνολική αντίληψη του πολιτισμού που τη δημιούργησε.

A10. εξηγήστε σε μία παράγραφο 80 περίπου λέξεων πώς καταλαβαίνετε την παρακάτω φράση: Στη νεότερη Ελλάδα η πρόσληψη της αρχαίας τέχνης συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση μιας νέας πολιτιστικής ταυτότητας.

B1. Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου; («Είναι γενικά... τάσεις και επιδράσεις»). Αιτιολογήστε την απάντησή σας. Θα μπορούσε να χωριστεί σε δύο παραγράφους;

B2. Ποιος είναι ο τρόπος ανάπτυξης της τέταρτης παραγράφου; («Ακόμη και μετά... όμως περιορισμένο»). Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

B3. Ποια νοηματική σχέση έχουν η πρώτη με τη δεύτερη παράγραφο;

B4. Στην τρίτη παράγραφο («Με την εκστρατεία... οικουμενική διάσταση») αναπτύσσεται ένας συλλογισμός. Εντοπίστε τεκμηριωμένα τον τρόπο ανάπτυξής του (παραγωγή, επαγωγή, αναλογία).

B5. Να προσεγγίσετε το νόημα των παρακάτω λέξεων από τα συμφραζόμενά τους (ακόμα και αν γνωρίζετε τις λέξεις): διερεύνηση, οικουμενική, προσκίνητο, τεχνοτροπία, υποδείγματα. Να κάνετε δικές σας προτάσεις με τις λέξεις αυτές.

B6. Να χρησιμοποιήσετε τα παρακάτω επίθετα (που χρησιμοποιούνται στο κείμενο ως προσδιορισμοί) σε δικές σας φράσεις κάνοντας νέα δικά σας ονοματικά σύνολα: ευρεία, καλλιτεχνική, οικεία, μακρόχρονης, συστηματική.

Γ. Γράφεις κείμενο για τη σχολική εφημερίδα. Προσπαθείς να «απαντήσεις» στα παρακάτω ερωτήματα: ποια θέση έχει η τέχνη – γενικά – στη δική σου ζωή και στο οικείο περιβάλλον σου; ποιες μορφές τέχνης θεωρείς πιο προσιτές; πότε νιώθεις την ανάγκη να «καταφύγεις» στην τέχνη; (500 λέξεις)

(Αν έχεις ενεργή ασχολία με κάποια μορφή τέχνη, να αξιοποιήσεις και την εμπειρία σου)

Δείκτες Αναγνωσιμότητας των κειμένων, από το
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/tools/readability/index.html
Δείκτες Αναγνωσιμότητας
 Αριθμός προτάσεων 20
 Αριθμός Λέξεων 578
 Αριθμός συλλαβών 1420
 Λέξεις ανα πρόταση 28.90
 Συλλαβές ανα λέξη 2.46
 Δείκτης αναγνωσιμότητας Flesch 32.55 πολύ δύσκολο, TEI-AEI
 Δείκτης αναγνωσιμότητας SMOG 17.35 επίπεδο TEI - AEI
 Δείκτης αναγνωσιμότητας FOG 47.59 δύσκολο

Ακολουθεί όλος ο πρόλογος. Μπορείτε να εντοπίσετε τα σημεία που χρησιμοποιήθηκαν; Νομίζετε ότι αλλοιώνεται η σκέψη του συγγραφέα; Έχουμε δικαίωμα να διασκευάζουμε κείμενα άλλων;

Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της, Πρόλογος των συγγραφέων

Είναι γενικά αποδεκτό ότι οι αρχαίοι Έλληνες δημιούργησαν με την τέχνη τους αισθητικές αρχές και πρότυπα που κέρδισαν ευρεία αποδοχή και απέκτησαν παγκόσμια ακτινοβολία. Είναι επίσης γεγονός ότι η αρχαία ελληνική τέχνη λειτούργησε διαχρονικά ως πρότυπο και καθορίζει ως σήμερα, άμεσα ή έμμεσα, τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε και αποτιμούμε την καλλιτεχνική δημιουργία. Οφείλουμε όμως να επισημάνουμε ότι, όσο οικεία και αν μας φαίνεται σήμερα η τέχνη αυτή, η κατανόηση της δεν είναι εύκολη, επειδή προϋποθέτει μια συνολική αντίληψη του πολιτισμού που τη δημιούργησε και επίσης τη γνώση της μακρόχρονης ιστορικής του εξέλιξης. Εξίσου χρήσιμη και αναγκαία με τη συστηματική μελέτη της τέχνης των αρχαίων Ελλήνων είναι η διερεύνηση της επίδρασης που άσκησε στους καλλιτέχνες και τους πνευματικούς ανθρώπους της νεότερης Ευρώπης, ιδιαίτερα από την Αναγέννηση και έπειτα, η γνωριμία με τα ίδια τα έργα, που για αιώνες θεωρήθηκαν αξεπέραστα πρότυπα και παραμένουν σταθερές αξίες στον σημερινό, παγκόσμιο πλέον, πολιτισμό, του οποίου η αισθητική είναι ανοιχτή σε πολλές και διαφορετικές τάσεις και επιδράσεις. Ειδικά οι δημιουργίες της λεγόμενης κλασικής περιόδου (από τους Περσικούς Πολέμους ως τον θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου: 480-323 π.Χ.) θεωρήθηκαν ήδη στην Αρχαιότητα υποδείγματα αισθητικής τελειότητας και έγιναν αντικείμενο θαυμασμού και μίμησης. Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι την επίδραση της ελληνικής τέχνης την ανιχνεύουμε όχι μόνο στον άμεσο γεωγραφικό περίγυρο της Ελλάδας και στην περιοχή της Μεσογείου, όπου οι Έλληνες είχαν από νωρίς ιδρύσει αποικίες, αλλά σε έναν ευρύτατο γεωγραφικό χώρο που εκτείνεται από την κεντρική Ασία ως τη βόρεια Ευρώπη και την Αφρική.

Το αυξημένο ενδιαφέρον για την τέχνη της Αρχαιότητας και η έναρξη των πρώτων ανασκαφών στην Ιταλία, στις πόλεις που κατέστρεψε η έκρηξη του Βεζούβιου το 79 μ.Χ., οδήγησαν πριν από δύομισι περίπου αιώνες στη δημιουργία της αρχαιολογίας ως ξεχωριστού κλάδου της αρχαιολογικής έρευνας, με σκοπό τη συστηματική μελέτη της τέχνης της λεγόμενης κλασικής Αρχαιότητας (της εποχής από τις αρχές της 1ης χιλιετίας π.Χ. ως την επικράτηση του χριστιανισμού στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία κατά τον 4ο και τον 5ο αιώνα μ.Χ.). Από το τέλος του

19ου αιώνα, ιδιαίτερα όμως στα πρόσφατα χρόνια, το γνωστικό αντικείμενο της αρχαιολογίας διευρύνθηκε πολύ και περιλαμβάνει πλέον το σύνολο των καταλοίπων όλων των αρχαίων πολιτισμών. Τα μνημεία και τα άλλα υλικά λείψανα του αρχαίου ελληνικού και του ρωμαϊκού πολιτισμού (οι οποίοι από το τέλος της ελληνιστικής εποχής συμπλέκονται σε μιαν αδιάσπαστη ενότητα) αποτελούν το ερευνητικό πεδίο της κλασικής αρχαιολογίας. Η έρευνα της κλασικής αρχαιολογίας δεν περιορίζεται, ωστόσο, στην εξέταση των έργων τέχνης και των άλλων αντικειμένων, αλλά ενσωματώνει και αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό τα πορίσματα της κλασικής φιλολογίας και της αρχαίας ιστορίας.

Μια πολύ ενδιαφέρουσα διαπίστωση που ανέδειξε η αρχαιολογική έρευνα των τελευταίων εκατό περίπου χρόνων μέσα από τις ανασκαφές και τη συστηματική μελέτη των ευρημάτων είναι ότι η ελληνική τέχνη - όπως άλλωστε και η λογοτεχνία και ο πολιτισμός των αρχαίων Ελλήνων γενικότερα - δέχτηκε στις πρώιμες φάσεις της έντονες επιδράσεις από τους πολιτισμούς της Ανατολής, ιδιαίτερα της Συρίας, της Μεσοποταμίας και της Αιγύπτου. Φαίνεται ότι συνέβη μια αληθινή πολιτιστική όσμωση, αποτέλεσμα των στενών εμπορικών σχέσεων που ανέπτυξαν οι Έλληνες με τις παράκτιες περιοχές της ανατολικής Μεσογείου (κυρίως με τη Συρία και τη Φοινίκη) και με την ενδοχώρα τους. Από την άλλη μεριά σημαντική ήταν και η εξάπλωση των Ελλήνων στην Ιταλία και τη δυτική Μεσόγειο, που άρχισε τον 8ο αιώνα π.Χ. και εξελίχθηκε σχεδόν παράλληλα με εκείνη των Φοινίκων στις νότιες ακτές της. Οι ανατολικές επιδράσεις αφομοιώθηκαν γρήγορα και οδήγησαν σε μια εξαιρετική άνθηση των τεχνών στην Ελλάδα, που άρχισε να ακτινοβολεί σε όλο τον περίγυρο της. Έτσι ήδη από τον 6ο αιώνα π.Χ., και ακόμη περισσότερο τον 5ο και τον 4ο αιώνα, βλέπουμε να αναπτύσσεται μια αντίστροφη ροή επίδρασης: η ελληνική τέχνη γίνεται ευρύτερα αποδεκτή και αρχίζει να εξάγεται στην Ανατολή και τη Δύση.

Με την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου η ελληνική τέχνη κέρδισε ακόμη περισσότερο έδαφος και έφτασε μέσα σε σύντομο χρόνο ως την Ινδία. Σημαντικότερη όμως από αυτή τη γρήγορη εξάπλωση υπήρξε η εδραίωση, στους αιώνες που ακολούθησαν, των αισθητικών προτύπων της ελληνικής τέχνης στον τεράστιο γεωγραφικό χώρο που κάλυπταν τα βασίλεια των διαδόχων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, αλλά και πέρα από αυτά. Τα ίδια αυτά πρότυπα επέδρασαν καθοριστικά στην τέχνη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας και καθόρισαν την εξέλιξη της ως το τέλος της Αρχαιότητας. Μπορούμε επομένως να πούμε ότι η αρχαία ελληνική τέχνη απέκτησε από νωρίς οικουμενική διάσταση.

Ακόμη και μετά το τέλος της Αρχαιότητας και την επικράτηση του χριστιανισμού, που εισήγαγε ένα νέο σύστημα αξιών, η ελληνική τέχνη δεν έσβησε, αλλά παρέμεινε, αν και σε μικρότερο βαθμό, πηγή έμπνευσης για τους καλλιτέχνες. Στο ανατολικό τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (το λεγόμενο Βυζάντιο) τα αισθητικά πρότυπα της αρχαίας τέχνης δεν εγκαταλείφθηκαν ποτέ εντελώς και βλέπουμε μάλιστα να επανεμφανίζονται κατά περιόδους με μεγαλύτερη ή μικρότερη συχνότητα. Στο δυτικό τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, αντίθετα, η παράδοση της Αρχαιότητας εγκαταλείπεται μετά τις βαρβαρικές επιδρομές του 5ου και του 6ου αιώνα. Το ενδιαφέρον άρχισε να ξυπνά και πάλι τον 9ο αιώνα (την εποχή του Καρλομάγνου), παρέμεινε όμως περιορισμένο. Από την εποχή όμως της Αναγέννησης και έπειτα η τέχνη της ελληνικής Αρχαιότητας - αρχικά μέσα από κλασικιστικές δημιουργίες των ρωμαϊκών χρόνων και αργότερα με τη γνωριμία έργων των παλαιότερων περιόδων - επανήλθε θριαμβευτικά στο προσκήνιο και έγινε πρότυπο και σημείο αναφοράς, αρχικά στην Ιταλία και αργότερα σε ολόκληρη την Ευρώπη, όχι μόνο ως προς την αισθητική, αλλά και ως προς τη θεματολογία. Κορύφωση της συνεχούς επαφής της νεότερης ευρωπαϊκής τέχνης με εκείνη της Αρχαιότητας είναι ο κλασικισμός του τέλους του 18ου και των αρχών του 19ου αιώνα. Στη νεότερη Ελλάδα, που απέκτησε κρατική υπόσταση την εποχή που ο κλασικισμός ήταν η κυρίαρχη τεχνοτροπία στην Ευρώπη, η πρόσληψη της αρχαίας τέχνης, είτε άμεσα είτε διαθλαστικά μέσα από την ευρωπαϊκή τέχνη, συνέβαλε καθοριστικά στη διαμόρφωση μιας νέας πολιτιστικής ταυτότητας.

Στο βιβλίο αυτό προσπαθήσαμε να ξεδιπλώσουμε τα διαδοχικά στάδια της εξαιρετικά ενδιαφέρουσας διαδρομής της αρχαίας ελληνικής τέχνης και της ακτινοβολίας της, η οποία φτάνει ως τις μέρες μας, προβάλλοντας ταυτόχρονα, στο μέτρο του δυνατού, τους στενούς δεσμούς της με την ιστορία και τον πολιτισμό γενικότερα. Για να το επιτύχουμε καλύτερα αυτό θεωρήσαμε σκόπιμο να δώσουμε αρκετά παραθέματα από αρχαίους συγγραφείς σε μετάφραση. Όπου το όνομα του μεταφραστή δεν σημειώνεται η μετάφραση είναι του Μ. Βουτυρά. Γνωρίζουμε ότι η εικόνα που προσφέρουμε στον αναγνώστη είναι συνοπτική και ενδεχομένως ατελής σε ορισμένα σημεία• ελπίζουμε όμως παρά ταύτα ότι η επισκόπηση ενός τόσο γοητευτικού υλικού είναι από μόνη της ικανή να του κεντρίσει το ενδιαφέρον και να του προσφέρει αισθητική ικανοποίηση και αφορμή για σκέψη.

Η σύλληψη και οι κατευθυντήριες γραμμές του βιβλίου καθώς και η προτροπή για τη συγγραφή του προήλθαν από τον Δ. Ν. Μαρωνίτη, που παρακολούθησε με αδιάλειπτο ενδιαφέρον και με συνεχείς παραινέσεις και παρεμβάσεις τα διάφορα στάδια της συγγραφής του• του οφείλουμε περισσότερες ευχαριστίες από όσες μπορούμε να εκφράσουμε στο σύντομο αυτό προλογικό σημείωμα. Σημαντική από πολλές απόψεις ήταν η συνδρομή του Γιώργου Παπαναστασίου, ο οποίος, πέρα από τη βοήθεια που μας παρέσχε σε γλωσσικά και πρακτικά θέματα, είχε την καλοσύνη να διαβάσει ολόκληρο το κείμενο και να κάνει χρήσιμες και ουσιαστικές παρατηρήσεις. Θερμότερες ευχαριστίες οφείλουμε επίσης στη Σοφία Τσολάκη και την Κική Τσαλακανίδου, οι οποίες είχαν την ευθύνη για τη φιλολογική επιμέλεια και τις διορθώσεις, καθώς και στη Σούλα Κοπανά που έκανε τη σελιδοποίηση και την επεξεργασία των εικόνων η συνεργασία και με τις τρεις ήταν άψογη.

Θερμότερες ευχαριστίες οφείλονται τέλος στην Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., και ειδικά στην Πρόεδρο και Διευθύνουσα Σύμβουλο κ. Χ. Χριστοπούλου, η οποία παραχώρησε δωρεάν την άδεια αναδημοσίευσης 127 εικόνων, χωρίς τις οποίες η εικονογράφηση του βιβλίου θα ήταν πολύ φτωχότερη.

Μ. Βουτυράς & Α. Γουλάκη-Βουτυρά, *Η αρχαία ελληνική τέχνη και η ακτινοβολία της*, Θεσσαλονίκη, Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 2011, 15-17

36. Η θεωρία της ψυχανάλυσης με διαφορετικό τρόπο

(απόσπασμα από κείμενο στη σελίδα του Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Ερμούπολης, <http://dim-eid-ermoup.kyk.sch.gr/freud10.htm>)

[...] Γι' αυτό εσείς οι γονείς να προσπαθήσετε να πλησιάσετε τόσο πολύ τα παιδιά σας, ώστε να γίνετε οι αχθοφόροι των προβλημάτων τους. Το πως θα το καταφέρετε, μη με ρωτάτε. Είστε οι πλέον ειδικοί και αρμόδιοι σ' αυτό το πλησίασμα.

Για να συνοψίσουμε κάποια πράγματα.

Αυτό που επιδιώκουμε είναι πρωταρχικά να ισχυροποιήσουμε την προσωπικότητα - το **Εγώ** - δίνοντας πρωτοβουλίες στο παιδί εμψυχώνοντας το, κάνοντας να αποκτήσει αυτοπεποίθηση, παρέχοντας του ποικιλότητα μορφωση, βάζοντάς το με θετικό τρόπο απέναντι από τα πράγματα της ζωής, δίνοντας του πολλά ενδιαφέροντα. Παράλληλα οι κανόνες που αποδέχεται στη ζωή του να μην είναι ακραίοι και δογματικοί, ~~ώστε~~/ επειδή έτσι με ευκολία να απορρίπτει πράγματα που στην πραγματικότητα τα απωθεί στο ασυνείδητό του.

Δεύτερον, προσπαθούμε να ελαφρύνουμε το ασυνείδητο, μεταφέροντας πάνω μας με την καλοπροαίρετη συζήτηση, πολλά απωθημένα του παιδιού, έστω και αν εμείς οι ίδιοι χρειαζόμαστε ψυχαναλυτή. Δίνουμε πάντα να καταλάβουν τα παιδιά πως κάποιες επιθυμίες τους δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν. Και στις περιπτώσεις που χρησιμοποιούμε κάποια πράγματα "που βγήκαν από τον παράδεισο", όπως το ξύλο, πάντα φροντίζουμε να εξηγήσουμε γιατί καταφεύγουμε σ' αυτές τις ανορθόδοξες μεθόδους. Έτσι το παιδί αιτιολογεί και αμβλύνει τις ανικανοποίητες επιθυμίες του.

Τρίτον, προσπαθούμε να αποδυναμώσουμε το **Υπέρ-Εγώ**, ελαττώνοντας τις απαιτήσεις μας απέναντι στο παιδί. Μη ξεχνάμε πως συχνά αυτές είναι δικά μας απωθημένα, που κάποιοι άλλοι μας στέρησαν ή δεν μπορούσαμε να πραγματοποιήσουμε και δεν ανταποκρίνονται στις επιδιώξεις του παιδιού. Πολλές φορές σε συζητήσεις με φίλους, ομολογούμε πως το παιδί μας θα γίνει γιατρός ή δικηγόρος, γιατί ήταν το εφηβικό, δικό μας όνειρο, που δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Πέφτουμε από τα σύννεφα και εξοργιζόμαστε όταν το παιδί, μας ανακοινώνει ότι πρόκειται να γίνει κάτι άλλο.

ΘΕΜΑΤΑ

1. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου σε 70 – 80 λέξεις.
2. Να εξηγήσετε το μεταφορικό λόγο στις παρακάτω φράσεις: «ώστε να γίνετε οι αχθοφόροι των προβλημάτων τους», «Πέφτουμε από τα σύννεφα».
3. Το κείμενο απευθύνεται στους γονείς. Γιατί, ενώ αρχικά χρησιμοποιείται β' πληθυντικό πρόσωπο, στη συνέχεια επιλέγεται η χρήση του α' πληθυντικού;
4. Να αναπτύξετε με παραδείγματα και αιτιολόγηση την παρακάτω φράση του κειμένου: «κάποιες επιθυμίες τους (των παιδιών) δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν».
5. «Μεταφέροντας πάνω μας με την καλοπροαίρετη συζήτηση, πολλά απωθημένα του παιδιού», πώς φαντάζεστε τη συζήτηση που αναφέρεται στη συγκεκριμένη φράση; (70-80 λέξεις)
6. Να βρείτε ~~τέσσερις~~ λέξεις σύνθετες με το «φέρω» και να τις αντικαταστήσετε με άλλες της νεοελληνικής που να έχουν την ίδια σημασία μέσα στις φράσεις του κειμένου.
7. Γράφετε πρόχειρα τις σκέψεις σας για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας του παιδιού, που γίνεται, ανάμεσα στα άλλα, με ποικιλότητα μορφωση. Πώς αντιλαμβάνεστε αυτό το σημείο του κειμένου; Κατά πόσο αυτό επιτυγχάνεται στις σημερινές συνθήκες από την οικογένεια και το σχολείο;

8. Γράφετε πρόχειρα τις σκέψεις σας για τις απαιτήσεις που έχουν οι γονείς από τα παιδιά. Αυτές συνήθως σχετίζονται με το επαγγελματικό του μέλλον. Υπάρχουν και άλλες καθημερινές απαιτήσεις από τους γονείς που πιέζουν το παιδί; Σε τι ζητήματα αναφέρονται; Γιατί είναι σημαντικό, όπως επισημαίνεται στο κείμενο, οι γονείς να ελαττώνουν τις απαιτήσεις τους απέναντι στο παιδί.

37. Μητρότητα

Νίκη Μαρκογιάννη, ψυχίατρος

«Όλα ξεκινούν από τους λόγους για τους οποίους αποφασίζουμε να κάνουμε ένα παιδί», επισημαίνει η ψυχίατρος Νίκη Μαρκογιάννη. «Πολλές φορές, όταν σκεφτόμαστε ένα παιδί, έχουμε στο μυαλό μας το χαριτωμένο μωρό, το τρυφερό, το εξαρτημένο και το υπάκουο. Δύσκολα θα σκεφτούμε τον έφηβο που «εκφράζεται» με κλοτσιές και μπουινιές στα έπιπλα ή τον τριαντάρη που θα τηλεφωνήσει μία φορά το μήνα στους γονείς του.

Γιατί θέλουμε λοιπόν να γίνουμε γονείς; Για να εκπληρώσουμε τον κοινωνικό μας ρόλο, για να ικανοποιήσουμε τους γονείς μας, για να δώσουμε νόημα στη ζωή μας ή για να ζήσουμε την εμπειρία, τη «δοσοληψία» του να μεγαλώνει ένας άνθρωπος κοντά μας. Θεωρητικά, το τελευταίο είναι και ο μόνος λόγος για τον οποίο θα έπρεπε κανείς να κάνει ένα παιδί.

Πριν ξεκινήσουμε, λοιπόν, να κάνουμε ένα παιδί, πρέπει να έχουμε στο νου μας όλο το φάσμα της εξέλιξης αυτού του ανθρώπου, το κέφι να το ακολουθήσουμε σε όλα τα στάδια και τη διάθεση ν' αλλάξουμε κι εμείς ως άνθρωποι. Πρέπει να έχουμε αναρωτηθεί ποια είναι η ζωή που θέλουμε να κάνουμε και πώς αυτή μπορεί να συμβαδίσει με ένα ή περισσότερα παιδιά, πρακτικά και συναισθηματικά. Και, ό,τι κι αν αποφασίσουμε, να θυμόμαστε ότι είναι ακριβώς αυτό: επιλογή κι όχι υποχρέωση, επιθυμία κι όχι θυσία».

Σωστοί γονείς σημαίνει ισορροπημένοι γονείς! Δεν στερούμε λοιπόν χρόνο από τα παιδιά μας όταν βγαίνουμε μόνες με το σύντροφό μας ένα βράδυ ούτε εάν πάμε μια τριήμερη εκδρομή, για να «ξαναθυμηθούμε» ότι, εκτός από γονείς, είμαστε και ζευγάρι. Ακόμη, λοιπόν, **κι αν αισθανόμαστε τύψεις**, δεν πρέπει να στερούμε από τη σχέση μας αυτές τις μικρές «ανάσεις» ανανέωσης. Κι όσο για τα πρακτικά, λύσεις υπάρχουν! Μια γιαγιά πρόθυμη να κρατήσει το εγγόνι της για μερικές ώρες, η καλύτερή μας φίλη ή η νονά του παιδιού, ένα βράδυ που το παιδί μας θα φιλοξενηθεί στο σπίτι του συμμαθητή του ή ακόμη και μια μπέμπι σίτερ που θα του κρατήσει συντροφιά για μερικές ώρες θα μας προσφέρουν αυτό που χρειαζόμαστε, για να διασκεδάσουμε και να συζητήσουμε με το σύντροφό μας. Μερικές ώρες που θα μας κάνουν να νιώσουμε καλύτερα και να φορτίσουμε τις μπαταρίες μας, ώστε να μπορούμε να προσφέρουμε στα παιδιά μας αυτό που τους αξίζει: μια ισορροπημένη και ευτυχισμένη οικογένεια!

Η γέννηση του παιδιού φέρνει χαρά αλλά και φόβο μπροστά στους καινούργιους ρόλους και στις απαιτήσεις που δημιουργούνται για τους γονείς. Η σωστή προετοιμασία, τόσο σε ψυχολογικό επίπεδο όσο και σε οργάνωση ζωής, βοηθά στο να ηρεμήσουν οι νέοι γονείς και να δεχτούν το ρόλο της μητρότητας και της πατρότητας πιο χαλαρά και χωρίς προβλήματα μεταξύ τους.

ΘΕΜΑΤΑ

1. Με φράσεις 10 – 20 λέξεων να αποδώσετε το περιεχόμενο κάθε μιας από τις πέντε παραγράφους του κειμένου.
2. Για ποιον λόγο νομίζετε ότι το κείμενο γράφεται από ψυχίατρο; Μπορεί η επαγγελματική ιδιότητα να αυξήσει την πειστικότητά του;
3. Ποιος είναι ο ρόλος των εισαγωγικών στην πρώτη παράγραφο;
4. Θα μπορούσε η πρώτη και η δεύτερη παράγραφος να ενωθούν; Ποια είναι η νοηματική τους σχέση; Ποιοι λόγοι συνηγορούν στην μητρότητα, όπως αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο;
5. Ανάμεσα στα άλλα που σχετίζονται με την ανατροφή ενός παιδιού είναι «ν' αλλάξουμε κι εμείς ως άνθρωποι» (3^η παρ). Πώς το κρίνετε;

6. Διευκρινίστε το νόημα των διαζευκτικών εννοιών στο παρακάτω απόσπασμα: «Ό,τι κι αν αποφασίσουμε, να θυμόμαστε ότι είναι ακριβώς αυτό: επιλογή κι όχι υποχρέωση, επιθυμία κι όχι θυσία».
7. Εξηγήστε το νόημα της φράσης «κι αν αισθανόμαστε τύψεις» (4^η παρ). Πώς συνδέεται με την έννοια της θυσίας που αναφέρθηκε στο τέλος της τρίτης παραγράφου;
8. «Κι όσο για τα πρακτικά, λύσεις υπάρχουν» (4^η παρ). Ποια άλλα προβλήματα νομίζετε ότι ανακύπτουν (ξαναδιαβάστε την τρίτη παράγραφο). / Πώς επιλύονται τα συναισθηματικά προβλήματα με βάση όσα αναφέρονται στη συνέχεια.
9. Ποιες απαιτήσεις νομίζετε ότι έχουν οι νέοι ρόλοι που αναφέρονται στην τελευταία παράγραφο;
10. Ποια προβλήματα μπορεί να εννοούνται στο τέλος του κειμένου;
11. Πώς μπορεί να τεκμηριωθεί μέσα από το κείμενο το φύλο του συγγραφέα;
12. Πόσο υπεύθυνα νομίζετε ότι πρέπει να αντιμετωπίζεται ο ρόλος του γονιού; Ποια είναι η βοήθεια που μπορεί να προσφέρει στην προσπάθεια ενός εφήβου να αντεπεξέλθει επιτυχώς στις απαιτήσεις του σχολείου; Γράψτε ένα κείμενο που θα διαβάσετε σε εκδήλωση του σχολείου σας όπου θα παραστούν και γονείς ή κηδεμόνες των μαθητών.(400-500 λέξεις)